

ความร่วมมือกับต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

กระทรวงศึกษาธิการ

MEDIA

สื่อใหม่
ในโลกปัจจุบัน

รอบรู้มรดกโลก
รอบรู้ต่างประเทศ
นานาชาติระชนะ
บทความแปล

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
WWW.BIC.MOE.GO.TH

SCAN ME

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร 0 2628 5646 ต่อ 122 – 124 โทรสาร 0 2281 0953
www.bic.moe.go.th

วารสาร

ความร่วมมือ
กับต่างประเทศ

จากบรรณาธิการ

ตั้งแต่ทศวรรษหลังปี 1970 (พ.ศ.2513) โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่เรียกว่า “ยุคสารสนเทศ (information age) เป็นยุคที่ข้อมูลสารสนเทศมีความสำคัญอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ให้มีการพัฒนาการตามทันโลกที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสาร จากเดิมที่ใช้เวลานานกว่าจะส่งจดหมายหรือโทรเลขหากันได้ แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวสื่อวิทยุและโทรทัศน์ถือว่าเป็นสื่อหลักที่เข้าถึงและติดต่อสื่อสารกันได้มากที่สุด ทำให้ประชาคมโลกหันมาให้ความสนใจต่อบทบาทของการสื่อสารที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และสังคมความเป็นอยู่ หลายประเทศต่างออกมาเรียกร้องให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี กว้างขวางและสมคูลมากขึ้น ดังนั้นภายหลังปี พ.ศ.2523 จึงมีความพยายามในการจัดวางระเบียบข่าวสารและการสื่อสารของโลกแนวใหม่ เพื่อลดความไม่สมคูลทางด้านนี้ลงทีละน้อย มีการพูดถึงประเด็นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ไปจนถึงการเก็บรักษาข้อมูล แต่การสื่อสารต่าง ๆ ก็ยังอยู่ในวงจำกัด ในขณะที่การพัฒนาด้านข้อมูลและการสื่อสารมีมาอย่างต่อเนื่องจนมาถึงยุคที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์” ทำให้เกิดกระแสการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารไปทั่วโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ ติดต่อสัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวางขึ้น

โลกในยุคปัจจุบันนี้ถือเป็นยุคสำคัญและท้าทายอย่างมากหรือยุคดิจิทัล เนื่องจากมีการรับรู้และส่งต่อข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรี ถือเป็นยุคของทางด่วนข้อมูลที่ก้าวหน้ามาก เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทที่สำคัญในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ผู้ที่มีข้อมูลและสามารถหาข้อมูลได้ก่อนผู้อื่นจะได้เปรียบในทุกด้าน ทำให้ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาคการศึกษา ภาครัฐหรือภาคธุรกิจต่างหันมาให้ความสนใจและใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยเฉพาะในเรื่องระบบการบริหารจัดการสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านระบบเครือข่ายต่าง ๆ รวมไปถึงการซื้อขาย และแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องการเก็บรวบรวมสารสนเทศอย่างเป็นระบบ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ รวมถึงความปลอดภัยบนโลกไซเบอร์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีการหลั่งไหลอยู่ในโลกอินเทอร์เน็ตและออนไลน์มีจำนวนมหาศาล ไร้ข้อจำกัดและพรมแดน

เนื้อหาของวารสารฉบับนี้ได้มีการคัดสรรบทความมาจากวารสารยูเนสโกคูริเยลฉบับประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2563 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อวิทยุในมุมมองใหม่ ซึ่งหลายๆ คน อาจคิดว่าถ้าสมัยไปแล้วในโลกยุคดิจิทัล รวมถึงนานาทรศนะด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล และโครงการความร่วมมือระดับนานาชาติในสาขาสื่อสารมวลชนของยูเนสโกด้วย นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือด้านต่างประเทศที่สำคัญของกระทรวงศึกษาธิการที่นำเสนอใจหลายด้านให้ติดตามในรอบรัฐต่างประเทศและไม่พลาดกับบทความประจำฉบับเกี่ยวกับมรดกโลก เรื่อง “ถ้าเขาหยุดกัน...มรดกโลกด้านพุทธศาสนาในประเทศจีน”

ท่านผู้อ่านสามารถติดตามอ่านวารสารความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการทั้งปัจจุบัน และย้อนหลังได้ที่เว็บไซต์สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ www.bic.moe.go.th

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2563

รอบรู้มรดกโลก

- 1 ถ้าเขาหยุดนิ่ง...มรดกโลกด้านพุทธศาสนาในประเทศจีน
โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์

รอบรู้ต่างประเทศ

- 5 การปรับเปลี่ยนบทบาทของไทยในการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการศึกษา
โดย สมทรง งามวงษ์
- 8 การประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก ครั้งที่ 209 (209th Session of the Executive Board)
โดย รัชนิษฐ์ พงศ์อุดม
สุปราณี ค่ายวง
- 12 การจัดทำแผนงาน โครงการ และงบประมาณของยูเนสโกฉบับใหม่
โดย รัชนิษฐ์ พงศ์อุดม
สุปราณี ค่ายวง
- 15 การจัดการศึกษาในช่วงโควิด-19 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
โดย ฐิติ พอกสันเทียะ
พิมพ์วิรัชญ์ เมืองนิล
- 22 ทุนศึกษาต่อประเทศญี่ปุ่นระดับวิทยาลัยเทคนิคและฝึกอบรมวิชาชีพสำหรับนักศึกษาไทย
โดย กนกวรรณ แก้วนลินฤ
จิตรลดา จันทร์แหยม

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม - กันยายน 2563

นานาทัศนะ

- 23** การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศกับมุมมองของเยาวชน
โดย กุสุมา นวพันธ์พิมล
- 26** โครงการสารนิเทศเพื่อปวงชน (INFORMATION FOR ALL PROGRAMME: IFAP)
โดย กุสุมา นวพันธ์พิมล
- 30** บทบาทประเทศไทยในโครงการนานาชาติด้านการพัฒนาการสื่อสาร (INTERGOVERNMENTAL COUNCIL FOR THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION - IPDC)
โดย กวี จงกิจถาวร
- 34** การรู้เท่าทันดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน
โดย พรทิพย์ เย็นจะบก

บทความแปล

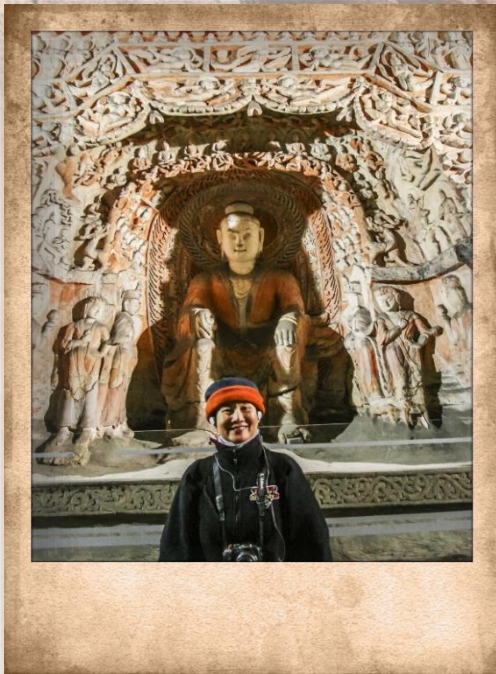
- 38** จากบทบรรณาธิการ
แปลโดย พิศวาส ปทุมต์ตรังษี
- 39** พหุศาสตร์: วิทย์แปลงโฉม
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 42** รายการวิทยุ "ราดิโออัมบลานเต้": คลังแห่งเรื่องราวของชาวละตินอเมริกัน
แปลโดย พิศวาส ปทุมต์ตรังษี
- 44** เสียงที่มองไม่เห็น
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 46** ผู้หญิงกับวิทยุ: คลื่นความถี่ที่ตรงกัน
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 49** มาร์ก ทอลล์ ผู้เป็นตำนานสื่อวิทยุของอินเดีย
แปลโดย พิศวาส ปทุมต์ตรังษี
- 52** บุร์กีนาฟาโซ: เสพติดวิทยุ
แปลโดย จงจิต อนันต์คุศรี
- 53** เฮเลน แวงก์เฮิร์ตส์: "แนวคิดสตรีนิยมอยู่ในสายเลือดของฉัน"
แปลโดย เสาวรส มิตรราปิยานุรักษ์

ถ้ำเขายุนกั๋ง...

มรดกโลกด้านพุทธศาสนา ในประเทศจีน

โดย สาวตรี สุวรรณสถิตย์

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการมรดกโลกทางวัฒนธรรม
และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมรดกโลก

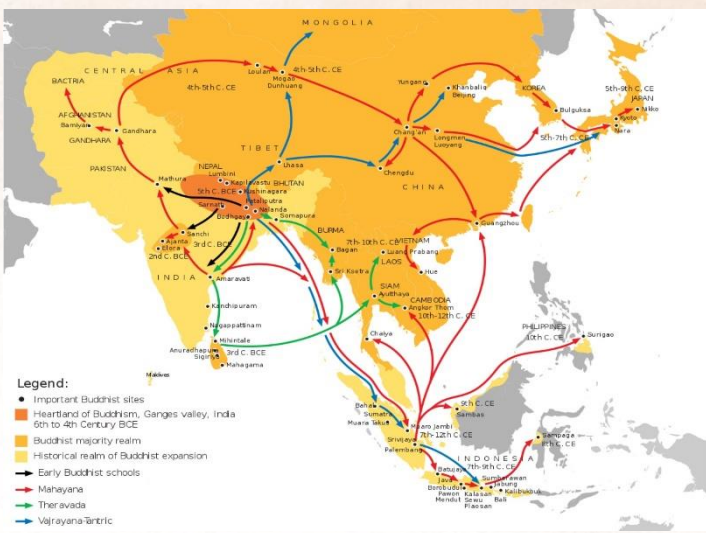

ภาพผู้เขียนหน้าพระพุทธรูปภายในคูหาถ้ำแห่งหนึ่งที่ยุนกั๋ง

พุทธศาสนา เผยแพร่เข้ามาในประเทศจีนตั้งแต่เมื่อใด ยังไม่ปรากฏชัด แต่เชื่อแน่ว่าคงจะเผยแพร่เข้ามาทางเส้นทางการค้าโบราณที่เชื่อมโยงตั้งแต่เมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรโรมัน อาณาจักรในตะวันออกกลาง และอินเดีย กับอาณาจักรจีนโบราณ ที่มีนครฉางอาน เป็นเมืองหลวง เส้นทางการนี้ทั้งเส้นทางบกและเส้นทางทะเล รู้จักกันในนาม “เส้นทางสายไหม” (The Silk Road) เป็นที่นิยมใช้กันในหมู่พ่อค้านานาชาติมาตั้งแต่ 200 ปีก่อนคริสตกาล ผู้ที่เดินทางไปมาโดยใช้เส้นทางสายไหมนี้ มีใจจะมีแต่พ่อค้าวานิชจากดินแดนต่าง ๆ ที่นำกองคาราวานสินค้าจากเมืองน้อยใหญ่เท่านั้น แต่ยังมีผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ความคิด ความเชื่อ หรือความรู้

ถ้ำเขายุนกั๋ง (Yungang Caves) หรือ “ยฺหฺวินกั๋งฉือคู” (Yúngāng Shíkū) อยู่ห่างจากเมืองต้าถงไปทางทิศตะวันตกประมาณ 16 กิโลเมตร ตั้งอยู่ในมณฑลฉ่านซี เป็น “วัดถ้ำคูหา” ขนาดใหญ่ที่พระภิกษุและศิลปินจีนนับถือพุทธศาสนาได้ช่วยกันสรรค์สร้างไว้ในยุคทองของศาสนาพุทธในจีนนานกว่า 2,000 ปีมาแล้ว และเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมโบราณด้วย “ถ้ำเขายุนกั๋ง” เกิดจากการเจาะลึกด้วยฝีมือช่างแกะสลักลึกเข้าไปในหน้าผาของภูเขาหินทรายชื่อ อูโจวชาน (Wúzhōushān) ที่ทอดยาวตามแกนตะวันออก-ตะวันตก ขนานกับแม่น้ำอูโจวประมาณ 1 กิโลเมตร จนเกิดเป็นปฏิมากรรมถ้ำคูหาจำนวนมากถึง 252 คูหา เป็นถ้ำขนาดใหญ่มีความสำคัญมาก 45 คูหา และสำคัญรองลงมา 209 ถ้ำ ภายในแต่ละคูหา มีการแกะสลักเนื้อหินเป็นพระพุทธรูปปฏิมากรรมและพระโพธิสัตว์ยักษ์และเทพยดานกและสัตว์ต่าง ๆ และเป็นแท่นบูชาโดยสลักแบบนูนสูงบ้าง ลอยตัวบ้าง มีจำนวนมากถึง 51,000 องค์ กับเป็นวัดเล็ก ๆ สำหรับบูชาอีก 252 แห่ง ประติมากรรมมีขนาดใหญ่ตั้งแต่ 17 เมตร จนถึงเล็กสุดสูงเพียง 2-3 เซนติเมตร บางแห่งก็วาดภาพสีแบบจิตรกรรมบนผนังถ้ำ ประติมากรรมบางองค์ก็เขียนสีสวยงาม รูปแบบของศิลปะเป็นแบบจีน แต่สะท้อนอิทธิพลจากอินเดีย เปอร์เซียและกรีก รวมทั้งพื้นที่ทั้งหมดที่มีการตกแต่งด้วยศิลปกรรมอยู่ 18,000 ตารางเมตร

แผนที่แสดงเส้นทางการเผยแผ่พุทธศาสนาจากอินเดียไปยังดินแดนต่าง ๆ ในสมัยโบราณ

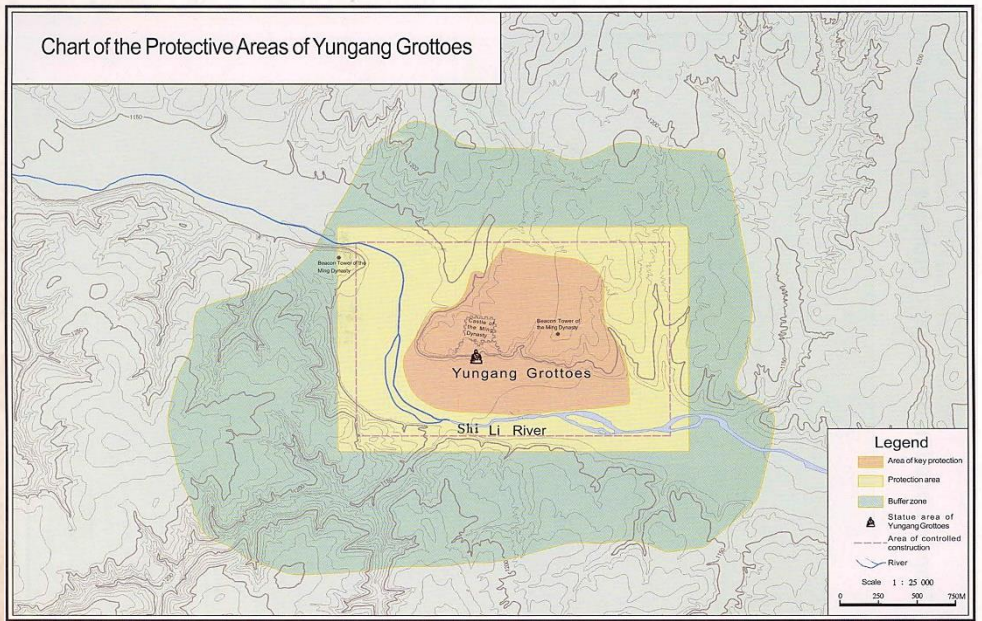

มีหลักฐานว่าถ้ำคูหาที่หยุนกั้งนี้ เริ่มสร้างในสมัยราชวงศ์เว่ยตอนเหนือ (มีรายละเอียดในเอกสาร Wèi Shū) ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 5 และมาเสร็จสิ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 6 ในช่วงนั้นเมือง “ต้าถง” ได้รับสถาปนาให้เป็นนครหลวงของจีนภายใต้ “ราชวงศ์เว่ย” ที่เป็นคนทางเหนือ พูดภาษาเตี๋ยก นับถือพุทธศาสนา และสนับสนุนให้สร้างวัดพุทธจำนวนมาก ถ้าพิจารณาประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 5 นั้นจะเห็นว่าในช่วงดังกล่าวมีการแพร่กระจายของความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้ามาในจีนมากแล้ว และยังมีการแปลคัมภีร์พุทธศาสนาจากต้นฉบับภาษาบาลีหรือสันสกฤตเป็นภาษาจีนจำนวนมากแล้วด้วย ซึ่งพระภิกษุฟาเทียนจากจีนก็ได้เดินทางจาริกธรรมเข้าไปอินเดีย เมื่อกลับมาถึงประเทศจีนและก็ได้เขียนหนังสือบันทึกการเดินทางไปยังอาณาจักรพุทธภูมิเสร็จแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ. 415 ดังนั้นความรู้และจินตภาพเกี่ยวกับพุทธภูมิและพุทธศิลป์ในต่างแดน โดยเฉพาะในอินเดีย คงจะแพร่กระจายออกไปกว้างขวางในจีนมากแล้วในช่วงนั้น

ถ้ำหยุนกั้งนั้น เดิมเรียกกันว่า “วัดถ้ำถ่านเย่า” ตามชื่อหัวหน้าภิกษุชาวพุทธผู้ริเริ่มโครงการ ดังปรากฏว่า มีถ้ำคูหาที่โดดเด่นเป็นพิเศษอยู่ 5 ห้องติดต่อกัน ที่มีลักษณะการออกแบบและควบคุมการสร้างประติมากรรมอย่างเหมาะสมสวยงาม และมีเอกภาพ โดยมีหลักฐานว่าเป็นฝีมือของพระภิกษุผู้นำชาวพุทธในท้องถิ่นนามว่า “ถ่านเย่า” (Tányào) ซึ่งเป็นผู้เสนอแนะพระจักรพรรดิเหวินเฉิงตี้ (Wénchéng Dì) ให้สร้างวัดถ้ำคูหาขึ้นที่ภูเขาแห่งนี้ และได้เป็นผู้ควบคุมการดำเนินการตั้งแต่แรกเริ่มใน ค.ศ. 453 ใช้เวลา 50 ปีจึงแล้วเสร็จ

📷 ภาพถ่ายจากด้านนอกเขาถ้ำหยุนกั้ง เห็นสัณฐานของภูเขาที่มีการขุดเจาะเป็นห้องคูหาหรือเป็นถ้ำจำนวนมาก เข้าไปในเนื้อภูเขา

📍 แผนที่พื้นที่อนุรักษ์เขาถ้ำหยุนกั้งในและพื้นที่ปกป้องรอบนอก

ในรัชสมัยก่อนหน้านี จักรพรรดิไท่อู่ตี้ (Tàiwǔ Dì, 424-452 AD) ไม่สนับสนุนพุทธศาสนา มองพระภิกษุพุทธว่าเป็นภัยทางการเมือง จึงได้ลงโทษปราบปรามพระภิกษุและพุทธศาสนิกชนอย่างโหดร้ายรุนแรง

ต่อมาในสมัยจักรพรรดิเหวินเฉิงตี้จึงมีการฟื้นฟูพุทธศาสนาขึ้นใหม่ และได้มีการก่อสร้างถ้ำคูหาที่หยุนกั้งต่อเนื่องอย่างใหญ่โต ประณีตงดงาม ประหนึ่งจะอุทิศกุศลบูชาบรรพบุรุษชาวพุทธที่ได้สังเวยชีวิตไปในยุคก่อนนั้นด้วย ศิลปะที่หยุนกั้ง จึงเป็นการประสมประสานระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนาและลัทธิบูชาบรรพบุรุษดั้งเดิมของจีนด้วย

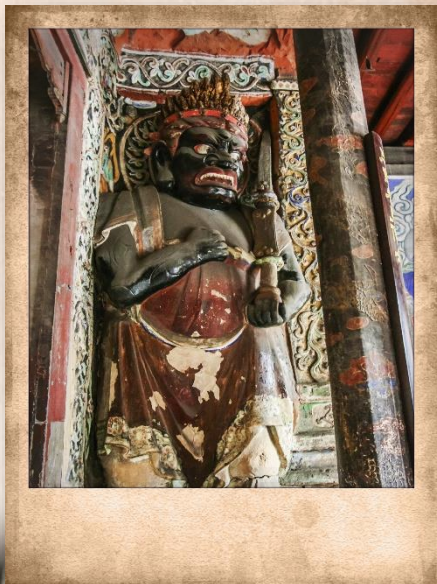
ต่อมาในรัชสมัยจักรพรรดิในราวปี ค.ศ. 460 และในสมัยของเซี่ยวเหวินตี้ (Xiǎowén Dì, 471-499) จึงย้ายเมืองหลวงจาก “ต้าถง” ไปอยู่ที่ “ลั่วหยาง” จึงมีการก่อสร้างวัดถ้ำที่ลั่วหยางอีกแห่งหนึ่งด้วย

ประวัติการอนุรักษ์ก่อนเสนอขึ้นบัญชีมรดกโลกวัดถ้ำคูหาหยุนกั้งนี้ เป็นแนวเขาอยู่กลางแอ่ง และเจาะสกัดเป็นช่องเป็นห้องเปิดเข้าไปมากมาย จึงถูกกระทบด้วยแดดลม ฝนและฝุ่นมานานนับพันปี ดังนั้นจึงมีการสึกกร่อนไปไม่น้อยทีเดียว ในสมัยราชวงศ์เหลียว (Liáo Dynasty) มีหลักฐานว่ามีความพยายามในช่วงปี ค.ศ. 1049-1060 ที่จะป้องกันหยุดยั้งการสึกกร่อนของปฏิมากรรมถ้ำคูหาที่หยุนกั้ง ต่อมาในราชวงศ์ชิง (Qīng Dynasty) เกิดอัคคีภัยขึ้นในปี ค.ศ. 1621 ทำให้ต้องสร้างปฏิมากรรมจำนวนหนึ่งขึ้นทดแทนจนถึงสมัยสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงได้มีการดำเนินการปกป้องโบราณแห่งนี้ โดยการประกาศห้ามมิให้มีการสร้างเสริมต่อเติมโดยไม่ได้รับอนุญาต

ปัจจุบันนี้มีการสำรวจและจัดแบ่งถ้ำคูหาที่หยุนกั้งออกเป็น ก) กลุ่มถ้ำทางทิศตะวันออก สร้างเป็นสถูปเจดีย์เป็นส่วนใหญ่ ข) กลุ่มถ้ำตอนกลาง ประกอบด้วยห้องด้านหน้าและคูหาด้านใน ประดิษฐานองค์พุทธปฏิมาสำคัญ ๆ จำนวนมาก และบนฝาผนังถ้ำตลอดจนบนเพดานถ้ำก็ยังมีสลักเป็นปฏิมากรรมทั้งแบบหุ่นต่ำ หุ่นสูง และลอยตัว ค) กลุ่มถ้ำด้านตะวันตก มีคูหาขนาดกลางและขนาดเล็ก และแท่นที่บูชาอยู่

ในปี ค.ศ. 1961 สภาแห่งรัฐได้ออกกฎหมายปกป้องคุ้มครองแหล่งถ้ำหยุนกั้งรวมทั้งแหล่งโบราณสถานอื่นเป็นกลุ่มแรก ๆ หลังจากนั้นยังได้มีประกาศของเทศบาลเมืองต้าถง เพื่อการคุ้มครองและดูแลบริหารจัดการถ้ำคูหาหยุนกั้งโดยเฉพาะ หลังจากนั้นยังมีการจัดทำแผนแม่บทการสงวนรักษาถ้ำหยุนกั้งออกมา เพื่อให้การดำเนินการทางกฎหมายเป็นสามารถดำเนินการมีผลเป็นรูปธรรมขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดตั้งองค์กรพิเศษขึ้น เรียกชื่อว่า “สถาบันวิจัยถ้ำหยุนกิง” ประกอบด้วยทีมดำเนินการด้านอนุรักษ์ และตรวจติดตาม ประกอบด้วยทีมงานวิชาชีพ ที่ทำงานปกป้องรักษาและตรวจติดตาม ประจำอยู่ที่หยุนกิง ทำงานติดต่อกันมา 60 ปี ก่อนจะมีความพร้อมที่จะเสนอขอขึ้น เป็นมรดกโลก ในระยะต่อมายังมีการดำเนิน โครงการดูแลปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในระดับ ชุมชนโดยรอบถ้ำหยุนกิงอีกด้วย ทั้งนี้ ทางการของจีนได้ระมัดระวังที่จะแก้ไข ปัญหาการเสื่อมโทรมผุร่อนที่ได้ศึกษาและ ระบุไว้ในแผนบริหารจัดการ เช่น ดูแล เรื่องน้ำซึมซังใต้ดินและการผุร่อนจากลมฝน เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้มาตรการกันรั่ว เป็นระยะห่างพอประมาณหน้าถ้ำบางแห่ง เพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวไม่ให้เข้าไปใกล้ และ ปิดบางถ้ำเป็นระยะ ๆ เพื่อฟื้นฟูบูรณะ เมื่อจำเป็น

นอกจากนี้ สถาบันเก็ตตี้ (Getty) ยังได้ช่วย สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการอนุรักษ์ ในระยะยาวและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่จีน อีกด้วย การประเมินเป็นมรดกโลก รัฐบาล จีนได้จัดทำรายละเอียดเสนอเป็นแฟ้ม เอกสาร Yungang Grottoes, Datong City, Shanxi Province ไปยังศูนย์มรดกโลกในปี ค.ศ. 2000 เพื่อขอให้พิจารณาถ้ำเขาหยุนกิง ครอบคลุมพื้นที่มรดก (Property Area) อยู่ 348.75 เฮกตาร์ และยังมีพื้นที่กันชน (Buffer Zone) โดยรอบอีก 846.81 เฮกตาร์ ICOMOS ได้ส่งคณะเดินทางมาประเมิน คุณค่า ถ้ำหยุนกิงแล้วมีความเห็นว่า ถ้ำเขาหยุนกิงเป็นอนุสรณ์สถานทาง พุทธศาสนาที่โดดเด่น ด้านศิลปะ สถาปัตยกรรมถ้ำด้วยฝีมือพระภิกษุ ชาวชานซี นับเป็นยุคที่พุทธศิลป์ในถ้ำ เขามีความรุ่งเรืองเป็นยุคที่สอง นอกจากนี้ ประติมากรรมที่ถ้ำหยุนกิงยังเป็นสัญลักษณ์ ของอำนาจทางการเมืองของจักรพรรดิจีน ที่สำคัญหลายพระองค์ด้วย จึงได้เสนอแนะ ให้คณะกรรมการมรดกโลกมีมติประกาศ ให้ถ้ำเขาหยุนกิง เป็นมรดกโลก ด้านวัฒนธรรมในปี ค.ศ. 2001 สำหรับ เกณฑ์คุณค่าความโดดเด่นเป็นสากลนั้น ICOMOS เสนอว่ามีคุณค่าได้ครบเกณฑ์ (Criteria) ทางด้านวัฒนธรรม 4 ข้อ คือ ข้อที่ i, ii, iii, และ iv และมีบูรณภาพ กับการเป็นของจริงครบถ้วน

ส่วนในด้านการอนุรักษ์และบริหารจัดการนั้น พบว่าพื้นที่ทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐบาล จีนตามกฎหมาย และได้ประกาศเป็นแหล่ง มรดกสำคัญของจีนในระดับชาติ มีกฎหมาย คุ้มครองมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1997 อีกทั้งเปิดให้ นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าชมได้ตั้งแต่ ค.ศ. 1983 ได้รับความสนใจพอ ๆ กับ พระราชวังต้องห้าม กำแพงเมืองจีน และ วัดถ้ำตุนหวงบนเส้นทางสายไหม การกำหนดเขตมรดกโลกมีความรอบคอบ คือกำหนดไว้ทั้งพื้นที่เหนือพื้นดินและพื้นที่ ใต้ดิน เพื่อป้องกันการขุดเจาะทำเหมือง ถ่านหินใต้ดินด้วย เนื่องจากบริเวณพื้นที่ ที่โดยรอบเป็นเมืองถ่านหินเกือบทั้งหมด

นอกจากนี้ มีประวัตการอนุรักษ์ที่บันทึกไว้ มาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง โดยมีการสร้างใหม่ ทดแทนสิ่งที่ถูกไฟไหม้และมีการสร้างวัด 10 วัด (Ten Temples of the Yungang) ในบริเวณหน้าถ้ำในคริสต์ศักราชที่ 11 แต่วัดเหล่านี้ถูกไฟไหม้ในศตวรรษต่อมา และมีหลักฐานว่าในราชวงศ์เหลียว (Liao Dynasty) และจีน (Jin Dynasty) มีการอนุรักษ์พระพุทธรูปและประติมากรรม อื่น ๆ 1,876 องค์ กับห้องคูหา ทางเดิน และ ประตู และในราชวงศ์ซิงก็ยังมีการก่อสร้าง ที่พัก และทาสีพระพุทธรูปหลายองค์ด้วย

มีการจัดการทางวิชาการที่ดี คือมีการตั้งหน่วยงานพิเศษในด้านการติดตามดำเนินการวิชาการอนุรักษ์ ชื่อ Yungang Grottoes Institute of Shanxi ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1952 มีการแบ่งระดับความเข้มงวดด้านการอนุรักษ์เป็นสามส่วน ได้แก่ ส่วนในสุด คือ 1) ส่วนภายในบริเวณถ้ำคูหาและสิ่งก่อสร้างในสมัยราชวงศ์หมิงและพื้นที่ด้านหน้าของถ้ำเขาและถ้ำน้ำ 2) ส่วนพื้นที่รอบนอกที่ควบคุมห้ามไม่ให้มีการก่อสร้าง 3) พื้นที่กันชนโดยรอบรวมทั้งบริเวณด้านเหนือและด้านใต้ของแม่น้ำด้วย ทั้งนี้มีการออกกฎหมายสำหรับแต่ละพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และผังเมืองที่ควบคุมความหนาแน่น ความสูง เนื้อหารูปแบบ และขนาดของการก่อสร้างและการตั้งที่อยู่อาศัยควบคู่ไปด้วย

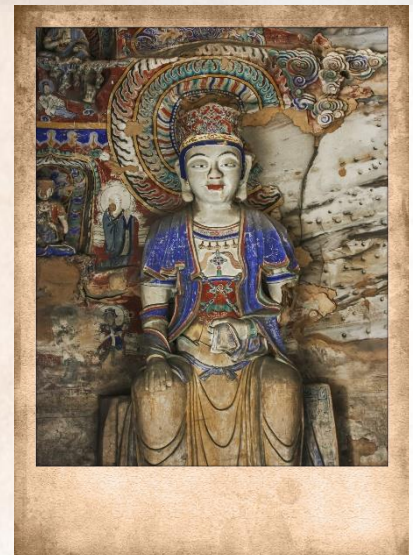
ส่วนการวิเคราะห์เปรียบเทียบนั้น หยุนกังเปรียบเทียบกับวัดเขาลำไ้แบบพุทธศาสนาทั้งในประเทศจีนเองและในประเทศอินเดีย ศรีลังกา และเกาหลี ที่ได้ขึ้นเป็นมรดกโลกแล้ว สรุปได้ว่าวัดพุทธที่เป็นถ้ำคูหาในประเทศจีนที่ได้ขึ้นบัญชีมรดกโลกนั้นมีลักษณะที่แปลกแตกต่างจากวัดถ้ำในประเทศเอเชียอื่น ๆ เนื่องจากวัดถ้ำในจีนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าโบราณส่วนใหญ่จะมีอายุเริ่มต้นประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 4 แต่จะสิ้นสุดในเวลาต่างกัน และแสดงการผสมผสานอิทธิพลจากวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ ที่หลากหลายเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของจีน แต่ถ้ำหยุนกังนั้นมีความพิเศษแตกต่างไปอีก เพราะเป็นจุดหักเหสำคัญของวัฒนธรรมวัดถ้ำจีนด้วยเหตุผลหลายประการ คือเริ่มต้นในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 5 ดังนั้นสถานการณ์ในประวัติศาสตร์จีนก็เปลี่ยนไปมาก การตกแต่งทางศิลปะสะท้อนอิทธิพลของเผ่าถัวปา (Tuoba) ผู้ก่อตั้งราชวงศ์เว่ยตอนเหนือที่ย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่ต้าถง และนำแนวคิดศิลปะวัดถ้ำมาจากเอเชียกลางและอินเดียผ่านรัฐคันธาระ

ข้อกังวลห่วงใยเกี่ยวกับถ้ำเขาหยุนกัง

อย่างไรก็ดี คณะกรรมการมรดกโลกก็ยังมีข้อห่วงใยในปัญหาบางประการและมอบหมายให้รัฐบาลจีนติดตามดูแลเป็นพิเศษ เช่น ในเรื่องการทำให้เมืองถ้ำหินในพื้นที่ใกล้เคียงเขตมรดกโลก ทำให้เกิดสภาวะฝุ่นควันมาก แม้ว่าทางการของจีนจะได้ป้องกันด้วยการทำเขตอนุรักษ์และเขตกันชนโดยรอบและควบคุมการใช้พื้นที่ที่ดินด้วยก็ตาม นอกจากนี้ เขาหินทรายที่ขุดเจาะเป็นถ้ำคูหา มีชั้นช่องห้องทับจำนวนมาก และตั้งอยู่กลางที่โล่งแจ้งไม่ไกลจากแม่น้ำ ย่อมมีความเสี่ยงจากดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงและจากภัยธรรมชาติ เช่น การเกิดปัญหาการหินถล่มหลาย การไหลซึมของน้ำเข้ามาในบริเวณคูหาเขาหิน การร้าวแยกของถ้ำ เป็นต้น ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวจำนวนมากที่เข้ามาในพื้นที่พร้อม ๆ กัน ซึ่งรัฐบาลท้องถิ่นของจีนก็ดูแลเรื่องเหล่านี้อย่างใกล้ชิด

สำหรับการท่องเที่ยวที่นั่น ขณะนี้ ยังอยู่ต่ำกว่าเป้าหมายที่พึงประสงค์มาก ทั้งนี้ทางการท้องถิ่นจึงมีการจัดการแสดง การร้องเพลงและจิว เพื่อสร้างและนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระภิกษุเถาเย่า ผู้ก่อสร้างวัดถ้ำหยุนกัง เปิดให้ชมฟรี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วย

(ขอบคุณภาพประกอบทั้งหมดจาก คุณปองพล อติเรกสาร แห่งรายการโทรทัศน์ "สุดหล้าฟ้าเขียว")

เอกสารอ้างอิง

1. บันทึกการเดินทางของผู้เขียน
2. เอกสารศูนย์มรดกโลก THE YUNGANG GROTTOES, China
3. DATONG AND THE YUNGANG GROTTOES, Article (PDF Available) in Environmental Earth Sciences 72(8):3079-3088 · October 2014
4. Variable temperature and moisture conditions in Yungang Grottoes, China, and their impacts on ancient sculptures, available on line.
5. Carswell, James O. Written and Unwritten: A New History of the Buddhist Caves at Yungang, University of British Columbia Press, 1988. Vancouver.

การปรับเปลี่ยนบทบาทของไทย ในการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ และการศึกษา

โดย
สมทรง งามวงศ์¹

การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศ เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหลักการที่ประเทศพัฒนาได้ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของประเทศไทยที่ยังก้าวไม่ทันสังคมโลกและยังเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลให้ประชาชนของประเทศมีความยากจน ลำบาก ทิวโหย และขาดแคลนปัจจัยการดำรงชีวิต

ประเทศไทยได้ขยับฐานะจากประเทศที่เคยเป็นผู้รับความช่วยเหลือมาเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะเมื่อได้มีการประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ซึ่งถือเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลไทย (ปี พ.ศ. 2531) ทำให้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทของไทยในเวทีต่างประเทศและเพิ่มงบประมาณสำหรับการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศสูงขึ้น โดยเฉพาะการจัดลำดับโครงการที่มีความสำคัญให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งงบประมาณดังกล่าวได้ปรับสูงขึ้นแบบขั้นบันได

จนกระทั่งประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 จึงได้มีการปรับลดงบประมาณลงมา แต่ยังคงให้ความสำคัญแก่ประเทศเพื่อนบ้านเป็นลำดับแรก สำหรับกลไกการดำเนินงานจะมีคณะกรรมการนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2536 (รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน) โดยมีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ (กรมความร่วมมือระหว่างประเทศเดิมคือกรมวิเทศสหการ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปหน่วยงานราชการในปี พ.ศ. 2547 ได้เปลี่ยนเป็นสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาหรือ สพร. สังกัดกระทรวงการต่างประเทศ และได้เปลี่ยนเป็นกรมความร่วมมือระหว่างประเทศในปัจจุบัน)

¹ ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ ในช่วงระยะแรก ได้เน้นการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ ต่างประเทศใน 3 สาขาหลัก ได้แก่ การศึกษา การเกษตร และการสาธารณสุข ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีโอกาสจัดส่ง ผู้แทนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณากิจกรรม/โครงการที่จะ ให้ความร่วมมือช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งการพิจารณาคำร้องขอทุนการศึกษา ทุนฝึกอบรมหลักสูตร ต่าง ๆ การพิจารณาคำขอโครงการที่สำคัญ ๆ การดำเนิน โครงการในประเทศเพื่อนบ้าน การจัดส่งผู้เชี่ยวชาญไปสำรวจ ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา การให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ รวมทั้งการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญไปติดตามผลการดำเนินงาน และเป็นวิทยากรฝึกอบรม ทั้งนี้ โครงการที่กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานในประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญ ๆ ได้แก่ โครงการ พัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยครูบ้านเก็น โครงการพัฒนาห้องสมุด วิทยาลัยครูหลวงพระบาง โครงการพัฒนาโรงเรียนเทคนิคแขวง เวียงจันทน์ หรือศูนย์อาชีวศึกษาเมืองโพนโฮง โครงการก่อสร้าง สนามกีฬาโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์บ้านฮ่องคำ และโครงการ พัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายใน สปป. ลาว โครงการพัฒนาศูนย์อาชีวศึกษาเมือง ตูเลียม เมืองนำดิน โครงการวิทยาลัยเกษตรกรรมบักไต และ โครงการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเด็กเก่งเมืองฮาหินในเวียดนาม รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินโครงการพระราชทาน ความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชา ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ของสถาบันเทคโนโลยีกำปงสปีอและสถาบันเทคโนโลยี กำปงเมอติเยล

การดำเนินนโยบายซึ่งผลการดำเนินงานในช่วงเกือบ สามทศวรรษที่ผ่านมาส่งผลให้การพัฒนาของประเทศเพื่อนบ้าน มีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก โดยในปัจจุบันการให้ ความร่วมมือช่วยเหลือได้มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานจากรูปแบบการเสนอคำขอทุนการศึกษา ทุนฝึกอบรม และโครงการ ต่าง ๆ เป็นรูปแบบของแผนพัฒนาระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะ ก่อให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมได้มากกว่า และสอดคล้อง กับรูปแบบของการพัฒนาที่เป็นสากล

เมื่อเดือนมีนาคม 2563 ที่ผ่านมา กระทรวงการต่างประเทศได้ จัดประชุมคณะกรรมการนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และวิชาการกับต่างประเทศ ครั้งที่ 1/2563 โดยมี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน และ ผู้แทนจาก 22 หน่วยงานเข้าร่วมการประชุมเพื่อวางแนวทาง ขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ เชิงบูรณาการในรูปแบบทีมประเทศไทย เพื่อให้ตอบสนอง ผลประโยชน์ของประเทศได้อย่างแท้จริง ซึ่งที่ประชุมได้ร่วมกัน พิจารณาทิศทางและแนวโน้มของความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ต่าง ๆ ของไทย โดยจะขยายขอบเขตการดำเนินงานจากเดิม ที่มุ่งประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลักไปสู่ทุกภูมิภาค และ จากรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในรูปทุนการศึกษาและ ฝึกอบรมไปสู่โครงการพัฒนาระยะยาว (Project-Based) มากขึ้น สำหรับสาขาความร่วมมือที่มีปริมาณมาก เช่น การเกษตร การสาธารณสุข การศึกษา ประเทศไทยจะพัฒนา Best Practice และสร้างความเป็นเลิศในระดับภูมิภาคและ ระดับโลกต่อไป และมีแนวโน้มไปสู่การเสริมสร้างการพัฒนา เศรษฐกิจมากขึ้น โดยจะมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ภายในประเทศ และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม มากขึ้น รวมทั้งเผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (SEP for SDGs Partnership) ของไทยไปสู่ต่างประเทศ นอกจากนี้ จะสนับสนุนความร่วมมือจากลักษณะทวีภาคีไปสู่ไตรภาคี และเป็นระดับภูมิภาค (Regional Approach) มากขึ้นด้วย

ทิศทางและแนวโน้มของการดำเนินงานความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทยที่จะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นนั้น กระทรวง การต่างประเทศจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ จำนวน 2 คณะ ได้แก่ คณะอนุกรรมการด้านเศรษฐกิจและคณะอนุกรรมการ ด้านสังคม โดยมีอธิบดีหรือรองอธิบดีกรมความร่วมมือระหว่าง ประเทศเป็นประธาน พร้อมกันนี้จะมีการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ของไทย เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับ เป้าหมายและผลประโยชน์ของไทยอย่างรอบด้าน และ ตอบสนองสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

© ภาพจากกระทรวงการต่างประเทศ

ทิศทางและแนวโน้มของการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทยที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นนั้น กระทรวงการต่างประเทศจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ จำนวน 2 คณะ ได้แก่ คณะอนุกรรมการด้านเศรษฐกิจและคณะอนุกรรมการด้านสังคม โดยมีอธิบดีหรือรองอธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นประธาน พร้อมกันนี้จะมีการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทย เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายและผลประโยชน์ของไทยอย่างรอบด้าน และตอบสนองสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

ข้อมูลจากกระทรวงการต่างประเทศระบุว่า ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในสถานะประเทศที่มีรายได้ปานกลางที่ประสบความสำเร็จมีความก้าวหน้าในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเศรษฐกิจที่สามารถแบ่งปันกับประเทศอื่น ๆ ในฐานะหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา หรือ Partner for the Goals ตามเป้าหมายที่ 17 ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) โดยในปี พ.ศ. 2561 การให้ความช่วยเหลือของประเทศไทย (Official Development Assistance - ODA) มีมูลค่ารวม 4,561.78 ล้านบาท แบ่งเป็นเงินบริจาคให้องค์กรระหว่างประเทศ จำนวน 2,452.32 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 54 เป็นเงินให้เปล่าและความร่วมมือทางวิชาการจำนวน 1,662.45 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 36 และเงินกู้จำนวน 447.01 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 10

การประชุมคณะกรรมการบริหาร องค์การยูเนสโก ครั้งที่ 209

209th Session of the Executive Board

โดย

รัชนิท พงศ์อุดม ¹
สุปราณี คำยวง ²

ประเทศไทย ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก (Executive Board) โดยมติจากที่ประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 40 (40th Session of the General Conference) เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2562 มีวาระ 4 ปี (พ.ศ. 2562-2566) ในนามกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิก (6 ที่นั่ง) ร่วมกับอัฟกานิสถาน คีร์กีซสถาน เมียนมา ปากีสถาน และเกาหลีใต้ คณะกรรมการบริหารฯ ถือเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในการบริหารงานของยูเนสโก มีหน้าที่ในการตรวจสอบการบริหารโครงการฯ การดำเนินกิจกรรมทั้ง 5 สาขา ได้แก่ การศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน การจัดสรรงบประมาณ การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร รวมถึงการพิจารณาข้อมติต่าง ๆ ก่อนที่จะเสนอผู้อำนวยการใหญ่องค์การยูเนสโกและที่ประชุมสมัยสามัญ (General Conference) คณะกรรมการบริหารฯ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 58 ประเทศ จากภูมิภาคต่าง ๆ มีการประชุมปีละ 2 ครั้ง

การประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก ครั้งที่ 209 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 29 มิถุนายน - 10 กรกฎาคม 2563 ณ องค์การยูเนสโก สำนักงานใหญ่ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นการประชุมรูปแบบปกติ จำกัดจำนวนผู้เข้าประชุมประเทศละไม่เกิน 2 คน อันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) และมีการถ่ายทอดสดผ่าน Webcast ของยูเนสโก ในส่วนของประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในฐานะประธานคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ซึ่งเป็นผู้แทนหลักของไทยในคณะกรรมการบริหารฯ ได้มอบให้เอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ในฐานะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การยูเนสโกและรองผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การยูเนสโก เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ

² ผู้อำนวยการกลุ่มความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ

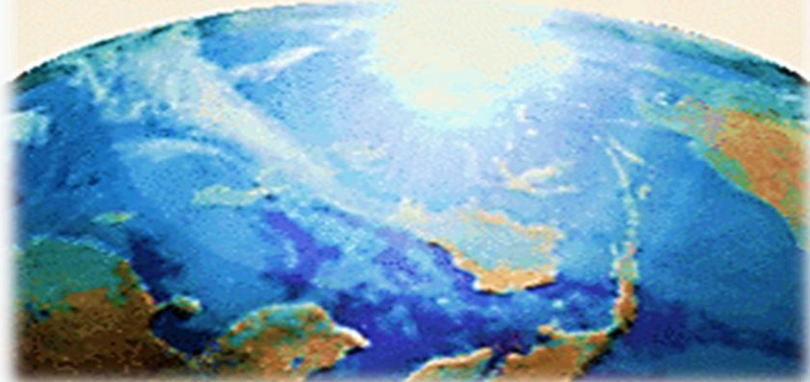

นางสาวดุริยา อมตวิวัฒน์
รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ

พิธีเปิดอย่างเป็นทางการจัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2563 โดยประธานคณะกรรมการบริหารฯ (H.E. Mr. Agapito Mba Mokuy) เป็นผู้กล่าวเปิด จากนั้นผู้อำนวยการใหญ่ องค์การยูเนสโก (Madam Audrey Azoulay) กล่าวรายงาน การดำเนินงานของยูเนสโกที่ผ่านมา และมติจากที่ประชุม สมัยสามัญของยูเนสโกและคณะกรรมการบริหารองค์การ ยูเนสโกครั้งล่าสุด และการกล่าวถ้อยแถลงของประเทศ สมาชิก ซึ่งนายศรัณย์ เจริญสุวรรณ เอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส ได้กล่าวถ้อยแถลงในนามของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย ผลกระทบจากการแพร่ระบาดต่อโรงเรียน การนำเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร (ICT) รวมถึงระบบดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว ความท้าทายเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง เทคโนโลยีเหล่านั้น การใช้โอกาสจากวิกฤตนี้เพื่อพัฒนา ระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทชีวิตวิถีแบบใหม่ (New Normal) เช่น การฝึกอบรมด้าน ICT แก่ครูและนักเรียน การส่งเสริมให้เด็กมีความรู้เรื่องผลกระทบของโควิด-19 ทั้งในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงการสนับสนุน บทบาทของยูเนสโกในการส่งเสริมให้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ เผชิญหน้ากับปัญหาท้าทายนี้ผ่านกิจกรรมและโครงการ ได้แก่ การเรียนทางไกล การใช้วิทยาการแบบเปิด (Open Science) และการแบ่งปันความรู้และวัฒนธรรม เป้าหมาย วาระปี ค.ศ. 2030 การพัฒนาที่ยั่งยืน (2030 Agenda for Sustainable Development) การเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา อนาคตของการศึกษาภายใต้แนวคิด Learning to Become ด้วย

ประเด็นที่สำคัญจากการประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ได้แก่

- การประชุมคณะกรรมการว่าด้วยอนุสัญญาและ ข้อเสนอแนะ (Committee of Conventions and Recommendations - CR) เป็นการพิจารณาข้อร้องเรียน ในกรณีที่มีการไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีหรือหน้าที่ของรัฐ สมาชิกตามอนุสัญญาหรือตราสารระหว่างประเทศอื่น ๆ ในกรอบยูเนสโก ทั้งนี้ไทยเป็นสมาชิกคณะกรรมการ CR วาระปี พ.ศ. 2563-2564 ข้อร้องเรียนในการประชุม ครั้งนี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาความขัดแย้ง ทางการเมือง การสร้างความแตกแยกในสังคม ความมั่นคงของรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่ยูเนสโกได้ขอให้รัฐบาล ประเทศที่ถูกร้องเรียนให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำกลับมา พิจารณาในการประชุมคราวต่อไป

- การประชุมคณะกรรมการว่าด้วยโครงการและความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ (Programme and External Relations Commission - PX) มีวาระที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม/โครงการ/ยุทธศาสตร์การดำเนินงานในรายสาขา โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น การส่งเสริมยูเนสโกในฐานะเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบเป้าหมายที่ 4 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 4 - Education 2030) การนำเสนอแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับอนาคตเพื่อตอบสนองต่อปัญหาท้าทายในโลกปัจจุบัน ภายใต้ข้อริเริ่มอนาคตของการศึกษา (The Futures of Education Initiatives) การรายงานความก้าวหน้าตามยุทธศาสตร์ช่วงครึ่งแผนด้านอาชีวศึกษา เทคนิค และการอบรม (UNESCO Strategy for Technical and Vocational Education and Training - TVET 2016-2021) การสนับสนุนการดำเนินงานและปรับปรุงกลไกของอุทยานธรณีโลก (UNESCO Global Geoparks) การพัฒนาและปรับปรุงทิศทางการดำเนินงานโครงการ Slave Route Project และส่งเสริมเรื่อง International Decade for People of African Descent (2014-2025) การส่งเสริมการดำเนินงานของ “UNESCO Strategy for Action on Climate Change” ให้สอดคล้องกับข้อตกลง COP21 Paris Agreement และ United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) การบูรณาการข้ามสาขากับโครงการในสาขาต่าง ๆ ของยูเนสโก และแผนการดำเนินงานสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก (Small Island Developing States - SIDS) เป็นต้น

นายปราโมทย์ ดั่งอิม
รองผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การยูเนสโก

นายศรัณย์ เจริญสุวรรณ
เอกอัครราชทูต ณ กรุงปารีส
ในฐานะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การยูเนสโก

- การประชุมคณะกรรมการว่าด้วยงบประมาณและการบริหาร (Financial and Administrative Commission - FA) และการประชุมร่วมของ PX และ FA มีวาระที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล การรายงานข้อมูลสถานะและกระบวนการทบทวนและฟื้นฟูของศูนย์/สถาบันภายใต้ยูเนสโก เช่น เป้าหมายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านงบประมาณที่ต้องการเพิ่มงบประมาณและการระดมทุนจากทุกภาคส่วน (Resource Mobilization Strategy for 2020-2021) การปฏิรูปการทำงานภายใต้ระบบของสหประชาชาติ ซึ่งเน้นความสำคัญกับโครงสร้างการทำงานในระดับภูมิภาค (Repositioning of the United Nations Development System) ยุทธศาสตร์ด้านบุคลากรทั้งการพัฒนาศักยภาพและสภาพแวดล้อมการทำงาน (Human Resources Management Strategy for 2017-2022) วาระเกี่ยวกับอนาคตของสถาบัน IBE หรือ Future of the International Bureau of Education (IBE) ซึ่งเป็นสถาบันด้านศึกษานานาชาติประเภทที่ 1 ของยูเนสโก ตั้งอยู่ที่กรุงเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส อยู่ในช่วงการปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาสถาบันให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงระหว่างการศึกษากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงหลักสูตร อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีข้อเสนอจากสาธารณรัฐประชาชนจีนให้มีส่วนงาน IBE 2 แห่ง ที่กรุงเจนีวาและนครเซี่ยงไฮ้ภายใต้แนวคิด One Institute with Two Locations ดังนั้น ยูเนสโกจึงมีมติให้มีการตั้งคณะทำงานเพื่อหารือเรื่องดังกล่าวต่อไป

Madam Audrey Azoulay
ผู้อำนวยการใหญ่องค์การยูเนสโก

ในส่วนของวาระเรื่องการพัฒนาแอฟริกา (Global Priority Africa) นั้น แม้ว่า จะเป็นโครงการที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2532 และอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ระยะกลาง ของยูเนสโก (เอกสาร 34 C/4) ทั้งนี้ 30 ปีที่ผ่านมา ยังมีปัญหาท้าทาย อยู่มากมาย ดังนั้น ในการประชุมสมัชชาสามัญครั้งที่ 40 เมื่อปี 2562 ประเทศ สมาชิกได้เสนอว่า ขอให้ดำเนินการเรื่อง Priority Africa เป็นความจริง โดยมีความร่วมมือทั้งในกรอบของ 2030 Agenda for Sustainable Development และ African Union's Agenda 2063: The Africa We Want รวมถึงยังคงเป็นวาระการพัฒนาในระดับโลกในแผนยุทธศาสตร์ระยะกลาง 2022-2029 (เอกสาร 41 C/4) การสร้างความชัดเจนในการจัดสรรงบประมาณและการดำเนินโครงการ โครงสร้างการดำเนินงาน โปรแกรมแต่ละสาขา และ การตระหนักถึงการระบาดโรคโควิด-19 ในภูมิภาคนี้

นอกจากนี้ ยังมีวาระเรื่อง ผลกระทบของโควิด-19 ต่อโครงการและกิจกรรม ของยูเนสโก โดยสร้างความมั่นใจ ว่าการแพร่ระบาดจะไม่กระทบ กับการดำเนินโครงการ และการเตรียมความพร้อมรับมือ ภายหลังการแพร่ระบาด

การจัดทำแผนงาน โครงการ และงบประมาณของยูเนสโกฉบับใหม่

โดย

รัชนิทร์ พงศ์อุดม ¹
สุปราณี คำยวง ²

ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโกมากกว่า 70 ปี (เข้าร่วมตั้งแต่ พ.ศ. 2492) โดยกระทรวงศึกษาธิการในฐานะ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโก ทำหน้าที่ เป็นหน่วยงานกลางประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ในประเทศ สำนักงานยูเนสโกระดับภูมิภาค ประเทศสมาชิกต่าง ๆ และยูเนสโก สำนักงานใหญ่ ในการดำเนินกิจกรรมและโครงการ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ แผนงาน และงบประมาณของยูเนสโก มาโดยตลอด ทั้งนี้ ทิศทางการดำเนินงานของยูเนสโกกำหนดไว้ในเอกสารหลัก 2 ฉบับ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ระยะกลาง และโครงการและงบประมาณ

แผนยุทธศาสตร์ระยะกลาง (The Medium-Term Strategy) หรือ เอกสาร C/4 เป็นกรอบการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ และโครงการที่องค์การยูเนสโกกำหนดไว้ตามพันธกิจ ขององค์การใน 5 สาขา คือ การศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน

โดยมีระยะเวลาของการดำเนินงานตามแผน 8 ปี แผนยุทธศาสตร์ ฉบับปัจจุบันอยู่ในห้วงระหว่าง พ.ศ. 2557-2564 (ค.ศ. 2014-2021) หรือเรียกว่า เอกสาร 37 C/4 ซึ่งมาจากการเห็นชอบ ตามมติที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 37 เมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว นอกจากเน้น บทบาทของยูเนสโกตามพันธกิจเรื่องการสร้างสันติภาพ การขจัดความยากจน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว ยังให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ สำนักงานระดับภูมิภาคและระบบสหประชาชาติด้วย นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้การพัฒนาแอฟริกา (Africa) และความเสมอภาค ระหว่างหญิงชาย (Gender) เป็นวาระระดับโลกที่ต้องบูรณาการ ไปยังกิจกรรมและโครงการของยูเนสโก (Global Priorities)

โครงการและงบประมาณ (The Programme and Budget) หรือ เอกสาร C/5 เป็นแผนที่กำหนดรายละเอียดกิจกรรมและโครงการ รวมถึงผลลัพธ์ที่คาดหวังของแต่ละสาขางาน ตามบริบท ของแผนยุทธศาสตร์ระยะกลาง โดยโครงการจะได้รับการกำหนด เป็นระยะเวลา 4 ปี ส่วนงบประมาณจะพิจารณาจัดสรรทุก 2 ปี ซึ่งทั้งโครงการและงบประมาณดังกล่าวจะได้รับการเห็นชอบ จากมติที่ประชุมสมัชชาสามัญทุก 4 ปี และ 2 ปี ตามลำดับ

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ

² ผู้อำนวยการกลุ่มความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ

ในปี 2564 เป็นปีที่ครบกำหนดแผนยุทธศาสตร์ รวมถึงโครงการและงบประมาณฉบับปัจจุบัน ดังนั้น ยูเนสโกจึงจัดเตรียมร่างยุทธศาสตร์ระยะกลาง (เอกสาร 41 C/4) ระหว่างปี 2565 - 2572 (ค.ศ. 2022-2029) และร่างโครงการและงบประมาณ (เอกสาร 41 C/5) ระหว่างปี 2565 - 2568 (ค.ศ. 2022 - 2025) เพื่อเสนอต่อผู้อำนวยการใหญ่ องค์การยูเนสโก ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก (The Executive Board) และการประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก (General Conference) ครั้งที่ 41 ในช่วงปลายปี 2564 ตามลำดับ โดยกระบวนการเริ่มจากประเทศสมาชิกตอบแบบสอบถามเพื่อส่งให้ยูเนสโกดำเนินการรวบรวมตั้งแต่ช่วงต้นปี 2563 จากนั้นเป็นการประชุมหารือทั้งในระดับอนุภาค ภูมิภาค และระดับโลกตลอดช่วงปี 2563 - 2564 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีผลให้หลายการประชุมถูกเลื่อนออกไป หรือเปลี่ยนรูปแบบเป็นออนไลน์แทน

การประชุมหารือออนไลน์ระดับอนุภูมิภาคระหว่างสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโกเพื่อจัดเตรียมร่างยุทธศาสตร์ โครงการ และงบประมาณของยูเนสโก (Sub-Regional Online Consultation of National Commissions for UNESCO on the Preparation of the Draft Medium-Term Strategy for 2022-2029 (41 C/4) and the Draft Programme and Budget for 2022-2025 (41 C/5) จัดขึ้นระหว่างวันที่ 24 - 25 มิถุนายน 2563 ซึ่งร่วมจัดโดยสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ ปักกิ่ง และจาการ์ตา (ถ่ายทอดการประชุมจากสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ) โดยมีผู้แทนสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติฯ ประเทศต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคจำนวน 14 ประเทศ และสำนักงานยูเนสโกระดับประเทศและภูมิภาคจำนวน 6 แห่ง เข้าร่วมการประชุมฯ

การประชุมวันที่ 24 มิถุนายน 2563 เป็นการพิจารณาร่างเอกสาร 41 C/4 โดยมีนางสาวดริยา อมตวิวัฒน์ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโกประเทศไทย เป็นประธาน วาระสำคัญของร่างยุทธศาสตร์ฯ ประกอบด้วยพันธกิจ บทบาทและหน้าที่ของยูเนสโกตามธรรมนูญขององค์การ ซึ่งยังคงเน้นการสร้างสันติภาพ ขจัดความยากจน การพัฒนาที่ยั่งยืน และบทบาทของยูเนสโกในฐานะเป็นคลังแห่งวิชาการ โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเรื่องการส่งเสริมจิตวิญญาณของความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและการแบ่งปันระหว่างมนุษยชาติ (To promote solidarity on shared humanity) เพื่อให้สามารถรองรับปัญหาท้าทายของโลกได้ โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่มีผลกระทบต่อด้านการศึกษา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

ท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าว ทุกประเทศควรให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือเป็นหนึ่งเดียว ในส่วนของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ยูเนสโกยังคงเป็นองค์การหลักของสหประชาชาติในการดำเนินการตามเป้าหมายที่ 4 (สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต - SDG4: Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all) และเป้าหมายอื่น ๆ ที่ได้รับการเลือกเบื้องต้นให้มีความสำคัญรองลงมา เช่น SDG5, 6, 11, 13, 14, 15 และ 16 ด้านยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการข้ามสาขาหรือสหสาขาวิชา ประเทศสมาชิกสนับสนุนการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับทุกสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเสริมสร้างการหารือระหว่างวัฒนธรรมเพื่อสันติภาพ และการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมด้านดิจิทัลเพื่อลดการเหลื่อมล้ำการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ (Digital Divide) การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development - ESD) และ การใช้ประโยชน์จากแหล่งที่ขึ้นทะเบียนตามเกณฑ์ต่าง ๆ ของยูเนสโกเพื่อส่งเสริมเป้าหมาย SDG เช่น มรดกโลก อุทยานธรณี และพื้นที่สงวนชีวมณฑล นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับสิทธิของกลุ่มคนชายขอบ เช่น ชนพื้นเมือง คนพิการ การส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนพื้นเมือง การดำเนินโครงการอย่างเป็นรูปธรรม การเสนอประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในเอเชียให้เป็นประเด็นท้าทายของโลก ความขัดแย้งทางศาสนา เป็นต้น

การประชุมวันที่ 25 มิถุนายน 2563 เป็นการพิจารณาร่างเอกสาร 41 C/5 โดยมี Dr. Shamsiah Zuraini Kanchanawati เลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโก เนอการาบรูไนดารุสซาลาม เป็นประธาน ที่ประชุมได้พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการและงบประมาณ ทั้ง 5 สาขาของยูเนสโก ได้แก่ การศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน รวมถึงแผนงานด้านสมุทรศาสตร์ ซึ่งหลายประเทศเน้นย้ำความสำคัญของการศึกษา การส่งเสริมเรื่องความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม ไม่เผยแพร่ความเชื่อหรือทัศนคติที่ผิด การเน้นย้ำบทบาทของยูเนสโกในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศ และเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกยูเนสโก เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างสำนักงานภูมิภาค การทำงานเป็นเครือข่ายและครอบครัวยูเนสโก (UNESCO Family)

ข้อคิดเห็นของประเทศไทยเกี่ยวกับร่างเอกสาร 41 C/4 และเอกสาร 41 C/5 นั้น เห็นว่าสถานการณ์โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดเดาไม่ได้ ยูเนสโกควรจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงานตามหน้าที่และภารกิจให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ความสำคัญกับบทบาทความร่วมมือระหว่างประเทศและการสร้างสันติภาพอย่างเข้มแข็ง เสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการในระดับประเทศ การสานต่อการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาสหประชาชาติหรือ 2030 Agenda for Sustainable Development อีกทั้งยังสนับสนุนการดำเนินงานทั้ง 5 สาขาของยูเนสโกภายใต้โปรแกรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งที่ขึ้นทะเบียนตามเกณฑ์ประเภทต่าง ๆ ของยูเนสโก (UNESCO Designated Sites) ชีวจริยธรรม (Bioethics)

โครงการ Management of Social Transformation (MOST) การศึกษาด้านอนาคตศาสตร์ (Futures Literacy) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) วัฒนธรรมที่จับต้องได้และไม่ได้ (Tangible and Intangible Heritage) เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities) การเสริมบทบาทเยาวชนภายใต้เครือข่าย Associated School Project – ASP เป็นต้น นอกจากนี้ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั่วโลก ประเทศไทยสนับสนุนการดำเนินงานภายใต้โครงการการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) เพื่อรับมือกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ ประเทศไทยได้นำข้อเสนอแนะของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ในปัจจุบันได้ และยินดีที่จะแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีดังกล่าวเพื่อส่งเสริมเยาวชนผ่านกลไก เช่น เครือข่าย ASP ต่อไป

อย่างไรก็ตาม แผนงาน โครงการ และงบประมาณ ยังต้องนำมาพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแผนงานประเทศและบริบทการดำเนินงานต่าง ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีส่วนอย่างมากที่จะร่วมกำหนดทิศทางการดำเนินงานภายใต้กรอบยูเนสโกในอนาคต

การจัดการศึกษา ในช่วงโควิด-19 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โดย
จิต พอกสันเทียะ¹
พิมพ์วิรัชย์ เมืองนิล²

การระบาดในวงกว้างของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมาก แต่แต่ละประเทศต่างได้รับผลกระทบจากมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ในการควบคุมโรค อย่างเช่น การกักตัว การปิดเมืองหรือปิดประเทศ ซึ่งส่งผลให้ในที่สุดแล้วต้องมีการปิดสถานศึกษาเพื่อควบคุมการระบาดของโควิด-19 นักเรียนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวนกว่า 247 ล้านคนที่ต้องเรียนหนังสือจากที่บ้านเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนเว้นระยะห่างทางสังคมและหลีกเลี่ยงการออกนอกบ้านโดยไม่จำเป็น

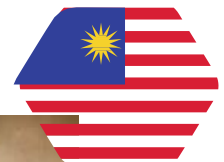
โดยปกติแล้ว โรงเรียนและสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีนักเรียนอยู่รวมกันจำนวนมาก จึงมีความเสี่ยงสูง หากมีการจัดการเรียนการสอนแล้วมีระบบการจัดการที่ไม่ดี ก็อาจจะมีการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ได้ในกลุ่มเด็ก มาตรการในการเปิดเรียนจึงมีความสำคัญมากในการควบคุมการระบาด การวางแผนเปิดเรียนจึงต้องมั่นใจว่า สามารถควบคุมไม่ให้เกิดการระบาดของโรคในเด็กนักเรียนได้

ดังนั้น เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนแนวทางการเตรียมความพร้อมในการเปิดสถานศึกษาในช่วงสถานการณ์โควิด-19 สำนักงานเลขาธิการองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีมีโอ) จึงจัดการประชุมรัฐมนตรีศึกษาของประเทศสมาชิกซีมีโอเพื่อรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 (SEAMEO Ministerial Policy e-Forum on COVID-19 Response - SMPeF) ในลักษณะการสัมมนาออนไลน์ เมื่อเดือนมิถุนายน 2563 โดยในการประชุมครั้งนี้ รัฐมนตรีศึกษาของแต่ละประเทศได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการเตรียมการรับมือการระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะการปิดสถานศึกษาการประเมินผลการเรียนและการกลับมาเปิดเรียนใหม่อีกครั้ง

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ปฏิบัติการ

² ผู้อำนวยการกลุ่มสารสนเทศต่างประเทศ

ประเด็นคำถามหลักของการประชุมที่ว่า ประเทศสมาชิกซีมีโอมีการเตรียมการอย่างไรในการบริหารจัดการระบบการศึกษาที่ต้องหยุดชะงักไปจากการระบาดของโควิด-19 มีแนวปฏิบัติที่ดีแนวทางใดที่จะนำมาปรับใช้ในช่วงเวลาวิกฤตเช่นนี้ได้ และอนาคตของการจัดการศึกษาจะเป็นอย่างไรหลังจากที่ปัญหาโควิด-19 คลี่คลายลง เป็นเรื่องที่ทุกประเทศต้องให้ความสำคัญ บทความนี้ผู้เขียนขอสรุปประเด็นจากการนำเสนอของรัฐมนตรีศึกษาแต่ละท่าน เพื่อให้ทราบเรื่องราวและความเป็นไปในการจัดการศึกษาในช่วงโควิด-19 ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป (เอกสารฉบับเต็มสามารถศึกษาได้จาก Website: www.seameo.org)

มาเลเซีย

มาเลเซียเชื่อว่า ทุกฝ่ายควรเรียนรู้ที่จะเผชิญกับความไม่แน่นอนของสถานะที่รัฐจำเป็นต้องหยุดการจัดการเรียนการสอนซึ่งนับเป็นเรื่องที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และควรให้ความสำคัญกับการศึกษาทางเลือก ดิจิทัลแพลตฟอร์ม นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะเป็นทางออกในการแก้ปัญหากลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา การกลับมาเปิดเรียน และนโยบายในอนาคต

กระทรวงศึกษาธิการมาเลเซียได้ให้ครูกว่า 440,000 คน เปลี่ยนไปใช้รูปแบบการศึกษาทางเลือก ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือการให้นักเรียนเรียนจากที่บ้าน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งครู ผู้ปกครองและนักเรียนซึ่งต้องมีอุปกรณ์ดิจิทัลและต้องสามารถใช้อุปกรณ์ได้เป็นอย่างดี มาเลเซียมีการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบดิจิทัล เช่น Google Classroom แทนการสอนในชั้นเรียนปกติมาตั้งแต่ปี 2019 ปัจจุบัน ครูในมาเลเซียกว่า 90% และนักเรียนกว่า 59% ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเรียนการสอน ส่วนปัญหาผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษานั้น มาเลเซียก็ไม่ได้ละเลย โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ให้โอกาสและสนับสนุนเด็กที่ด้อยโอกาสกลับมาเข้าเรียน

ดร. Radzi Jidin
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของมาเลเซีย
และประธานสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - สกาศีเมค

มาเลเซียวางแผนการเปิดโรงเรียนโดยจะใช้มาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวดเพื่อความปลอดภัยของนักเรียนและคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังจะแสวงหารูปแบบการประเมินผลที่เป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้นเพื่อใช้วัดผลการเรียนของนักเรียนในช่วงที่ต้องมีการปิดเรียน และจะมีการออกแบบบทเรียนตามผลการเรียนรู้ของนักเรียน การเกิดโรคระบาดใหญ่ทำให้ทุกฝ่ายต้องปรับตัว ต้องประเมินความพร้อมของประเทศในการตอบสนองต่อภาวะวิกฤติซึ่งส่งผลให้ต้องมีการประเมินคุณค่ากลไกในการฟื้นฟูประเทศจากภาวะวิกฤติที่มีอยู่ในปัจจุบันเสียใหม่

สิงคโปร์

สิงคโปร์นั้นมองว่า การปิดโรงเรียนเป็นระยะเวลาอันอาจส่งผลกระทบต่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ช้ากว่าที่ควรจะเป็น สิงคโปร์ใช้มาตรการหลายอย่างเพื่อให้การกลับมาเปิดเรียนมีความปลอดภัย เช่น การสวมใส่หน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างทางสังคม การเหลื่อมเวลาเข้าและเลิกเรียน และการลดความแออัดของชั้นเรียน ความท้าทายหลักสำหรับนโยบายด้านความปลอดภัยในโรงเรียนของสิงคโปร์ก็คือต้องทำให้ผู้ปกครอง รวมถึงคนในชุมชนไว้วางใจในมาตรการต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของปัญหาผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษานั้น สิงคโปร์ได้เปิดตัวโครงการสำหรับผู้ด้อยโอกาสโดยปรับใช้หลักการ “Circuit Breaker” เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่กลุ่มนักเรียนผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงได้

หากมองในแง่ดี การระบาดของโควิด-19 ก็อาจเปิดโอกาสให้การปรับเปลี่ยนบางอย่างเกิดขึ้นได้ เช่น การมุ่งเน้นการพัฒนาเรื่องการศึกษาทางเลือกมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนมีความเป็นส่วนตัวเพิ่มมากขึ้น สามารถกำหนดเวลาเรียนและความเร็วในการเรียนรู้แต่ละบทเรียนได้ตามความสะดวก ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรักการเรียนรู้ได้อีกด้วย ในช่วงของการปิดเมืองหรือล็อกดาวน์นักเรียนจะมีโอกาสได้ทบทวนบทบาทของตนเองต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้ที่จะแสดงความเห็นอกเห็นใจและให้การสนับสนุนผู้ที่ต้องปฏิบัติงานอย่างหนักในการต่อสู้กับโรคระบาด สิงคโปร์ต้องสร้างแรงผลักดันในด้านบวกให้เกิดขึ้นระหว่างการล็อกดาวน์ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบหุ้นส่วนที่ดีกับผู้ปกครองของนักเรียน สิงคโปร์ไม่ต้องการให้โควิด-19 ทำลายความก้าวหน้าทางการศึกษาที่สั่งสมมาเป็นเวลายาวนาน

นาย Ong Ye Kung
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์
และรองประธานสภาซีเมค

Dato Seri Setia Awang Hj Hamzah bin Hj Sulaiman
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของบรูไน ดารุสซาลาม

บรูไน ดารุสซาลาม

บรูไน ดารุสซาลามตอบสนองการแพร่ระบาดอย่างทันท่วงทีด้วยการเปลี่ยนมาใช้แนวทางการเรียนการสอนแบบใหม่ ซึ่งคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียนมาก่อน กระทรวงศึกษาธิการบรูไน ดารุสซาลาม มีคำสั่งให้ปิดภาคเรียนที่ 1 เร็วขึ้นกว่ากำหนดและเมื่อเปิดเรียนในภาคเรียนที่ 2 ก็ให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสม คือ การเรียนออนไลน์ เรียนที่บ้านและการเรียนทางไกล โดยนักเรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงห้องเรียนออนไลน์ได้จะให้เรียนที่บ้านเป็นหลัก ในภาคเรียนที่ 2 นี้ นักเรียนจะมาเรียนที่โรงเรียน 50% ส่วนนักเรียนที่เหลือจะเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบอื่น

บรูไน ดารุสซาลามแบ่งกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ครูและผู้นำโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ โดยได้มีการนำแนวคิดและข้อริเริ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่มมาเป็นแนวทางในการรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 เช่น แผนสำรองในการดำเนินการ แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์และแบบใช้บ้านเป็นฐานการเรียนรู้ แนวทางด้านสุขอนามัยและการเว้นระยะห่างทางสังคม การปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และการเสริมสร้างศักยภาพของครูและผู้นำโรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ไปเป็นการศึกษาทางเลือก มีการส่งชุดการเรียนรู้ (EduPack) ให้แก่นักเรียนโดยตรงที่บ้าน และจัดให้มีการใช้ศูนย์รับส่งอาหารของโรงเรียนเพื่อแจกจ่ายอาหารให้แก่นักเรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

กัมพูชา

กัมพูชาปิดโรงเรียนทุกแห่งและเริ่มผลิตเนื้อหาการเรียนรู้อินรูปแบบดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนและจัดเตรียมแพลตฟอร์มการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ในทันที มีการใช้ Facebook YouTube และโซเชียลมีเดียอื่น ๆ เป็นแพลตฟอร์มสำหรับการเรียนการสอนในช่วงที่มีการหยุดเรียน หลังจากนั้น ก็เริ่มถ่ายทอดรายการโทรทัศน์ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล โดยเฉพาะผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ กัมพูชามีแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ คือ การสื่อสารกับบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองเกี่ยวกับโควิด-19 จัดตั้งศูนย์การศึกษาดิจิทัล สร้างความสมดุลระหว่างแพลตฟอร์มดิจิทัลและซอฟต์แวร์สำหรับการเรียนอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ Google Suite และ Google App ส่วนนักเรียนที่ไม่มีอินเทอร์เน็ตก็ให้ใช้การศึกษาทางไกลและเปลี่ยนมาบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบดิจิทัล

ดร. Hang Chuon Naron

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เยาวชนและการกีฬาของกัมพูชา

การเปิดโรงเรียนในกัมพูชานั้น จะมีการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 จะอนุญาตให้โรงเรียน 10-15 แห่งที่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานทางสาธารณสุขกลับมาจัดการเรียนการสอนทั้งที่โรงเรียนและแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ ระยะที่ 2 จะเป็นการเปิดโรงเรียนมัธยม และระยะสุดท้ายจะเปิดโรงเรียนที่เหลือทั้งหมด

ศ. ดร. Ainun Na'im ผู้แทนนาย Nadiem Anwar Makarim รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรมของอินโดนีเซีย

อินโดนีเซีย

อินโดนีเซียใช้การจัดการศึกษาทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ สนับสนุนให้ผู้สอนใช้ระบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ เอกสารดิจิทัล และเทคโนโลยีออนไลน์อื่น ๆ ในการสอน กระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรมอินโดนีเซียได้ร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการขยายโควตาการเข้าใช้อินเทอร์เน็ต สื่อการเรียนและเนื้อหาบทเรียนออนไลน์ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ อินโดนีเซียยังได้ออกอากาศรายการเพื่อการศึกษาทางโทรทัศน์เพื่อลดช่องว่างในการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มนักเรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล และเพื่อสนับสนุนการเปิดเรียนในปีการศึกษา 2020 - 2021 อินโดนีเซียได้ตรากฎหมายว่าด้วยแนวทางการจัดการเรียนการสอนระหว่างช่วงโควิด-19 เพื่อเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงต่าง ๆ ด้วย

ในส่วนของการเปิดเรียนนั้น 94% ของนักเรียนในอินโดนีเซียกระจายอยู่ในโรงเรียนใน 429 เขตซึ่งยังไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบปกติได้ โรงเรียนเหล่านี้จะจัดการเรียนการสอนแบบทางไกลโดยใช้ชั้นเรียนออนไลน์และวิธีอื่น ๆ ที่เหลืออีก 6% ประกอบด้วยโรงเรียนใน 85 เขตที่สามารถเปิดให้มีการเรียนที่โรงเรียนตามปกติได้แล้ว แต่ยังคงต้องปฏิบัติตามมาตรการทางสาธารณสุขอย่างเข้มงวด สำหรับระดับมหาวิทยาลัยจะจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เป็นทฤษฎีต่าง ๆ ทางออนไลน์ ส่วนวิชาที่ต้องมีการลงมือปฏิบัติจะเลื่อนไปดำเนินการในตอนท้ายภาคการศึกษา

สปป. ลาว

สปป. ลาวได้ปิดโรงเรียนไปแล้วก่อนหน้าที่จะมีการตรวจพบผู้ติดเชื้อคนแรก การปิดโรงเรียนส่งผลให้นักเรียนและนักศึกษา 1,708,501 คน ได้รับผลกระทบโดยตรง กระทรวงศึกษาธิการและการกีฬาของสปป. ลาว ได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อรองรับการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับโควิด-19 โดยให้ความสำคัญใน 2 ประเด็น คือ 1) การดูแลความปลอดภัยของนักเรียน ครูและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา 2) การกระตุ้นและส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการใหม่ ๆ โดยพิจารณาความเป็นไปได้จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลและออนไลน์ นอกจากนี้ยังจัดตั้งช่องโทรทัศน์ทางการศึกษาผ่านทางดาวเทียมและออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาไม่หยุดชะงักในช่วงล็อกดาวน์

สปป. ลาวได้ปรับเปลี่ยนไปใช้การเรียนทางไกลโดยให้ผู้เรียนสามารถเรียนอยู่ที่บ้าน ครูต้องให้การบ้านนักเรียนทุกสัปดาห์โดยใช้โทรทัศน์และรายการวิทยุที่ได้รับการพัฒนาเพื่อการเรียนทางไกลโดยเฉพาะ สปป. ลาวมีแนวปฏิบัติที่ดีหลายประการ เช่น ใช้การสื่อสารดิจิทัลและ ICT ร่วมกับวิธีการสอนรูปแบบปกติ และพัฒนาวิธีการเรียนการสอนทางเลือกหลากหลายวิธีสำหรับนักเรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกัน

นาง Sengdeuane Lachanthaboune
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและการกีฬาของ สปป. ลาว

ดร. Myo Thein Gyi
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของเมียนมา

เมียนมา

เมียนมาได้เตรียมดำเนินมาตรการและข้อริเริ่มต่าง ๆ ในการรับมือกับโควิด-19 หลายประการ เช่น การพัฒนาแผนฟื้นฟูในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว สำหรับรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 การพัฒนาแผนฟื้นฟูสำหรับภาคการศึกษา การเริ่มการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยในเดือนมิถุนายน การเตรียมเปิดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับกระบวนการด้านสาธารณสุขและความปลอดภัย รวมถึงมาตรการป้องกันสำหรับโรงเรียนในเดือนกรกฎาคม

ในส่วนของเตรียมความพร้อมในการเปิดเรียนนั้น รัฐบาลเมียนมาจะจัดหาหนังสือแบบเรียน แบบฝึกหัด เครื่องเขียนให้แก่นักเรียนโดยไม่มีค่าใช้จ่าย รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่น หน้ากากอนามัย กระจกป้องกันใบหน้า (Face shield) และเครื่องวัดอุณหภูมิให้แก่โรงเรียนด้วย นอกจากนี้ยังจัดพื้นที่สำหรับล้างมือและอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) สำหรับโรงเรียนที่มีผู้ป่วยโควิด-19 เป็นจำนวนมาก ส่วนโรงเรียนเอกชนสามารถพิจารณาเลือกได้ว่าจะเปิดทำการเรียนการสอนตามปกติ เปิดเรียนโดยสลับจำนวนนักเรียนหรือเวลาเรียน หรืออาจลดเวลาเรียนลงเหลือสัปดาห์ละ 3 วันก็ได้

นอกเหนือจากมาตรการในข้างต้นแล้ว เมียนมาจะนำวิธีการเรียนการสอนรูปแบบใหม่เข้ามาปรับใช้เพื่อลดผลกระทบจากการปิดเรียน เช่น การใช้สื่อวีดิทัศน์ออกอากาศทางโทรทัศน์ทางการศึกษา Myanmar Digital Education Platform (MDEP) และ DBE Box สำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต รวมถึงจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต เพื่อมอบให้แก่โรงเรียน และจัดสัมมนาออนไลน์สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา

ฟิลิปปินส์

ความท้าทายอันใหญ่หลวงของฟิลิปปินส์คือการบริหารจัดการนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากการล็อกดาวน์ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากถึงเกือบ 30 ล้านคน กระทรวงศึกษาธิการฟิลิปปินส์อยู่ระหว่างการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในช่วงที่เริ่มมีการระบาดของโควิด-19 จึงได้จัดทำแผนเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เป็นฐานเพื่อรับมือกับการระบาดของโควิด-19 และยังมีการจัดทำยุทธศาสตร์การสื่อสารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในบริบทของความหวาดกลัว ความไม่แน่นอนและข้อมูลต่าง ๆ ที่อาจมีมากเกินไปจนทำให้เป็นด้วย

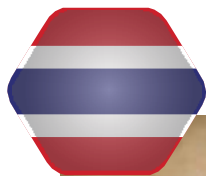
ฟิลิปปินส์มีการจัดทำแผนเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education Learning Continuity Plan - BE-LCP) ซึ่งจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาในช่วงเหตุการณ์วิกฤตพร้อม ๆ กับดูแลสุขอนามัย ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ไปด้วย หลักการ BE-LCP ประกอบด้วย การปกป้องสุขภาพ ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดำเนินการจัดการศึกษาให้มีความต่อเนื่อง จัดการดูแลความปลอดภัยในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่ต้องมีการรวมกลุ่มของนักเรียนและครู โดยไม่ละเลยประเด็นเรื่องความเท่าเทียม

ฟิลิปปินส์เปิดโรงเรียนอีกครั้งในเดือนสิงหาคม และจะร่วมมือกับหุ้นส่วนในการขอรับบริจาคอุปกรณ์การเรียนที่มีความจำเป็นในการช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนออนไลน์ได้ กระทรวงศึกษาธิการยังมีแผนการในการจัดระเบียบด้านการเงินและการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อให้การจ่ายเงินเดือนและค่าจ้างของบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการไม่หยุดชะงัก

ดร. Leonor Magtolis Briones
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของฟิลิปปินส์

รวมถึงจะนำวิธีการเรียนรู้ทางไกลแบบผสมผสานมาใช้ ทั้งบทเรียนที่มีการจัดพิมพ์และในลักษณะออนไลน์ โดยการจัดส่งไปยังบ้านของนักเรียนหรือให้มารับสื่อการเรียน ณ สถานที่ที่ได้ตกลงกันไว้ สื่อการเรียนเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนสำหรับนักเรียนที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และสื่อดิจิทัล นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ต่าง ๆ ได้ทางเว็บไซต์ DepEd Commons ซึ่งมีผู้ติดตามกว่า 8 ล้านคนแล้ว ส่วนสื่อการเรียนการสอนทางโทรทัศน์และวิทยุจะยังคงมีการดำเนินการจัดทำอยู่เช่นกัน

นายณัฐพล ทีปสุวรรณ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

การออกอากาศทางทีวีดิจิทัล 17 ช่อง โดยในอนาคตจะมีการพัฒนาเนื้อหารายการจากครูผู้ที่เป็นนักรออกแบบการศึกษา และบริษัทสตาร์ทอัพ ทั้งนี้ ในการเปิดภาคเรียน สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยของกระทรวงสาธารณสุข และให้แต่ละโรงเรียนพิจารณาการจัดการเรียนการสอนตามบริบทความเหมาะสมของพื้นที่ โดยในช่วงท้ายยังเน้นย้ำอีกว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมไม่เหมาะสมกับการสภาพการณ์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องการระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อปัจจัยต่าง ๆ ได้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับมุมมองในการจัดการศึกษาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

ไทย

ประเทศไทยมองเห็นโอกาสในช่วงสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา โดยไทยจะนำโมเดลการศึกษายกกำลังสอง (Thailand Education Ecosystem - TE2S) มาใช้ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยให้นักเรียนมีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของโลกและความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจากปัจจัยภายนอก การเสริมสร้างสมรรถนะของครูเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนให้สูงที่สุด การร่วมมือกับภาคเอกชนในการสร้างนักรออกแบบการศึกษา (Education Designer) การสร้างแพลตฟอร์มด้านการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ แผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการลดช่องว่างทางการศึกษาของกลุ่มด้อยโอกาส

ในส่วนของ การเปิดภาคเรียนนั้น โรงเรียนรัฐบาลกว่า 30,000 แห่งได้เลื่อนการเปิดเรียนจากเดือนพฤษภาคม 2563 เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 นอกจากนี้ ได้มีทดลองการจัดเรียนการสอนผ่านระบบการเรียนทางไกลและ

ติมอร์ เลสเต

กระทรวงศึกษาธิการ เยาวชนและการกีฬาของติมอร์ เลสเต ได้สั่งให้หยุดการเรียนการสอนทันทีเป็นเวลา 1 สัปดาห์ภายหลังจากตรวจพบผู้ป่วยโควิด-19 รายแรก และหลังจากนั้นรัฐบาลก็ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินซึ่งส่งผลให้มีการระงับการจัดการเรียนในชั้นเรียนแบบปกติ ตามสถิติแล้วในครัวเรือนของชาวติมอร์ เลสเต มีเพียง 65% ที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ 82% มีอินเทอร์เน็ตใช้ และอีก 90% มีโทรศัพท์มือถือ นอกจากนี้ ประมาณ 60% ของนักเรียนอาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้งทางไกลและทุรกันดารยังไม่เคยเรียนด้วยรูปแบบทางไกลมาก่อน อย่างไรก็ตาม ติมอร์ เลสเต ได้สั่งให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษา “Eskola Ba Uma” ที่มีเนื้อหาสำหรับนักเรียนระดับก่อนวัยเรียนและประถมศึกษาทั้งทางโทรทัศน์และวิทยุ

ติมอร์ เลสเต ได้รับความช่วยเหลือจาก UNICEF ในการนำสื่อการเรียนตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนจนถึงระดับประถมศึกษาลงบนเว็บไซต์ “Learning Passport” เพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนเหล่านี้ได้ และได้จัดทำแอปพลิเคชัน Eskola Ba Uma ใน Google Play นอกจากนี้ครอบครัวที่ไม่มีอินเทอร์เน็ตหรือโทรทัศน์ยังสามารถใช้บริการข้อความสั้น (SMS) ในการรับทราบหรืองานที่ครูมอบหมายให้ทำในชั้นเรียนได้ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้ส่งหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ไปยังพื้นที่ทางไกลเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีความเปราะบางและต้องมีการดูแลเป็นพิเศษอีกด้วย

ในส่วนของการเตรียมการเปิดเรียนนั้น กระทรวงศึกษาธิการติมอร์ เลสเต จะดำเนินการให้มีน้ำและสถานที่สำหรับล้างมือ หน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างทางสังคม การทำความสะอาดโรงเรียน สถานที่ที่ทิ้งขยะที่มีความปลอดภัย ข้อมูลและหลักสูตรเกี่ยวกับโควิด-19 สำหรับครูและนักเรียน ทั้งนี้ ติมอร์ เลสเตมองว่าโควิด-19 จะเปิดโอกาสให้มีการเข้าถึงและขยายสื่อการเรียนแบบออนไลน์ รวมถึงการสร้างห้องสมุดดิจิทัลระดับชาติ

นาง Dulce de Jesus Soares
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เยาวชน
และการกีฬาติมอร์เลสเต

ศ. ดร. Phung Xuan Nha
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
และการฝึกอบรมเวียดนาม

เวียดนาม

กระทรวงศึกษาธิการและการฝึกอบรมเวียดนามได้ปรับเวลาเรียนและหลักสูตรเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ช่วงโควิด-19 โดยเน้นการเปลี่ยนผ่านไปสู่รูปแบบการเรียนการสอนแบบดิจิทัล ครูจะสอนโดยใช้ระบบออนไลน์และนักเรียนก็จะแบ่งปันสื่อการเรียนต่าง ๆ ทางออนไลน์เช่นกัน แต่หากนักเรียนไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัลหรือเครื่องรับโทรทัศน์ก็จะได้รับใบงานทดแทน

สำหรับการเปิดโรงเรียนนั้น เวียดนามได้เตรียมมาตรการในการรองรับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพไว้แล้ว ประการแรก รัฐบาลจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่แก่นักเรียนทุกคนโดยคำนึงถึงแนวทางการเว้นระยะห่างทางสังคม ประการที่สอง รัฐบาลจะให้ความสำคัญกับนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาและไม่สามารถกลับมาเรียนได้ โดยจะพยายามหาช่องทางให้นักเรียนเหล่านี้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง นอกจากนี้แล้ว กระทรวงศึกษาธิการเวียดนามยังมีการดำเนินโครงการที่ให้การสนับสนุนนักเรียนอีกหลายโครงการ เช่น Vietnam Student Forum ซึ่งเป็นโครงการจัดทำสื่อที่มีเนื้อหาการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะทางด้านวิชาการให้แก่แก่นักเรียนในช่วงล็อกดาวน์

จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของรัฐมนตรีศึกษาทั้ง 11 ประเทศเห็นได้ว่า การระบาดของโควิด-19 นับเป็นวิกฤติการณ์รูปแบบใหม่ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยเฉพาะกับภาคการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม สภาวะดังกล่าวก็ช่วยเปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องได้มีเวลาคิดทบทวนเรื่องการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมและความรับผิดชอบร่วมกัน หนึ่งในหนทางที่จะช่วยให้ทั้ง 11 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถก้าวข้ามผ่านวิกฤติการณ์ทางการศึกษารูปแบบใหม่ในครั้งนี้ได้ ก็คือการผนึกกำลังดำเนินงานในรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือและการเป็นพันธมิตร การปรับเปลี่ยนมาใช้ลักษณะการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Learning ให้มากขึ้น และเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของกลุ่มประเทศสมาชิก

ข้อมูล: SEAMEO Ministerial Policy e-Forum on COVID-19 Response: Report of Proceedings 2020

Published by: Southeast Asian Ministers of Education Organization
SEAMEO Secretariat

920 Sukhumvit Road, Phara Khanong, Khlong Toei, Bangkok 10110, Thailand

Phone: +66 (0) 23910144 Fax: +66 (0) 23812587

e-mail: secretariat@seameo.org Website: www.seameo.org

ทุนศึกษาต่อ ระดับอนุปริญญา ณ ประเทศญี่ปุ่น สำหรับนักเรียน/นักศึกษาไทย

โดย
กนกวรรณ แก้วกลิ่น¹
จิตรลดา จันทรไพบ²

รัฐบาลญี่ปุ่น ได้มอบทุนศึกษาต่อในระดับอนุปริญญาแก่นักเรียน นักศึกษาไทยเป็นประจำทุกปี โดยกระทรวงศึกษาธิการ และสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยร่วมกันดำเนินการรับสมัครและคัดเลือกนักเรียน/นักศึกษาของไทยที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าและมีผลการเรียนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป สมัครสอบแข่งขันเพื่อรับทุนการศึกษาต่อระดับอนุปริญญาจากกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (MEXT) ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 2 หลักสูตร ได้แก่

- (1) ทุนนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค หลักสูตร “College of Technology Students Programme” เพื่อศึกษาต่อในวิทยาลัยเทคโนโลยี (โคเซ็น) ของญี่ปุ่น ระยะเวลา 4 ปี (รวมเวลาเรียนวิชาพื้นฐานและภาษาญี่ปุ่น 1 ปี) และ
- (2) ทุนนักศึกษาฝึกอบรมวิชาชีพ หลักสูตร “Specialized Training College Students Programme” เพื่อศึกษาต่อในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของญี่ปุ่น ระยะเวลา 3 ปี (รวมเวลาเรียนวิชาพื้นฐานและภาษาญี่ปุ่น 1 ปี)

ทุนการศึกษาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาต่างชาติได้เข้าศึกษาในหลากหลายสาขาวิชา เช่น Mechanical Engineering, Electrical and Electronic Engineering และ Architecture เป็นต้น โดยเปิดโอกาสให้เข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยด้านวิชาชีพที่มีชื่อเสียงหรือวิทยาลัยโคเซ็น (KOSEN) ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 51 แห่ง ทั่วประเทศ โดย KOSEN เป็นสถาบันที่มุ่งหมายผลิตวิศวกรและนักนวัตกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงระดับโลกของประเทศญี่ปุ่น มีระบบการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งผู้ที่จบการศึกษาจาก KOSEN จะมีทักษะด้านต่างๆ ที่ครบถ้วน และเป็นที่ต้องการของบริษัทชั้นนำและตลาดแรงงานของญี่ปุ่นในการรับเข้าทำงานในอัตราส่วน 1 คนต่อบริษัทกว่า 30 แห่ง

ทั้งนี้ ทุนการศึกษาประเภทดังกล่าวเป็นทุนแบบให้เปล่า และครอบคลุมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้แก่ผู้รับทุน ประกอบด้วย ค่าเล่าเรียนตลอดหลักสูตร ค่าใช้จ่ายรายเดือนประมาณเดือนละ 117,000 เยน และค่าบัตรโดยสารเครื่องบินไป-กลับระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น

ที่ผ่านมา มีนักเรียน/นักศึกษาไทยได้ให้ความสนใจและสมัครเข้าร่วมสอบแข่งขันชิงทุนการศึกษาเป็นจำนวนมาก ปีละประมาณ 200-300 คน โดยมีการเปิดรับสมัครในช่วงเดือนพฤษภาคม และจัดสอบข้อเขียนช่วงเดือนมิถุนายนของทุกปี ซึ่งผู้สมัครสามารถเลือกสนามสอบได้แห่งใดแห่งหนึ่งจาก 4 แห่ง ที่กำหนดไว้ ได้แก่ กรุงเทพฯ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดสงขลา โดยหลังจากนั้นจะมีการจัดสอบสัมภาษณ์ผู้สอบผ่านข้อเขียนโดยสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย และกระทรวงศึกษาธิการฯ ญี่ปุ่น เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกและอนุมัติให้ทุนในขั้นตอนสุดท้าย ทั้งนี้ ในทุกปีจะมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดและได้รับคัดเลือกให้รับทุนโดยเฉลี่ยในหลักสูตรละ 8-10 คน โดยผู้รับทุนมีกำหนดการเดินทางไปศึกษาต่อ ณ ประเทศญี่ปุ่นในเดือนเมษายนของปีถัดไป

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ

² ผู้อำนวยการกลุ่มความร่วมมือทวิภาคี

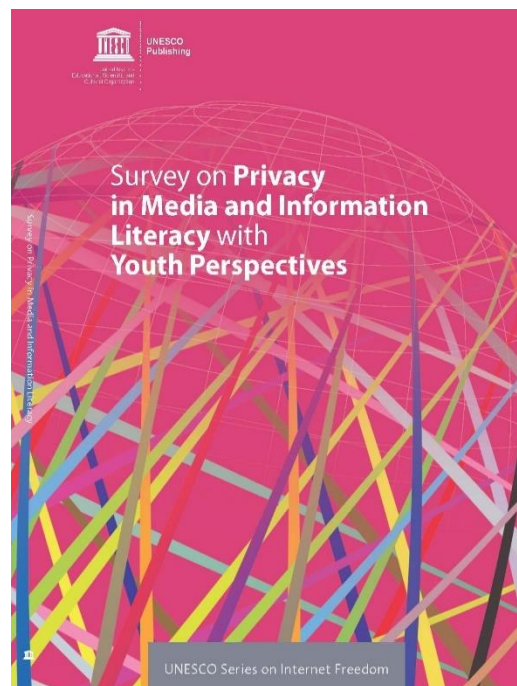
การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ กับมุมมองของเยาวชน

โดย
กฤษมา นวพันธ์พิมล¹

ในโลกปัจจุบันนี้เรื่องของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศถือว่าเป็นเรื่องที่มีบทบาทและความสำคัญสำหรับทุกคน คนที่มีความรู้ด้านสื่อและมีข้อมูลมากเท่าไรจะยิ่งทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจได้มากขึ้น ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ หรือที่เรียกว่า Media and Information Literacy (MIL) ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนว่าจะให้ความเคารพเรื่องข้อมูลส่วนตัวตั้งนั้นองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจึงต้องให้ความเคารพในข้อมูลความเป็นส่วนตัวของประชาชนอย่างแท้จริงและควรมีส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องนี้ในหมู่ประชาชนด้วย

องค์การยูเนสโกได้เริ่มทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในมุมมองของเยาวชนในบริบทของความเป็นส่วนตัวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเยาวชนและกลุ่มโรงเรียน ครู ผู้ฝึกสอน ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้

ในการดำเนินการในส่วนแรกนั้นได้มีจัดการอบรมและวิจัยให้แก่เยาวชนอายุระหว่าง 14-25 ปี จำนวน 2,300 คนใน 100 ประเทศ มีเยาวชนที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 1,735 คน เกี่ยวกับทัศนคติและการปฏิบัติตัวในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัวและการใช้ข้อมูลออนไลน์ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับสื่อและสารสนเทศ

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ

ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่ต่างให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องข้อมูลส่วนตัว โดยกว่า 90% ต่างให้ความสำคัญความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย การเพิ่มศักยภาพให้แก่ตัวเองในด้านการใช้ข้อมูล สื่อและเทคโนโลยี ทั้งนี้ต่างเห็นว่าภาครัฐมีสิทธิที่จะรู้ข้อมูลส่วนตัวหากนั่นหมายถึงการสร้างความปลอดภัยทางออนไลน์ และควรเปิดให้มีการใช้อินเทอร์เน็ตโดยปราศจากการควบคุมจากรัฐบาลหรือธุรกิจขนาดใหญ่

ในส่วนของสองจะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศทั่วโลก ซึ่งมีผู้ให้ความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงกับการสอนในเรื่องนี้จำนวน 231 คน ซึ่งมีสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่ระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย 14% นักการศึกษาที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กตกหล่น 9% ภาคประชาสังคมทั้งองค์กรเอกชนและไม่แสวงหาผลกำไร 17% และกลุ่มอื่น ๆ ที่เป็นโรงเรียนระดับประถมและมัธยมอีก 6%

“

คำว่า การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ หรือ Media and Information Literacy (MIL) เป็นคำที่ถูกพัฒนาขึ้นมาในช่วงปี พ.ศ. 2550 เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่ความเชื่อมโยงและลักษณะทั่วไปที่มีอยู่ในสองคำนี้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและทับซ้อนกันอยู่เสมอและมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ...

”

“

เรื่องของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ หรือ MIL เป็นชุดทักษะความสามารถที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึง เรียกดู ทำความเข้าใจ ประเมินผล และใช้เพื่อสร้างและแบ่งปันข้อมูล เนื้อหาผ่านสื่อในทุกรูปแบบ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างมีวิจารณญาณ มีจริยธรรมและมีประสิทธิผล

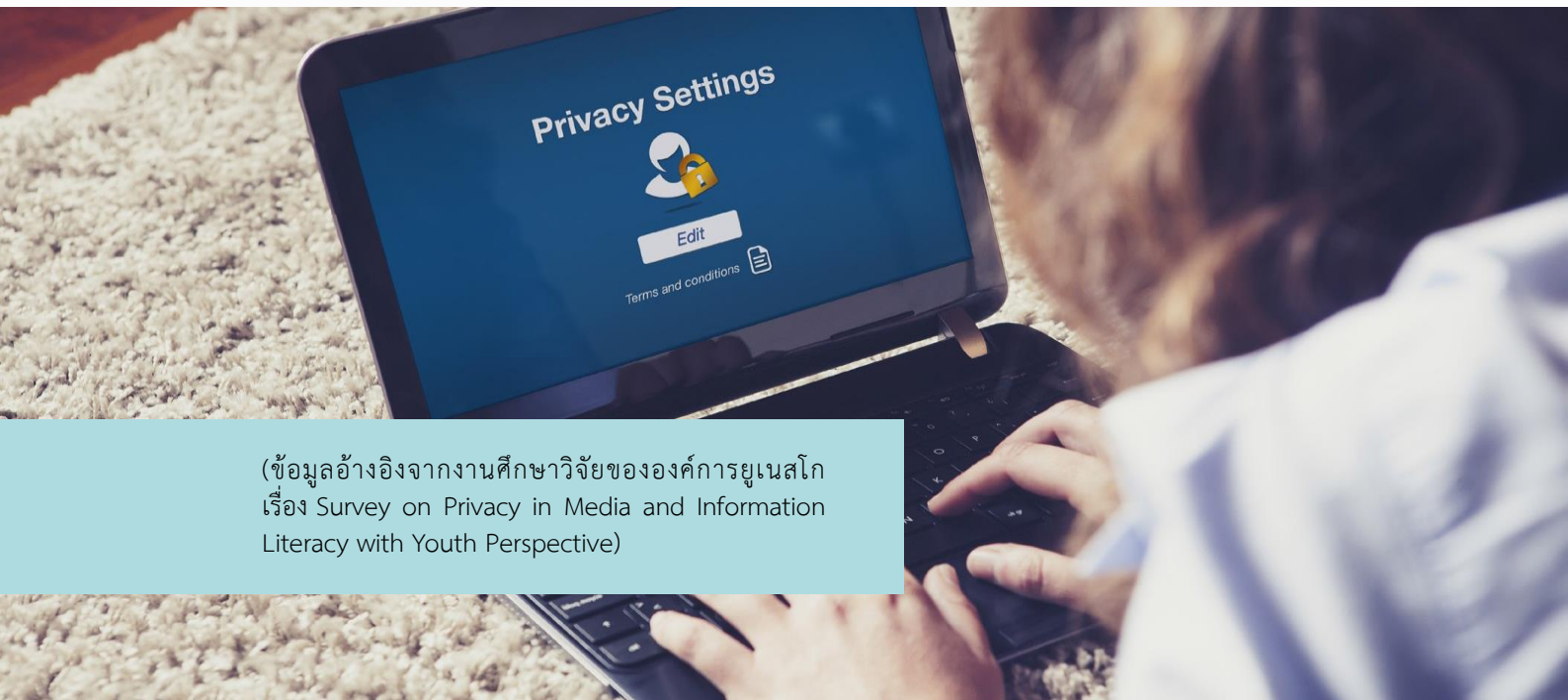
”

ประเด็นเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเรื่องที่มีมานานกว่าศตวรรษแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างกันแบบตัวต่อตัว การเล่าเรื่อง การสื่อสารด้วยตัวอักษร ไปจนถึงการมีห้องสมุด ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการพัฒนาเป็นรูปแบบออกไปเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จนมาถึงยุคของการสื่อสารในลักษณะออนไลน์ และในรูปแบบเสมือนจริง การให้ความสำคัญในประเด็นด้านข้อมูลส่วนตัวจึงมีมาก่อนการก่อกำเนิดของเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างไรก็ตามการสื่อสารออนไลน์ แบบเสมือนจริง และผ่านเทคโนโลยีมือถือ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ ประกอบกับการแปลงข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เป็นรูปแบบดิจิทัลได้เพิ่มขึ้นทำให้ประเด็นในเรื่องข้อมูลส่วนตัวจึงทวีความสำคัญขึ้นตามลำดับด้วย ข้อมูลทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นข้อมูลส่วนตัว หรือข้อมูลองค์กรสามารถหาได้ง่ายขึ้นในโลกออนไลน์ ทำให้เราสามารถรวบรวม วิเคราะห์ และแบ่งปันสิ่งเหล่านั้นได้มากขึ้น การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ก็ทำได้รวดเร็วขึ้น ดังนั้นข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นตั้งแต่ในระดับบุคคล หน่วยงาน และองค์กรขนาดใหญ่ การติดต่อสื่อสารในรูปแบบออนไลน์ทำให้การเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวสามารถทำได้โดยไม่จำกัดในทางกลับกันองค์กรเหล่านี้ก็ต่างพยายามที่จะปกป้องข้อมูลของตนเอง หากพิจารณาถึงสิทธิในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตแล้วจึงมีประเด็นกว้าง ๆ ที่จะต้องทำความเข้าใจ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลอย่างไม่จำกัดเป็นประเด็นหนึ่งที่ควรนำมาวิเคราะห์และอภิปรายในเชิงลึก โดยคำนึงถึงบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงประเด็นทางสังคมและประชาธิปไตยต่าง ๆ ทั้งเรื่องเสรีภาพในการแสดงออกทางออนไลน์ การรวบรวม การเก็บรักษา และการป้องกันข้อมูล การใช้คำพูดที่แสดงออกถึงความเกลียดชัง และหลักการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต รวมถึงแนวคิดความเป็นสากลของอินเทอร์เน็ต (Internet Universality) นอกจากนี้ยังมีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน การเปิดกว้าง การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องการตัดสินใจเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต

ความเข้าใจในเรื่องสิทธิทั้งออนไลน์และออฟไลน์ โดยหลักแล้วคือการทำความเข้าใจว่าข้อมูลและการสื่อสารได้ถูกสร้าง ถูกวิเคราะห์ แจกจ่าย ประยุกต์ และนำไปใช้ได้อย่างไร รวมถึงวิธีการสร้างรายได้ผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งเงื่อนไขทั้งหมดเหล่านี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ในขณะที่ความเข้าใจเรื่องความเป็นส่วนตัวและการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในประเด็นเหล่านั้นจำเป็นต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ หรือที่เรียกว่า “Privacy Competency” ในระดับที่เรียกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทักษะด้าน MIL แม้ว่าแนวคิดในเรื่องความเป็นส่วนตัวนั้นจะแยกออกจากเรื่อง MIL แต่ทักษะหลายด้านที่จำเป็นในการปกป้องข้อมูลความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลก็ถือเป็นทักษะหนึ่งของ MIL ซึ่งรวมถึงความสามารถในการเรียกร้องสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือการรู้ว่าข้อมูลที่คนใดคนหนึ่งแชร์นั้นควรมีวิธีการในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลนั้นอย่างไร ข้อมูลความเป็นส่วนตัวเป็นปัญหาที่มีการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอย่างใกล้ชิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายที่มีความสนใจในประเด็นเรื่องความเป็นพลเมืองโลก ในขณะที่เดียวกันทุก ๆ คน รวมถึงเยาวชนจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้าน MIL ไม่ว่าจะมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เพื่อช่วยให้เขามีความเข้าใจวิธีการเข้าถึงและใช้ข้อมูลอย่างถูกต้อง วิธีการที่พวกเขาจะยินยอมให้ใช้ข้อมูลทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงนี้ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ในท้ายที่สุดแล้วผลการศึกษาวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อให้ข้อเสนอแนะด้านแนวคิดและการพัฒนานโยบายที่จะนำไปสู่การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศหรือ MIL ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคนในการแสดงออกทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเสรีภาพ รวมทั้งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่มีความซับซ้อนในระหว่างการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศและเรื่องความเป็นส่วนตัวว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

“ จากการศึกษาครั้งนี้คำว่า “ความเป็นส่วนตัว (Privacy)” แสดงถึงความจำเป็นในการปกป้องและจำกัดการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ”

(ข้อมูลอ้างอิงจากงานศึกษาวิจัยขององค์การยูเนสโก เรื่อง Survey on Privacy in Media and Information Literacy with Youth Perspective)

โครงการสารนิเทศเพื่อปวงชน (Information for All Programme: IFAP)

โดย
กุมา นวพันธ์พิมล¹

โครงการสารนิเทศเพื่อปวงชน (Information for All Programme: IFAP) เป็นโครงการภายใต้กรอบงานด้านสื่อสารมวลชนขององค์การยูเนสโก ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีเวทีอภิปรายและแลกเปลี่ยนนโยบายและแนวทางการดำเนินงานระหว่างประเทศ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งในการดำเนินงานจะมีการตั้งคณะกรรมการสภาระหว่างรัฐบาลว่าด้วยโครงการสารนิเทศเพื่อปวงชน (Intergovernmental Council for IFAP) เพื่อทำหน้าที่ในการวางแผนและขับเคลื่อนการดำเนินงาน ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งสิ้น 22 คน ที่มาจากการเลือกตั้งระหว่างรัฐสมาชิกในระหว่างการประชุมสมัชชาสามัญขององค์การยูเนสโก

คณะกรรมการฯ จะทำหน้าที่ในการพิจารณาถ้อยแถลงข้อเสนอโครงการต่าง ๆ แนะนำแนวปฏิบัติทั่วไป ประเมินความสำเร็จ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของรัฐสมาชิกและสนับสนุนความพยายามในการระดมทุนของรัฐสมาชิก ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการฯ จะมีการเลือกผู้แทนจากคณะกรรมการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร (Bureau) ของสภา จำนวน 6 คน จาก 6 ประเทศ และจะทำหน้าที่เป็นประธานคณะทำงานทั้ง 6 ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสารนิเทศเพื่อปวงชน มุ่งเน้นการพัฒนาข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ เพื่อให้ประชาชนทั่วโลกสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงโดยสะดวก อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตามสิทธิมนุษยชน และให้ความสำคัญกับประเด็นหลัก 6 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนา (Information for Development)
- 2) ด้านการรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy)
- 3) ด้านจริยธรรมทางข้อมูลสารสนเทศ (Information Ethics)
- 4) ด้านการเก็บรวบรวมและอนุรักษ์สารสนเทศ (Information Preservation)
- 5) ด้านการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างสะดวกเท่าเทียม (Information Accessibility)
- 6) ด้านพหุภาษาในออนไลน์ (Multilingualism in Cyberspace)

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ

โครงการสารสนเทศเพื่อปวงชนมีวัตถุประสงค์หลัก ได้แก่

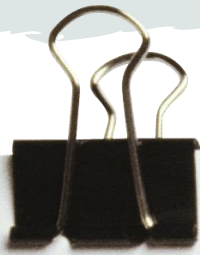
- 1) จัดให้มีเวทีสำหรับการหารือด้านนโยบายระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือและการพัฒนาแนวทางการดำเนินการในด้านการเข้าถึงข้อมูลและความรู้
- 2) สนับสนุนประเทศสมาชิกในการพัฒนานโยบายด้านข้อมูลข่าวสารในระดับชาติและดำเนินการตามกรอบยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานทั้ง 6 ประเด็นสำคัญ
- 3) ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาผู้อำนวยการใหญ่องค์การยูเนสโกในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
- 4) ร่วมมืออย่างใกล้ชิดและให้ข้อมูลสำหรับการดำเนินการตามมติที่ประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสารสนเทศ (World Summit on the Information Society: WSIS) ของยูเนสโก
- 5) ร่วมมือกับหน่วยงานระหว่างรัฐบาลอื่น ๆ ของยูเนสโก

โครงการนี้เป็นโครงการที่จะช่วยเสริมสร้างสังคมแห่งความรู้ หรือ สังคมอุดมปัญญาด้วยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICTs) เพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ อาทิ การเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งให้ประชาชนผ่านการนำผลสัมฤทธิ์ของการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสารสนเทศ (World Summit on the Information Society: WSIS) ไปปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ และนำหลักการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไปใช้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ องค์การยูเนสโกได้ขอให้รัฐสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อเสนอของที่ประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสารสนเทศ (World Summit on the Information Society: WSIS) โดยร่วมกันกำหนดและใช้ตัวชี้วัดที่เป็นสากลด้านอินเทอร์เน็ตของยูเนสโก (IUIs) ภายใต้กรอบแนวคิด ROAM (X) การรับรองนโยบายการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับนานาชาติในการพัฒนาที่เน้นความเป็นมนุษย์ จริยธรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ และการสร้างสังคมอุดมปัญญาที่ครอบคลุมถึงคนทุกคน

เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ผลสัมฤทธิ์ของการประชุม WSIS และการนำเสนอข้อมติเกี่ยวกับการจัดทำ Roadmap ไปสู่การทบทวนการดำเนินงานในรอบ 20 ปี ของการประชุม WSIS ในปี พ.ศ. 2568 ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในเรื่อง Internet of Thing: IoT (อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง)² Blockchain (ระบบโครงข่ายธุรกรรมออนไลน์)³ และ Big Data (ข้อมูลขนาดใหญ่)⁴ ในเรื่องข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและการใช้พหุภาษา และการเข้าถึงโลกไซเบอร์ (2003 Recommendation concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace) จะเน้นพัฒนาการเข้าถึงสื่อออนไลน์แบบเปิดกว้าง และมีอิสระในการเข้าถึงพหุภาษาและข่าวสาร ทั้งนี้ ข้อริเริ่มได้ถูกนำมาใช้ในการส่งเสริมนวัตกรรม การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง การส่งข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลดิจิทัล ตลอดจนมีการจัดตั้งสถาบันเพื่อการประเมินผล ส่งเสริมภาษาพื้นเมืองและชนกลุ่มน้อย นอกเหนือจากภาษาประจำชาติด้วย

สำหรับในส่วนของประเทศไทยได้ดำเนินโครงการสารสนเทศเพื่อปวงชนผ่านคณะกรรมการฝ่ายสื่อสารมวลชนของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ (ยูเนสโก) มีอิทธิพลประชาสัมพันธ์เป็นประธานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในการเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการสภาระหว่างรัฐบาลว่าด้วยโครงการสารสนเทศเพื่อปวงชน (Intergovernmental Council for the Information for All Programme: IFAP) มาอย่างต่อเนื่อง โดยครั้งล่าสุดได้รับการเลือกตั้งในเป็นกรรมการในการประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 40 มีผลทำให้ประเทศไทยมีวาระในการดำรงตำแหน่งระหว่างปี 2562 - 2566 ซึ่งจะมีบทบาทในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการ IFAP ในช่วง 4 ปีข้างหน้า โดยเฉพาะการให้การสนับสนุนการดำเนินงานของยูเนสโกในประเด็นที่เป็นผลสืบเนื่องจากการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสารสนเทศ (World Summit on the Information Society: WSIS) ที่ยอมรับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ ICT มาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN Sustainable Development Goals หรือ SDGs) จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของประเทศไทยได้สะท้อนความพยายามของยูเนสโกในการเปลี่ยนแปลงจากสังคมสารสนเทศไปสู่สังคมแห่งความรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่น

- ❶ การขับเคลื่อนโครงการประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรม โดยเทคโนโลยีดิจิทัลผ่าน “โครงการเน็ตประชารัฐ” หรือ “โครงการอินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน” (Village Internet Broadband) ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับโลก “The World Summit on the Information Society (WSIS)” จากสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ประจำปี 2562
- ❷ การสนับสนุนการใช้ตัวชี้วัดที่เป็นสากลด้านอินเทอร์เน็ตของยูเนสโก (Internet Universality Indicators: IUIs) ภายใต้กรอบแนวคิด ROAM (X) โดยเป็นหนึ่งในสามประเทศที่ได้ทดลองใช้ตัวชี้วัดนี้ตั้งแต่ปี 2561 ผ่านการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม อย่างต่อเนื่อง
- ❸ การให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในกลุ่มสื่อมวลชนและประชาชน โดยภาครัฐร่วมกับองค์กรวิชาชีพสื่อในประเทศ จัดทำคู่มือ “แนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤติ: จริยธรรมของสื่อ” เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการทำหน้าที่ในภาวะวิกฤติได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคอาเซียนที่ริเริ่มจัดทำคู่มือดังกล่าว
- ❹ การแปลและจัดทำคู่มือสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมด้านวารสารศาสตร์ เรื่อง “วารสารศาสตร์ ข่าวลวง และการบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร” ของยูเนสโก (Handbook for Journalism Education and Training: Journalism, ‘Fake News,’ & Disinformation) เป็นภาษาไทยในรูปแบบ e-Book เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการรับมือข่าวลวงเพื่อให้ สื่อมวลชน บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปนำไปใช้

ทั้งนี้คณะกรรมการการศึกษาฯ ของยูเนสโก ได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ด้วยการส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการมากขึ้น แสวงหาความร่วมมือระดับนานาชาติร่วมถึงการหาทุนเพื่อนำมาสนับสนุนการดำเนินงานให้บรรลุตามภารกิจ โดยที่ผ่านมา การดำเนินงานจะเน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตและเยาวชน การจัดทำกรอบแผนปฏิบัติการ “สร้างพลังเยาวชน คนหนุ่มสาวเพื่อเสริมสร้างสันติสุข (Empowering Youth to Build Peace: Youth 2.0-Building Skill, Bolstering Peace)” การสร้างทักษะ และส่งเสริมสันติภาพ โดยได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานไว้ 4 ด้าน ได้แก่

01

เสริมสร้างศักยภาพของคณะกรรมการ IFAP ระดับชาติ เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานในระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

02

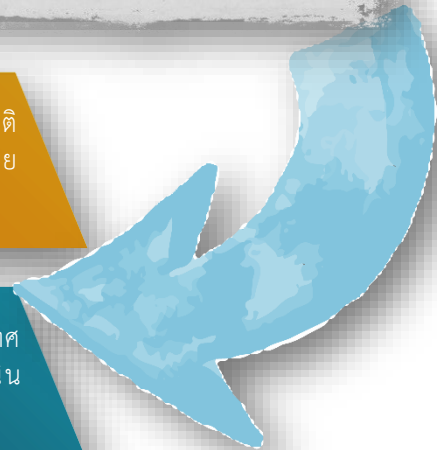
พัฒนาความร่วมมือกับสถาบัน องค์กรระหว่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและนานาชาติในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

03

สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกบูรณาการนโยบายของยูเนสโกเข้าในยุทธศาสตร์ด้านสารสนเทศของแต่ละประเทศ

04

ฝึกอบรมระดับนโยบายในการใช้รูปแบบตามนโยบายสังคมสารสนเทศ เครื่องมือและทรัพยากรต่าง ๆ ของยูเนสโก

(ข้อมูลอ้างอิงจาก: เว็บไซต์องค์การยูเนสโก www.unesco.org)

- ² การที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สามารถเชื่อมต่อหรือส่งข้อมูลถึงกันได้ด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลได้
- ³ ระบบโครงข่ายในการเก็บบัญชีธุรกรรมออนไลน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่ายใยแมงมุมที่เก็บสถิติการทำธุรกรรมทางการเงิน และสินทรัพย์ชนิดอื่น ๆ อีกในอนาคตโดยไม่มีตัวกลาง
- ⁴ ข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ทุกชนิดที่อยู่ในองค์กรของเราไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลองค์กร ข้อมูลลูกค้า พฤติกรรมผู้บริโภค ไฟล์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมไปถึงรูปภาพ URLs ลิงค์ต่าง ๆ ที่เก็บไว้ ฯลฯ ที่มีปริมาณมากจนกระทั่งซอฟต์แวร์ปกติทั่วไปไม่สามารถรองรับการเก็บข้อมูลหรือประมวลผลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

บทบาทประเทศไทย ในโครงการนานาชาติ ด้านการพัฒนาการสื่อสาร

(Intergovernmental Council for the Development of
Communication - IPDC หรือ ไอพีดีซี)

โดย
กวี จงกิจถาวร ¹

¹ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการฝ่ายสื่อสารมวลชนของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ

โครงการนานาชาติด้านการพัฒนาการสื่อสาร (Intergovernmental Council for the Development of Communication - IPDC หรือ ไอพีดีซี) เป็นโครงการย่อยภายใต้งานด้านสื่อสารมวลชนขององค์การยูเนสโก ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2523 มีกลไกดำเนินงานในรูปแบบสภาระหว่างรัฐบาล เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการหารือและส่งเสริมการพัฒนาการสื่อสารตลอดจนมาตรฐานด้านสื่อสารมวลชน ผ่านการดำเนินงานของคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศสมาชิก จำนวน 39 คน และเลือกผู้แทนจากคณะกรรมการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร (Bureau) ของสภาฯ จำนวน 8 คน จาก 8 ประเทศ

ในการประชุมไอพีดีซีทุกครั้งที่ผ่านมา ประเทศไทยมีบทบาทสูงในการผลักดันโครงการต่าง ๆ ที่ประเทศสมาชิกส่งเข้ามาพิจารณาในแต่ละโครงการเพื่อขอทุนสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพของสื่อมวลชนในประเทศที่กำลังพัฒนาและกลุ่มอาเซียน ปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ผลักดันความพร้อมในการสนับสนุนโครงการที่มุ่งไปในทางการสร้างองค์ความรู้และการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะการดำเนินงานตามตัวชี้วัดการพัฒนา (Internet Universality Indicators: UIIs) และการรณรงค์ต่อต้านข่าวลวงและการบิดเบือนข่าวสารในสื่ออินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ประเทศไทยยังให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความปลอดภัยของนักข่าวรวมทั้งการปฏิรูปและการพัฒนาสื่อสารมวลชนให้มีคุณภาพมากขึ้น

ในช่วงนี้ บทบาทของประเทศไทยยังมีนัยยะสำคัญ เพราะได้รับเลือกเข้าไปอยู่ในคณะกรรมการบริหาร (Bureau) ชุดใหม่ มี 8 ประเทศ โดยประเทศสวีเดน ได้รับเลือกเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี เอลซาลวาดอร์ ลิทัวเนีย และลิเบีย ได้รับเลือกเป็นรองประธาน ผู้แทนจากประเทศแซมเบีย ได้รับเลือกเป็นผู้บันทึกการประชุม ส่วนประเทศไทย ไนจีเรีย และเนเธอร์แลนด์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหาร มีวาระ 2 ปี ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารชุดนี้ยังต้องมีการปรึกษาหารือในประเด็นต่าง ๆ ที่ประเทศสมาชิกหยิบยกขึ้นมา รวมทั้งมีการประเมินผลงานภายใต้แผนงานของไอพีดีซี และยังคงพิจารณาและรับรองแผนปฏิบัติงานรวมทั้งการช่วยเหลือระดมทุนเข้ามาในโครงการเพื่อสนับสนุนงบประมาณขององค์การยูเนสโก ประเทศไทยได้ให้เงินสนับสนุนผ่านโครงการนี้เป็นจำนวน 1,000 เหรียญสหรัฐ

การดำเนินงานตามตัวชี้วัดการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ต (Internet Universality Indicators: IUIs)

ประเทศไทยเห็นชอบกับตัวชี้วัดนี้ เพราะสามารถสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านอินเทอร์เน็ตในระดับชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถนำมาใช้ประเมินในส่วนที่สัมพันธ์กับหลักการโรม (ROAM) 4 ประการขององค์การยูเนสโก หลักการพัฒนาสื่ออินเทอร์เน็ตของยูเนสโกที่เรียกว่า “โรม” (ROAM) มุ่งเน้นใน 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- R – that the Internet is based on human Rights อินเทอร์เน็ตอยู่บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน
- O – that it is Open อินเทอร์เน็ตต้องเปิดกว้าง
- A – that it should be Accessible to all ทุกคนต้องสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ และ
- M – that it is nurtured by Multi-stakeholder participation อินเทอร์เน็ตต้องได้รับการทะนุบำรุงจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย

ในการประชุมคณะกรรมการในปีที่แล้ว ประเทศไทยได้เน้นประเด็นเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการพัฒนาและเพิ่มองค์ความรู้เป็นพิเศษ โดยยกตัวอย่างโครงการเน็ตประชารัฐที่รัฐบาลไทยกำลังดำเนินการอยู่ ผู้แทนไทยได้ชี้แจงถึงนโยบายที่จะนำพาประเทศก้าวสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” ซึ่งเปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) เพื่อเสริมรากฐานของประเทศให้เข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน โดยยุทธศาสตร์สำคัญคือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพสูงครอบคลุมทั่วประเทศที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Accessible) มีความพร้อมใช้ (Available) และอยู่ในราคาที่จ่ายได้ (Affordable)

เพื่อตอบสนองนโยบายนี้ รัฐบาลไทย จึงได้ดำเนินการพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ หรือ “เน็ตประชารัฐ” เข้าถึงระดับชุมชน โดยตั้งเป้าหมายที่จำนวน 24,700 หมู่บ้าน และจัดให้มีจุดให้บริการอินเทอร์เน็ตแบบไร้สายโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายกับผู้ให้บริการอย่างน้อยหมู่บ้านละ 1 จุด เพื่อสร้างความเท่าเทียมและทั่วถึงในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงของประชาชน เพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และหลัก 4 ประการของการพัฒนาสื่อที่เรียกสั้น ๆ ว่า “โรม” (ROAM) โครงการนี้ประสบความสำเร็จเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยปัจจุบันมีหมู่บ้านเน็ตประชารัฐจำนวน 27,700 หมู่บ้านทั่วประเทศ

นอกจากนี้ นโยบายเกี่ยวกับดิจิทัลเทคโนโลยีนั้น ไทยยังให้ความสำคัญทั้งการพัฒนาโครงข่ายพื้นฐาน ควบคู่ไปกับการพัฒนาคนให้มีทักษะเหมาะสมกับโลกยุคดิจิทัลทั้งการใช้อินเทอร์เน็ตและการใช้ข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และรู้เท่าทัน ขณะเดียวกันยังได้ปรับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเป็น e-Government โดยให้บริการภาครัฐผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มการเข้าถึงบริการของภาครัฐ เสริมสร้างความโปร่งใสของการดำเนินงานของภาครัฐ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และทำให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น

ในช่วงที่ประเทศไทยทำหน้าที่ประธานอาเซียนในปี 2562 ได้นำเอาหลักการพัฒนาสื่อและตัวชี้วัดการพัฒนาสื่ออื่น ๆ ไปผลักดันในภูมิภาคอาเซียนแล้ว อินโดนีเซียได้ให้ความสนใจต่อโครงการนี้ สมาชิกอาเซียนอื่น ๆ กำลังเฝ้าดูและติดตามหลักการนี้อยู่

การรณรงค์ต่อต้านข่าวลวงและการบิดเบือนข่าว

ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่ได้แปลคู่มือสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมด้านวารสารศาสตร์ เรื่อง “วารสารศาสตร์ ข่าวลวง และการบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร” ของยูเนสโก (Handbook for Journalism Education and Training: Journalism, ‘Fake News,’ & Disinformation) เป็นภาษาไทยในรูปแบบ e-Book โดย กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งนำไปขยายผลด้วยการจัดงานเปิดตัวคู่มือดังกล่าวร่วมกับภาคีเครือข่าย และนำเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ในเวทีต่าง ๆ

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การสัมมนาเยาวชน “สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ” ระหว่างวันที่ 26-28 กุมภาพันธ์ 2563 นอกจากนั้นยังกิจกรรมการผลิตคลิปวิดีโอสั้นภาษาไทยอธิบายเนื้อหาคู่มือฯ ทั้ง 7 หน่วยการเรียนรู้ เพื่อนำมาเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ ของ กปส. โดยมุ่งหวังให้สื่อมวลชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนไทยได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ การศึกษา และการดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันสื่อต่อไป

เกี่ยวกับหลักการในเรื่องส่งเสริมประสิทธิภาพสื่อสารมวลชนเพื่อเพิ่มองค์ความรู้อย่างทั่วถึง ประเทศไทยยึดมั่นในหลักการที่องค์การยูเนสโกยึดถือ โดยมุ่งเน้นประเด็นหลัก ๆ ที่ Information for All Programme หรือ IFAP ให้ความสำคัญ ซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่

ประเทศไทยสามารถนำหลักการ องค์ความรู้สากลเหล่านี้มาปรับและดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่ประเทศ อาทิ การขับเคลื่อนด้านการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ ภายใต้แผนปฏิบัติการระดับชาติด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเชื่อมโยงผ่านคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติด้านต่างประเทศ คณะกรรมการฝ่ายสื่อสารมวลชนของยูเนสโก รวมทั้งจัดทำคลิปประชาสัมพันธ์การรู้เท่าทันสื่อ และนำผลการดำเนินงานรายงานต่อยูเนสโก

บทบาทประเทศไทยที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ในแต่ละปีกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพสื่อสารมวลชนมีมากมาย ประเทศไทยพร้อมสมาชิกอาเซียนจะขับเคลื่อนทุกประเด็นในกรอบของไอพีดีซีให้บรรลุเป้าหมายผ่านการประชุมคณะกรรมการฝ่ายสื่อสารมวลชนของยูเนสโก และเชื่อมโยงกับกรอบความร่วมมืออาเซียนด้านข้อมูลข่าวสาร

การรู้เท่าทันดิจิทัลเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

ผศ. ดร. พรทิพย์ เย็นจะบก

โดย
พรทิพย์ เย็นจะบก¹

ที่มาและความสำคัญ

เมื่อโลกดิจิทัลเข้ามามีบทบาทกับสมาชิกในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การเข้าถึงข้อมูลการศึกษา ตลอดจนการค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงเทคโนโลยีโดยภาครัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สมาชิกในชุมชนจึงมีโอกาสในการใช้สื่อออนไลน์ตลอดเวลา จึงทำให้สื่อดิจิทัลมีอิทธิพลในการใช้ชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โลกออนไลน์เป็นโลกที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างไร้ขีดจำกัด มีทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษ คนที่ไม่มีภูมิคุ้มกันจะใช้สื่อไปในทางที่ผิดแล้วนำไปสู่ผลเสียทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

ศูนย์ดิจิทัลชุมชน มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนด้วยการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนในชุมชน การเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประชุมและการทำกิจกรรมในประเด็นเกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และมีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล และกิจกรรมการส่งเสริมธุรกิจชุมชนผ่านสื่อดิจิทัลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ

การติดตั้งภูมิคุ้มกันสื่อดิจิทัลจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทุกเพศทุกวัย ทั้งเด็ก เยาวชน คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุ ดังนั้นการสร้างทักษะในการรู้เท่าทันสื่อให้แก่สมาชิกในชุมชน เพื่อให้สมาชิกสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลต่าง ๆ ในโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสมาชิกในชุมชน และสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาพัฒนาตนเอง สังคม และชุมชน จึงถือเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ

โครงการ “การรู้เท่าทันดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” Digital Literacy Training in Empowering Lifelong Learning in Digital Community ด้วยการสนับสนุนของ UNESCO ในโครงการ PP Participation Programme จึงถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะของสมาชิกในชุมชนทุกช่วงวัยในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์การเปลี่ยนผ่านที่สำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีพลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็วและรุนแรง พร้อมกับการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจและระเบียบใหม่ของโลก ที่นับวันจะซับซ้อนยิ่งขึ้น การติดตั้งความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตในโลกดิจิทัล ด้วยการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลให้แก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของศูนย์ดิจิทัลชุมชนนอกเหนือจากการให้บริการเพื่อการบริการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่ขององค์การ UNESCO ด้วยเช่นกัน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., กรรมการในคณะกรรมการฝ่ายสื่อสารมวลชนของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ

แนวทางการอบรมการรู้เท่าทันดิจิทัลของศูนย์ดิจิทัลชุมชน

ด้วยบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของศูนย์ดิจิทัลชุมชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งนั้น การสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนดิจิทัลที่รู้เท่าทันดิจิทัลจึงถือเป็นพันธกิจสำคัญอีกหนึ่งประการของการจัดตั้งศูนย์ดิจิทัลชุมชน เนื่องจากการให้บริการของศูนย์นั้นเปรียบเสมือนช่องทางในการนำชุมชนไปสู่โลกของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ยากจะควบคุมได้ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลที่มามากมายเหล่านี้อาจนำมาซึ่งความเสี่ยงต่าง ๆ ในโลกดิจิทัลที่มีอยู่มากมาย ทั้งนี้แนวทางในการอบรมการรู้เท่าทันดิจิทัลโดยศูนย์ดิจิทัลชุมชนเพื่อการสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนดิจิทัลรู้เท่าทันสื่อควรเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับประเด็นที่ครอบคลุมทั้ง 10 ด้าน ดังนี้

- 1) การสร้างทักษะชุมชนรู้เท่าทันดิจิทัล
- 2) การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ในการรวมตัวเพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง
- 3) การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
- 4) การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านสุขภาพและการแพทย์แผนไทย
- 5) การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น
- 6) การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7) การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว
- 8) การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 9) การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม และภาษา
- 10) การเฝ้าระวังสื่อดิจิทัลที่ไม่ปลอดภัย

การส่งเสริมให้เกิดการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับดิจิทัลชุมชนนั้น จะพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลทั้ง 5 ด้านที่ได้พัฒนาขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับชุมชน เพื่อการสร้างความเข้าใจในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์สื่อดิจิทัลโดยใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ชุมชนในแต่ละท้องถิ่น ได้แก่

1. การเข้าถึง (Access) หมายถึงการค้นหาและการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างมีทักษะและใช้ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมและสำคัญต่อผู้อื่น

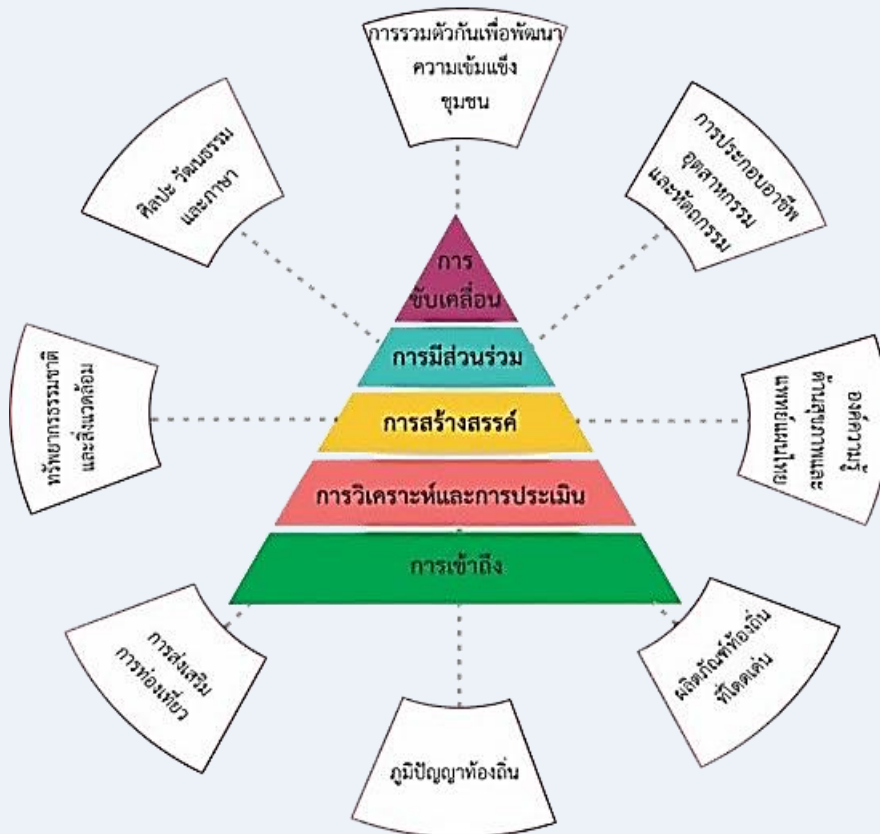
2. การวิเคราะห์และประเมิน (Analyze and Evaluate) คือความเข้าใจเนื้อหาสาระและการใช้การคิดวิพากษ์เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของสาร ความน่าเชื่อถือ และความคิดเห็น รวมทั้งการพิจารณาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหรือผลที่จะตามมาของเนื้อหาสาระ

3. การสร้างสรรค์ (Create) คือการสร้างสรรค์เนื้อหาและความมั่นใจในการแสดงออกทางความคิดของตนเองโดยตระหนักถึงวัตถุประสงค์ ผู้ชม ผู้ฟัง และเทคนิคในการสร้างสรรค์

4. การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การนำสื่อดิจิทัลมาประยุกต์ใช้อย่างมีความรับผิดชอบทางสังคมและมีจริยธรรมเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมในเชิงบวก ทั้งในชุมชน สังคม และประเทศชาติ

5. การขับเคลื่อน (Act) คือการทำงานส่วนตนและส่วนรวมเพื่อแบ่งปันความรู้และช่วยแก้ปัญหาในระดับครอบครัว การทำงาน ชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกของชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศชาติ

ภาพที่ 1 แบบจำลองแนวทางการอบรมการรู้เท่าทันดิจิทัลของศูนย์ดิจิทัลชุมชน

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)

พลเมืองดิจิทัล เป็นการศึกษาด้านนิสัย (Character Education) ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ในศตวรรษที่ 21 เราควรให้ความสำคัญกับการใช้สื่อและบริบทอย่างมีวิจารณญาณ เราใช้สื่อเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อกำหนดแนวทางการแสดงความคิดเห็น เพื่อติดต่อกับชุมชนและเพื่อทำให้คนอื่นได้ยินเสียงของเรา ดังนั้นรูปแบบของพลเมืองดิจิทัลจึงประกอบด้วยสิทธิและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ความผูกพัน บรรทัดฐานทางพฤติกรรมและความรู้สึก เป็นสมาชิกส่วนหนึ่ง การจะทำได้เช่นนั้นจำเป็นต้องสร้างทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลควบคู่ไปด้วยเสมอ เพื่อจะสามารถรู้และใช้สิทธิในฐานะผู้บริโภค สมาชิกของชุมชนดิจิทัล พลเมืองของรัฐและในฐานะที่เป็นมนุษย์

ความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่คาดหวัง (Expected Digital Citizen) ได้แก่ พลเมืองที่ใช้ประโยชน์จากบริบททางดิจิทัลเพื่อความอยู่รอดในสังคม มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรู้จักรับผิดชอบตระหนัก รู้จักคิด มีอัตลักษณ์ของตนเองและช่วยรักษาค่านิยมหลักของสังคมไทย มีส่วนร่วมทางสังคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ และกล้าแสดงออกเพื่อความยุติธรรมในสังคม ทั้งนี้คุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัล (Characteristics of Digital Citizen) ได้แก่ มีอัตลักษณ์ที่ดี มีจิตสาธารณะ มีความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยี มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองบนโลกดิจิทัล รู้จักสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น และมีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตในโลกดิจิทัลนั้นจึงหมายถึงการอบรมการรู้เท่าทันดิจิทัลจะเกิดผลเพื่อการพัฒนาคนในชุมชนให้เป็นพลเมืองดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

- 1. ปรับตัวได้
- 2. มีความคิดสร้างสรรค์
- 3. มีศักยภาพ
- 4. มีความเชื่อมั่น
- 5. กล้าแสดงออก
- 6. สนใจเรียนรู้
- 7. มีความรู้
- 8. พร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 9. มีความคิดใหม่ ๆ และ
- 10. ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 11. รักษาความเป็นท้องถิ่น
- 12. วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย
- 13. อย่างสร้างสรรค์

- 12. สื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 13. มีความพร้อมในการประกอบอาชีพ
- 14. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 15. รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
- 16. มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
- 12. มีส่วนร่วมในชุมชน (ร่วมวางแผน ร่วมกิจกรรม ร่วมรับประโยชน์)
- 13. ยอมรับการเปลี่ยนแปลง (ทางเทคโนโลยีและทางสังคม)

ภาพที่ 2 ทักษะต่าง ๆ ของผู้ที่มีความรู้เท่าทันดิจิทัล

ภาพกิจกรรม

อ้างอิงจาก: รายงานโครงการ “Digital Literacy Training in Empowering Lifelong Learning in Digital Community”
(การอบรมการรู้เท่าทันดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในดิจิทัลชุมชน)
ทุน UNESCO: โครงการ PP (Participation Programme) พ.ศ. 2562
ดำเนินการโดย ผศ.ดร. พรทิพย์ เย็นจะบก และ ดร. ชวพร ธรรมนิตยกุล

จากบทบรรณาธิการวารสารคูเรีย

ในสวน Wide Angle ของคูเรียฉบับนี้ร่วมเฉลิมฉลอง
วันวิทยาสากลซึ่งกำหนดขึ้นในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ของทุกปี

โดย อักเนส บาร์ดง
แปลโดย พิศवास ปทุมรัตน์

เดี๋ยวนี้วิทยุเป็นสิ่งล้าสมัยไปแล้วหรือเปล่า? นี่คือเวลาที่ควรกลับฟังสื่อชนิดนี้ซึ่งเข้ามาในบ้านเรือนของเรานานเกือบร่วมศตวรรษแล้วหรือไม่? ยังห่างไกลความเป็นจริงมากจริงอยู่ที่ว่าวิทยุทรานซิสเตอร์ในยุคเก่าจะดูทันสมัยไปแล้ว และวันวานของการฟังจากเครื่องวิทยุโดยตรงก็ดูเหมือนจะจบสิ้นลงด้วยเช่นกัน ทว่าวิทยุได้เริ่มปรับเปลี่ยนสู่ระบบดิจิทัลแล้ว ปัจจุบันผู้ฟังมักจะฟังจากโทรศัพท์มือถือ หรือไม่ก็คอมพิวเตอร์ ๑ ๆ กับที่ฟังจากเครื่องส่งวิทยุ หรืออาจจะมากกว่าด้วยซ้ำ ปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการแปลงโฉมสื่อวิทยุ คือการผลิต ‘พอดคาสต์’ หรือรายการในรูปแบบผู้ฟังขอมมา บางครั้งบางครั้งเราก็สามารถดูรายการวิทยุได้ หากมีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวรายการนั้น ๆ แล้วโพสต์ลงอินเทอร์เนต ฝ่ายผู้ฟังวิทยุก็มีวิวัฒนาการเช่นกัน จากในอดีตที่เคยนั่งฟังวิทยุจากเครื่องรับเฉย ๆ มาบัดนี้ผู้ฟังสามารถมีส่วนร่วมในรายการ หรือแม้แต่ช่วยปรับแต่งรายการผ่านการแสดงความคิดเห็นทางโซเชียล

ดังนั้นวิทยุจึงเป็นสื่อที่แตกต่างไปจากเดิมมาก แต่ก็ได้รับการพัฒนาจนมีการเฉลิมฉลองวันวิทยาสากลในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ของทุกปี เริ่มการประกาศวันวิทยาสากลในปี 2011 เพื่อเตือนใจเราถึงบทบาทสำคัญของสื่อวิทยุที่สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้กว้างไกลแม้ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร หรือในสถานการณ์ฉุกเฉิน นับตั้งแต่เปิดตัววันวิทยาสากล ยูเนสโกได้อาศัยวิทยุเป็นสื่อหลักในการดำเนินพันธกิจที่เกี่ยวกับการปลูกฝังเสรีภาพในการแสดงออกและการส่งผ่านแนวคิดอย่างเสรีทั่วทั้งโลก

ยูเนสโกจัดการรายการให้สถานีวิทยุต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งส่งเสริมแคมเปญกระจายข่าวสารผ่านวิทยุ เช่น แคมเปญนำเสนอข้อมูลเรื่องไวรัสซิกา (Zika) ในลาตินอเมริกาและแคริบเบียนในปี 2016 ซึ่งยังคงนำเสนอต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยูเนสโกยังจัดฝึกอบรมการออกอากาศและรายงานข่าวทางวิทยุ เช่น ที่จัดให้กลุ่มผู้ลี้ภัยเยาวชนชาวซีเรียในเลบานอน ตั้งแต่ปี 2014 ยิ่งไปกว่านั้น ยังส่งเสริมการสร้างสถานีวิทยุชุมชน หรือการออกอากาศภายหลังการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ

สารัตถะของวันวิทยาสากลปี 2020 คือ ความหลากหลาย ซึ่งยังคงเป็นประเด็นร้อนอยู่เนื่องเพราะสัดส่วนกลุ่มสตรี ชนกลุ่มน้อย และผู้พิการที่เกี่ยวข้องกับการออกอากาศยังคงไม่เป็นที่น่าพอใจ จริงอยู่ที่ว่าเราก้าวมาได้ไกลแล้วนับจากวันที่ผู้รายงานข่าวผู้หญิงต้องหลีกเลี่ยงให้ผู้ชายมานั่งอ่านรายงานของพวกเขาออกอากาศแทนเพราะเสี่ยงผู้ชายถูกมองว่าน่าเชื่อถือมากกว่า ทว่าปัญหาท้าทายนี้ก็ยังคงอยู่กับเรา

การขาดแคลนสถิติในหลาย ๆ ประเทศทำให้ไม่สามารถวาดแผนที่โลกเกี่ยวกับความหลากหลายในสื่อวิทยุได้ แต่ข้อมูลเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันก็ฉายภาพให้เห็นได้ชัด ในปี 2018 ที่ฝรั่งเศส มีผู้หญิงทำหน้าที่กระจายเสียงทางวิทยุ 37% (CSA, 2019) ส่วนผู้หญิงที่เป็นแขกรับเชิญทางการเมืองทางวิทยุคิดเป็น 23% และ 37% เป็นสตรีผู้เชี่ยวชาญทางด้านสหราชอาณาจักรขณะที่เจ้าหน้าที่ในสถานีวิทยุเป็นผู้หญิงถึง 51% แต่มีแค่ 36% เท่านั้นที่มีตำแหน่งสูง (Ofcom, 2019) มาดูทางฟากสหรัฐอเมริกาบ้าง ในปี 2017 มีบุคลากรที่มาจากภูมิหลังชนกลุ่มน้อยเพียง 11% เท่านั้นที่ทำงานอยู่ในห้องข่าวทางวิทยุ (RTDNA และการสำรวจห้องข่าวโดยมหาวิทยาลัยฮอพลสตรี, 2018)

เป็นเรื่องสำคัญที่สื่อวิทยุจะต้องสะท้อนภาพของผู้ฟังให้มีความแม่นยำมากขึ้นเนื่องเพราะความหลากหลายทางวิทยุเป็นหัวใจของการเผยแพร่ข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นอิสระ นอกจากนี้วิทยุยังเป็นช่องทางนำเสนอความคิดเห็นจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นหลากหลายฐานของการคิดวิเคราะห์แบบใช้วิจารณญาณ

ในช่วงหลายปีเมื่อไม่นานมานี้ แม้สื่อวิทยุจะผ่านวิวัฒนาการมาพอสมควร แต่ก็ยังคงเป็นเสียงที่อยู่เคียงข้างความสันโดษของเราซึ่งไม่มีสิ่งใดจะเข้ามาแทนที่ได้ เสียงที่ฟังราวกับว่ากำลังพูดกับเราคนเดียวเท่านั้น แม้ว่าในความเป็นจริงจะเป็นการพูดกับคนหมู่มากก็ตาม ท่ามกลางโลกที่ถูกกรูกรานจากจอภาพ “คุณ ประโยชน์ ประการ หนึ่ง ของวิทยุ ซึ่งมีลักษณะย้อนแย้งก็คือ วิทยุไม่ได้มีการนำเสนอภาพ” นี่คือข้อสังเกตในบทบรรณาธิการจากวารสารคูเรียของยูเนสโกฉบับเดือนกุมภาพันธ์ 1997 ว่าด้วยเรื่องวิทยุ

สารดังกล่าวยังคงความเป็นจริงในปัจจุบัน “อันที่จริงคุณภาพหลัก ๆ ของภาพบนจอทีวีซึ่งดูเหมือนจริงมากที่สุดกลับกลายเป็นข้อด้อยหลักเพราะไปลดรั้งจินตนาการและสมรรถนะของเราในการถอยออกมาขบคิดไตร่ตรอง” บทบรรณาธิการระบุต่อไปว่า “ขณะที่เรารับฟังข่าวเข้าทางวิทยุ เราจำเป็นต้องฟังจากเสียงล้วน ๆ โดยปราศจากภาพ เพื่อให้กลายเป็นสิทธิ์ของเราในการตีความความหมายของเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลกด้วยตัวของเราเอง”

พอดคาสต์:

วิทยุแปลงโฉม

การใช้เสียงบอกเล่าที่พัฒนารูปแบบใหม่ทำให้พอดคาสต์ไม่เพียงแต่กลมกลืนใจเฮือกใหม่ให้วิทยุ ในเวลาไม่กี่ปีมันค่อย ๆ ขยายตัวเป็นธุรกิจระดับโลก สร้างสื่อสตรีมมิ่งใหม่ที่กระชับสายใยกับผู้ฟังได้แนบแน่นยิ่งขึ้น

โดย โซบัน แม็คฮิวส์
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

วิทยุสามารถสร้างบรรยากาศใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ฟังได้มากกว่าวิธีการสื่อสารอื่นใด ตั้งแต่แรก ๆ ในช่วงทศวรรษ 1930 ประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี. รูสเวลต์ ของสหรัฐฯ ก็เคยอาศัยพลังความสามารถของสื่อชนิดนี้จัดรายการ “คุยข้างเตาผิง” (Fireside Chats) ส่งสารผ่านคลื่นวิทยุในยามเย็นถึงชาวอเมริกันทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง (ตั้งแต่ปี 1933 ถึง 1944) แต่ในช่วงหลัง ๆ นี้การจัดทำรายการในรูปแบบพอดคาสต์ซึ่งขยายตัวออกไปก็ช่วยเร่งคุณสมบัติอันน่าทึ่งของวิทยุให้ถึงจุดสูงสุดเสียง

เรื่องนี้มีเหตุผลอธิบายได้สองข้อ คือปกติคนทั่วไปมักใส่หูฟังเปิดพอดคาสต์ฟังเป็นส่วนตัว ซึ่งทำให้ผู้จัดรายการส่งเสียงพูดถึงหูผู้ฟังได้โดยตรง สภาพเช่นนั้นวางเงื่อนไขสมบูรณณ์แบบให้ผู้จัดกับผู้ฟังรายการรู้สึกผูกพันกัน พอดคาสต์ไม่เหมือนวิทยุซึ่งผู้จัดรายการต้องเจอปัญหาผู้ฟังชอบหมุนเปลี่ยนคลื่นอยู่เรื่อย แค่ขยับนิ้วหน่อยเดียวก็เปลี่ยนช่องรับฟังได้แล้ว แต่คนจัดรายการพอดคาสต์มั่นใจได้ว่าคนฟังอยากฟังรายการที่ตนจัดแน่ ทำให้ผู้จัดรู้สึกผ่อนคลายเป็นตัวเองได้ตามสบายจริง ๆ ซึ่งยิ่งทำให้รู้สึกเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้นไปอีก ผู้ฟังบางรายบอกว่ารายการพอดคาสต์ช่องใหม่ที่ถูกใจเขาก็เหมือนกับได้เพื่อนคนใหม่ สื่อยักษ์ใหญ่ของสหรัฐฯ อย่างแอปพลิเคชัน iTunes ของบริษัท Apple อันเป็นแพลตฟอร์มพอดคาสต์ขนาดใหญ่ที่สุดนั้นมีพอดคาสต์ให้เลือกฟังถึงกว่า 700,000 ช่อง จึงเท่ากับมีเพื่อนให้พบเจอมากมาย

พอดคาสต์เริ่มต้นขึ้นง่าย ๆ เมื่อปี 2004 ในสถานะนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี ซึ่งโดยมากสถานีวิหิตต่าง ๆ จะใช้บันทึกรายการเก็บไว้แล้วเปิดให้ผู้ฟังเข้าไปดาวน์โหลดทางอินเทอร์เน็ตได้ตามสะดวก ชื่อเรียกพอดคาสต์ (Podcast) เองก็สะท้อนลักษณะนั้น เบน แฮมเมิสต์ลีย์ นักจัดรายการและนักข่าวสายเทคโนโลยีชาวบริติชเป็นผู้คิดชื่อนี้ขึ้นโดยไม่ตั้งใจ เขาหยิบชื่อ iPod (เครื่องเล่นพกพาที่ Apple คิดผลิตขึ้นให้ผู้ใช้งานดาวน์โหลดไฟล์เสียงได้) ไปผสมกับคำว่า Broadcast (ออกอากาศ)

วิถีใหม่ในการใช้พลังของเสียง

การพัฒนาสองด้าน ด้านหนึ่งคือเทคโนโลยีกับอีกด้านคือวัฒนธรรม ช่วยผลักดันให้ตลาดพอดคาสต์กลายเป็นธุรกิจระดับโลก สมาร์ทโฟนที่บริษัท Apple ผลิตขายในปี 2012 บรรจุแอปพลิเคชันพอดคาสต์ไว้เป็นระบบจัดเก็บไฟล์เสียงซึ่งปรากฏว่าเป็นที่นิยมของผู้ฟังพอดคาสต์ ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างมหัศจรรย์อันทำให้คนนับล้าน ๆ รู้จักรายการแบบพอดคาสต์ไปทั่วนั้นเกิดขึ้นในปี 2014 เมื่อทีมผลิตรายการวิทยุอิสระในนิวยอร์กจัดทำรายการพอดคาสต์ออนไลน์ชุด Serial ซึ่งบอกเล่าข่าวเจาะแนวสืบสวนเป็นตอน ๆ อย่างน่าติดตาม

พอดคาสต์ชุด Serial ปีแรกเสนอเรื่องจริงที่จับใจผู้ฟังให้เฝ้าติดตามรับฟังต่อเนื่องทุกสัปดาห์ เป็นเรื่องราวของอดีตนักข่าวผู้ถูกศาลตัดสินว่าฆาตกรรมแฮมิน ลี เพื่อนร่วมชั้นมัธยมปลายซึ่งเป็นแฟนเก่าของตน ที่เมืองบัลติมอร์ในสหรัฐฯ เมื่อปี 1999 ต่อมาในปี 2000 คณะลูกขุนที่ศาลแขวงบัลติมอร์ลงมติว่าฆาตกรรมคดีจริงขณะนั้นเขาอายุ 18 ปีและยังคงรับโทษจำคุกตลอดชีวิตเรื่อยมา

แต่ซาราห์ โคนิก ผู้จัดรายการพอดคาสต์ชุดนี้ซึ่งเพียรโทรศัพท์สัมภาษณ์แฮมินในเรือนจำโดยละเอียดเพื่อนำเรื่องมาเสนอในรายการตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการตัดสินคดีดังกล่าวตลอด 12 ตอนที่น่าเสนอเรื่องนี้ โคนิกพยายามค้นหาหลักฐานประกอบอย่างถี่ถ้วน โดยตามสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับคดีนี้หลายราย

โคนิกซึ่งได้รับรางวัลมากมาย รวมถึงรางวัลพีบอดี (Peabody Award) ซึ่งมอบให้รายการพอดคาสต์เป็นครั้งแรก บังเอิญพบเส้นทางใหม่ที่ยกระดับพลังของเสียงขึ้นไปอีก แม้จะยึดรายการข่าวทั่วไปเป็นพื้นฐาน แต่ลีลาของรายการชุด Serial ก็ไม่เหมือนรายการใดที่เคยหาฟังได้ทางวิทยุ ประการแรกสุดคือ เธอพูดคุยในรายการเหมือนกับว่าผู้ฟังเป็นเพื่อนร่วมแสวงหาความจริงไปกับเธอ ทำให้เครือข่ายสื่อสังคมต่าง ๆ นำไปถกเถียงกันต่ออย่างคึกคัก Serial จึงกลายเป็นรายการฮิตติดลมบนในช่วงปริบตายุคดาวน์โหลดพุ่งสูงถึง 5,000,000 ครั้งภายในเดือนแรก

ความนิยมรายการชุด Serial กระตุ้นให้พอดคาสต์เฟื่องฟูขึ้นทันทีเมื่อค่ายสื่อต่าง ๆ แข่งกันลอกเลียนความสำเร็จของรายการนี้เป็นแถว เกิดรายการพอดคาสต์ซึ่งเสนอเรื่องอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจริงตามมาอีกนับไม่ถ้วน ที่ทำได้ดีมากได้แก่รายการ In The Dark ซึ่งเรียงร้อยเรื่องราวได้ชวนติดตาม และบางครั้งก็เปิดโปงกรณีที่ตัดสินคดีผิดพลาด

วัฒนธรรมสมัยนิยม เรื่องสัพพทิศ และข่าวสาร

นับแต่นั้นก็เกิดรายการพอดคาสต์เพิ่มขึ้นหลายแนวหลากหลายรูปแบบ อาทิ รายการประเภทพุดคุยซึ่งผู้จัดแสดงความคิดเห็นสั้น ๆ คม ๆ ในประเด็นหลักที่คนทั่วไปสนใจอยู่ รายการแนวนี้ไม่ต้องลงทุนมาก เพียงแต่ผู้จัดรายการต้องสร้างสายสัมพันธ์กับผู้ฟังเก่ง บวกกับเลือกประเด็นเด่น ๆ ซึ่งดึงดูดผู้ฟัง หัวข้อที่รายการหยิบยกมาคุยก็สัพพทิศเช่นกัน มีทั้งแนวผู้หญิงคุยกันอย่างรายการ Call Your Girlfriend ซึ่งมักเปิดอกพุดคุยกันอย่างเฮฮา “สำหรับเพื่อนซี้อาจไกลทุกหนแห่ง” ส่วนรายการชวนหัวว่าด้วยการเป็นพ่ออย่าง Podfathers ก็มุ่งเจาะกลุ่มผู้ฟังเพศชายเป็นหลัก

รูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจคือการจัดให้นักข่าวย่อยชัวร์รอบสัปดาห์ในท่วงทำนองสบาย ๆ ไม่เป็นทางการ หลายรายการเน้นให้ผู้ฟังรู้สึกเป็นกันเองเหมือนคนวงใน เช่น รายการนิตยสารออนไลน์ Slate’s Political Gabfest ในสหรัฐฯ ส่วนรายการ Le Nouvel Esprit Public ในฝรั่งเศสก็ใช้วิธีคล้ายกัน แต่แขกรับเชิญในรายการนี้จะเป็นพวกปัญญาชนที่คึกหน้าในสังคม ดำเนินรายการโดยฟิลิป เมเยอร์ นักข่าวรุ่นเก่าซึ่งเริ่มจัดทำรายการพอดคาสต์หลังจากรายการวิทยุของเขาถูกปิดไป

พอดคาสต์แนววัฒนธรรมสมัยนิยมก็แพร่หลายรวดเร็ว เช่น Eyes on Gilead พอดคาสต์สัญชาติออสเตเรียซึ่งเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ยอดนิยมอย่าง A Handmaid’s Tale รายการสัมภาษณ์ทางวิทยุก็แปลงร่างเป็นพอดคาสต์ได้ดีเช่นกัน ตัวอย่างที่ได้รับความนิยมมากคือ The Joe Rogan Show ซึ่งดาวตลกชาวอเมริกันผู้นี้เชิญเหล่าคนดังมากมายมาสัมภาษณ์ในรายการ

สื่อมวลชนจับสังเกตได้ไวว่าพอดคาสต์มีศักยภาพในการขยายวงผู้รับสื่อ เมื่อปี 2017 หนังสือพิมพ์รายวัน The New York Times เริ่มจัดทำพอดคาสต์ชื่อ The Daily รายการเล่าข่าวซึ่งโฆษณาว่า “ฟังข่าวแบบนี้สิใช่” จัดโดยมิคาเอล บาร์บาโร นักข่าวสายการเมืองของไทมส์ ใช้สูตรง่าย ๆ คือเลือกข่าวใหญ่ประจำวันนั้นมาเสนอสักเรื่องสองเรื่อง แล้วอาศัยฝีมือช่างของนักข่าว 1,300 คนที่ทำงานให้หนังสือพิมพ์ฉบับนี้บอกเล่าความรู้รอบด้านที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้น พอดคาสต์ข่าวรายการนี้ใช้ลีลาพุดคุยแบบกันเองตามสบายควบคู่ไปกับเสียงประกอบที่สร้างสรรค์

“ไม่เหมือนวิทยุซึ่งผู้จัดรายการต้องเจอปัญหาหาผู้ฟังชอบเปลี่ยนคลื่นแค่ขยับนิ้วหน่อยเดียวก็เปลี่ยนช่องรับฟังได้แล้ว ผู้จัดรายการพอดคาสต์มั่นใจว่าผู้ฟังอยากรับฟังรายการที่ตนจัดแน่”

รายการนี้เห็นผลตอบรับทันที คนวัยหนุ่มสาวรวมสมัครรับฟังพอดคาสต์ฟรีรายการนี้กันมากมายภายในเวลา 2 ปี The Daily แต่ละตอนมียอดดาวน์โหลดรับฟังถึง 2,000,000 ครั้ง จากนั้นในเดือนกันยายน 2019 ก็ทะยานถึงจุดหมายใหม่คือยอดดาวน์โหลดรวมทั้งสิ้น 1,000 ล้านครั้ง

แม้ในช่วงห้าปีที่ผ่านมาสหรัฐฯ และแคว้นคนใช้ภาษาอังกฤษจะครอบงำตลาดพอดคาสต์ แต่แนวโน้มดังกล่าวก็เริ่มจะเปลี่ยนไปแล้วเมื่อเดือนมีนาคม 2019 บริษัทเทคโนโลยีสตาร์ทอัพชื่อ Voxnest รายงานว่าจำนวนผู้รับฟังพอดคาสต์ขยายตัวสูงที่สุดในแถบลาตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศชิลี อาร์เจนตินา เปรู และเม็กซิโก

ทั้งนี้เห็นได้จากความสำเร็จของรายการราดิโอ อัมบุลานเต้ (ดูหน้า 42) ที่เป็นพอดคาสต์แนวเล่าข่าวด้วยภาษาสเปนรายใหญ่ที่สุดในโลก รวมทั้งผลิตรายการเป็นภาษาอังกฤษซึ่งจัดที่สถานีวิทยุแห่งชาติ (National Public Radio หรือ NPR) ในสหรัฐฯ ด้วย

ในอินเดียนั้น รายการพอดคาสต์ก็ขยายตัวรวดเร็วผ่านเครือข่ายต่าง ๆ อาทิ IMV Podcasts รายการ The India Explained Podcast ซึ่งรับประกันว่านำเสนอ “ข้อมูลสด ๆ ว่าด้วยสารพัดสิ่งที่เป็นอินเดียแท้ ๆ” ได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม แถบตะวันออกกลางมีพอดคาสต์ประมาณ 400 รายการ พอดคาสต์แนวนำเสนอข้อวิพากษ์วิจารณ์ชื่อรายการ Eib (ภาษาอาหรับแปลว่านาย) ซึ่งผลิตจากกรุงอัมมาน ประเทศจอร์แดนสำรวจชีวิตคนธรรมดาทั่วไป ตลอดจนข้อห้ามทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนา

ส่วนผู้ฟังในจีนมักชอบรับฟังรายการเสียงแบบที่แตกต่างออกไป โดยจ่ายเงินเล็กน้อยเพื่อฟังรายการ “ให้ความรู้” เพื่อการศึกษา หรือติดตามแพลตฟอร์มเสียงแบบตอบโต้ได้ทันที อย่างเช่นรายการ Himalaya ซึ่งผู้ฟัง 600 ล้านคนได้ร่วมร้องเพลงและพุดคุยเรื่องครอบครัว หรือรับฟังหนังสือเสียงด้วยกัน รายการ Gushi FM ที่ได้แรงบันดาลใจจากรายการต่าง ๆ ของอเมริกา เช่น This American Life นำเสนอเรื่องราวซึ่งคนจีนธรรมดาสามัญจากหลากหลายพื้นที่เป็นผู้บอกเล่า

© Océane Juvin

© Océane Juvin

รายการพอดคาสต์มีบทบาทเป็นเครื่องมือซึ่งอาจใช้ดึงดูดคนให้มารวมตัวกันได้ดีมาก การจะผลิตพอดคาสต์ที่ดึงดูดให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมได้นั้นจำเป็นต้องรู้ซึ่งถึงแก่แก่ในการผลิตรายการเสียง รวมทั้งเข้าใจว่าจะใช้เสียงเป็นสื่อได้อย่างไร เมื่อมีความรู้เช่นนี้พร้อมแล้วใคร ๆ ก็จัดรายการพอดคาสต์ได้แทบทั้งนั้น ข้อนี้เอื้ออำนวยให้สังคมได้ยินเสียงของคนชายขอบ เช่น คนกลุ่มน้อยในทางการเมืองหรือศาสนา กลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQI) กลุ่มคนพิการ คนสูงอายุ และอื่น ๆ

ปัจจุบันนี้กลุ่มชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มนักกิจกรรม และสถาบันสารพัด ต่างก็คิดผลิตรายการพอดคาสต์ขึ้นเผยแพร่ อย่างเช่น พอดคาสต์ขององค์กรมะเร็งออสเตรเลีย (Cancer Council of Australia) เน้นให้ข้อมูลและการสนับสนุน ตลอดจนนำเสนอผลงานวิจัยเด่น ๆ ของมหาวิทยาลัย ศาลฎีกาของรัฐวิกตอเรียในออสเตรเลียก็ทำพอดคาสต์แนวบุกเบิกซึ่งเรียกได้ว่า “แหวกแนวและท้าทาย” โดยมุ่งทำให้ระบบยุติธรรมโปร่งใสยิ่งขึ้น คือรายการ Gertie’s Law ที่นับเป็นพอดคาสต์ยอดนิยม (ซึ่งผู้เขียนเป็นผู้ผลิตที่ปรึกษาของรายการ) ซึ่งให้บรรดาผู้พิพากษาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องงานที่ทำ

ในโลกอันวุ่นวายด้วยข้อมูลผิดเพี้ยนและความไม่ไว้วางใจสื่อ ความน่าเชื่อถือของรายการพอดคาสต์เปิดโอกาสให้อย่างแสนพิเศษ ตั้งแต่ใช้บอกเล่าเรื่องแนวสืบสวนเจาะลึกและมุ่งแสวงหาความเป็นธรรมในสังคม ไปจนถึงใช้สร้างความโปร่งใส ความไว้วางใจ และการหลอมรวมคนในสังคมเข้าด้วยกัน

โซบัน แม็คอิวัจ เป็นทั้งนักเขียน นักประวัติศาสตร์ มุขปาฐะ และผู้ผลิตรายการพอดคาสต์ เธอเป็นรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวารสารศาสตร์ของมหาวิทยาลัยวอลลองกอง ประเทศออสเตรเลีย ร่วมอำนวยความสะดวกพอดคาสต์แนวเล่าเรื่องระดับรางวัลหลายรายการ รวมทั้ง Phoebe’s Fall, Wrong Skin และ The Last Voyage of the Pong Su

วันวิทยุโลก

ทำไมวันวิทยุสากลจึงเป็นวาระสำคัญ?

วิทยุสหประชาชาติเริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 1946 จึงเป็นธรรมดาที่จะเลือกใช้วันดังกล่าวเป็นวาระเฉลิมฉลองสื่อวิทยุที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโกเมื่อปี 2011 ได้ประกาศให้มีวันวิทยุสากลตามที่ประเทศสเปนริเริ่มเสนอเป็นวาระ ในปีถัดมาสมัชชาใหญ่สหประชาชาติก็ลงมติรับรองอย่างเป็นทางการ โดยประกาศให้เป็นวันสากลของสหประชาชาติ

ทำไมจึงต้องมีวันระลึกถึงวิทยุ? ก็เพราะวิทยุเป็นสื่อต้นทุนต่ำซึ่งนิยมใช้กันทั่วไป สามารถเข้าถึงพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลอย่างที่สุดและผู้คนที่ต้องโอกาสมากที่สุด คลื่นวิทยุยังใช้งานได้แม้ยามที่ใช้สื่ออื่นไม่ได้เลย เพื่อจะสื่อสารในยามฉุกเฉิน หรือเพื่อติดตามสถานการณ์ภัยธรรมชาติ ถึงที่สุดแล้ววิทยุก็คือสื่อที่สามารถให้บริการพัฒนาด้านเทคนิคได้เต็มที่ เช่น การใช้บรอดแบนด์และการถ่ายทอดเสียงแบบดิจิทัล (Digital Audio Broadcasting หรือ DAB) รวมทั้งปรับใช้กับอุปกรณ์เคลื่อนที่ต่าง ๆ ได้ดี

วัตถุประสงค์ของวันวิทยุสากลคือมุ่งกระตุ้นให้คนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญของวิทยุ และสนับสนุนให้ผู้กำหนดนโยบายใช้วิทยุสร้างช่องทางเข้าถึงข้อมูล และมุ่งส่งเสริมความร่วมมือในหมู่ผู้ผลิตรายการทั่วโลก

วัตถุประสงค์ดังกล่าวบรรลุผลเป็นอย่างดี วันวิทยุสากลถือเป็นวันสากลของสหประชาชาติซึ่งได้รับความนิยมมากที่สุดวันหนึ่ง สถานีวิทยุหลายร้อยแห่งทั่วโลกต่างร่วมฉลองวันนี้อย่างทุกปี เว็บไซต์ทางการสำหรับวันนี้มีผู้กดเข้าชมเฉลี่ยปีละกว่า 100,000 ครั้ง หลังจากประเด็นเรื่องความเสมอภาคทางเพศ (ปี 2014) เยาวชน (ปี 2015) และกีฬา (ปี 2018) ประเด็นหลักที่วันวิทยุสากล 2020 เลือกใช้ก็คือเรื่องความหลากหลาย

รายการวิทยุ “ราดิโออัมบุลานเต้”: คลังแห่งเรื่องราว ของชาวลาตินอเมริกัน

📻 **โลโก้รายการราดิโออัมบุลานเต้รายการ**
ในรูปแบบพอดคาสต์จัดจำหน่ายแต่เพียง
ผู้เดียวโดย National Public Radio (NPR)
ซึ่งเป็นองค์กรด้านสื่อที่ไม่แสวงผลกำไร
ของสหรัฐอเมริกา

สัมภาษณ์ คาโรรีนา แกรเรโร
โดย ลูเซีย อีเกลเซียส คุณท์, ยูเนสโก
แปลโดย พิศवास ปทุมต์ตังษ์

**คุณได้โอเดียรายการ ราดิโอ อัมบุลานเต้
มาจากไหน?**

เมื่อ 8 ปีที่แล้ว แดเนียล อลาร์กกับฉันยังพำนัก
อยู่ที่ซานฟรานซิสโก เขาเป็นนักเขียนส่วนฉัน
เป็นผู้สื่อข่าว เขาเป็นคนเปรู ฉันเป็นคน
โคลอมเบีย เราอพยพมาด้วยเหตุผลที่ต่างกัน
แต่เราทั้งคู่ต่างมีสายใยผูกพันกับภูมิภาคลาติน
อเมริกาก็ว่าวัฒนธรรมที่พวกเราเติบโตขึ้นมา
นั่นคือ วัฒนธรรมของพ่อแม่เราและภาษาสเปน
เราทั้งคู่มักจะวิจารณ์รูปแบบที่ครองตลาดสถานี
วิทยุสาธารณะ ภาษา อังกฤษ ที่นี้
ในสหรัฐอเมริกา เรามองว่าเป็นอะไรที่อยู่ยั่งยืน
และมีมีการบอกเล่าเรื่องราวจากปาก
ของตัวเอง เราชอบรูปแบบนี้จริง ๆ และ
รู้สึกเสียใจที่ไม่มีรายการคล้าย ๆ แบบนี้
ในภาษาของเราเลย เนื้อหาภาษาสเปนสำหรับ
พวกเราในอเมริกามีคุณภาพไม่ดึ้นัก ดังนั้น
พวกเราจึงลงเอยด้วยการบริโภคเนื้อหาและสื่อ
เป็นภาษาอังกฤษ ในเมื่อภูมิภาคลาตินอเมริกา
เป็นชุมคลังแห่งเรื่องราวและนักเล่าเรื่อง เราเลย
คิดว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเล่าเรื่องราว
ความเป็นไปในรูปแบบนั้นบ้าง... จึงตัดสินใจ
จะสร้างรายการด้วยตัวเราเอง

📌 **“มาทำรายการวิทยุกันเถอะ” ชุดภาพประกอบ โดยมาเรีย ลูเก้**
ศิลปินชาวอาร์เจนตินา ในวาระเฉลิมฉลองการผลิตรายการราดิโอ
อัมบุลานเต้ครบ 7 ปี ในปี 2019

กูรูชาวโคลอมเบียละเมียดทางเพศผู้หญิงหลายสิบคนขณะแสร้งทำว่า
รักษาโรคให้พวกเธอ...นักเขียนหญิงชาวคิวบาหวนคิดถึงอดีตวัยเยาว์
ของเธอในกรุงฮาวานา... นักดาราศาสตร์สมัครเล่นผู้สามารถถ่ายรูป
การเกิดปรากฏการณ์ซูเปอร์โนวา (การระเบิดของดาวฤกษ์จนเกิด
แสงเจิดจ้ามหาศาล) ไว้ได้จากกระเบื้องบ้านของเขาในเมืองโรซารีโอ
อาร์เจนตินา... เรื่องราวดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเรื่องอันหลากหลาย
ที่ถูกนำมาเล่าออกอากาศในรายการราดิโอ อัมบุลานเต้ ซึ่งให้บริการ
ในรูปแบบพอดคาสต์ในภาษาสเปนมานานถึง 8 ปีแล้ว โดยจัดเต็ม
ในด้านจินตนาการ และความหุ่เมเท เพื่อเพิ่มจำนวนผู้ฟังอยู่ตลอดเวลา
คาโรไลนา แกรเรโร หนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งบอกเล่าพันธกิจของการออกอากาศ
ในรูปแบบใหม่ให้เราฟัง

**ในตอนนั้นคุณกำลังคิดถึงผู้ฟังชาวลาตินโน
ซึ่งก็คือผู้อพยพที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา
ที่พูดภาษาสเปนใช่หรือไม่?**

ตอนที่ฉันย้ายมาอยู่ที่อเมริกาว่า 20 ปีมาแล้ว
มันเหมือนกับว่าฉันหยุดการเป็นคนโคลอมเบีย
แล้วกลายมาเป็นคนลาตินอเมริกา ฉันมีเพื่อน
โคลอมเบียไม่มากเหมือนเมื่อก่อน เพื่อน ๆ
มาจากชิลี อาร์เจนตินา เวเนซุเอลา เปอริโตริโก
และลาตินที่เกิดในอเมริกา เป็นการเปิด
โลกทัศน์ใหม่ให้กับฉัน การปะทะทางวัฒนธรรม
อันหลากหลายในอเมริกาทำให้ฉันตระหนักว่า
ฉันรู้เรื่องเกี่ยวกับลาตินอเมริกาไม่มากอย่างที่
ฉันเคยคิด ฉันเลยมีโอเดียที่จะนำเสนอเนื้อหา
ที่ไม่ใช่สำหรับผู้อพยพเท่านั้น แต่เป็นข้อเท็จจริง
เกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่นี้ เพราะลึก ๆ แล้ว
พวกเรามองว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศลาติน
อเมริกาอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเต็มไปด้วยผู้คนพูด
ภาษาสเปน

ตั้งแต่แรกเลย เราต้องการให้เรื่องราวของเรา
มีความดึงดูดความสนใจที่เป็นสากล เพื่อที่
ทุกคนจะได้เชื่อมโยงเข้ากับตัวเองได้ ไม่ควร
มีประเด็นที่น่าจะเป็นข่าวมากจนเกินไป
หรือเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นมากเกินไป ทว่าเรื่อง
ที่เรานำเสนอจะต้องสนุกสนานพอที่จะทำให้
ผู้ฟังในเขตบรองซีในนิวยอร์กสนใจใคร่รู้เรื่องเล่า
จากชิลี หรือทำให้ผู้ฟังจากโคลอมเบียรู้สึกเพลิน
จนอยากติดตามเรื่องราวจากกัวเตมาลา

**ทำไมคุณถึงเลือกใช้รูปแบบรายการแบบ
พอดคาสต์ แทนการออกอากาศทางวิทยุ
แบบดั้งเดิม?**

แรกเริ่มเลย พวกเราก็คือผู้ฟังวิทยุธรรมดา ๆ
ที่ไม่รู้เลยว่าอุตสาหกรรมสื่อวิทยุเขาทำงาน
กันอย่างไร เราเริ่มด้วยการหาแหล่งเงินทุน
สำหรับโครงการของเราที่อเมริกา แล้วจึงรู้ว่า
ไม่มีที่ว่างสำหรับสถานีวิทยุถ่ายทอดสดอีกแล้ว
และก็ไม่มีใครจะให้เงินทุนเราเพื่อการนี้ด้วย
ฉับพลันทันใด เราก็มองออกกว่าอนาคตคือโลก
ดิจิทัล หากรายการราดิโออัมบุลานเต้ของเรา
จะมีผู้รับฟังก็จะต้องออกมาในรูปแบบสื่อดิจิทัล

คุณสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังของคุณอย่างไร?

ทุกวันนี้เป็นไปได้ที่คุณจะละเลยเพิกเฉย
กับผู้ฟังของคุณ โลกดิจิทัลเปิดช่องทางให้เกิด
การปฏิสัมพันธ์แบบทันที ซึ่งอาจจะหายาก
กับการออกอากาศแบบเดิม ที่จริงเรามองผู้ฟัง
ของเราไม่ใช่เป็นแค่ผู้ฟัง หากแต่เป็นชุมชน
ของผู้ฟังที่จะไปบอกเล่ารายการของเราต่อไป
ยังเพื่อนฝูงของพวกเขา และส่งคำติชมมา
ให้เราด้วย ผู้ฟังรู้สึกได้ว่าเขามีสิทธิ์มีเสียง
ในรายการ และสามารถเรียกร้องอะไร ๆ ได้
บางครั้งก็ชี้ให้เห็นความผิดพลาดของเราด้วย
สรุปคือเรามีช่องทางสื่อสารโดยตรงกับผู้ฟัง

① ‘ชมรมผู้ฟัง’ รายการราดิโออัมบูลานเต้ มีลักษณะคล้าย ‘ชมรมหนังสือ’ ต่างกันที่เป็นการมารวมตัวกันเพื่อฟังรายการออนไลน์เป็นตอน ๆ

เมื่อ 3 ปีก่อน เราจ้างผู้สื่อข่าวชาวโคลอมเบียชื่อฮอร์เม คาราบัลโย มาทำหน้าที่บรรณาธิการด้านการขยายธุรกิจเพื่อส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างรายการกับชุมชนผู้ฟังของเราให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ในการนี้เราได้เปิดช่องทางใหม่ ๆ ในการสื่อสาร เช่น เปิดกลุ่มผ่านทางแอป WhatsApp เพื่อสื่อสารกับกลุ่มผู้ฟังที่ไฟแรงที่สุด ทำให้เราปรับแต่งผังรายการให้ดียิ่งขึ้นได้ในขณะเดียวกันการสื่อสารกับผู้ฟังก็ยิ่งตรงจุดมากกว่าเดิม เมื่อไม่นานมานี้ เราเพิ่งเปิดตัว ‘ชมรมผู้ฟัง’ ซึ่งคล้าย ๆ ‘ชมรมหนังสือ’ ที่ต่างกันคือ เป็นการฟังจากรูปแบบพอดคาสต์โดยผู้ฟังจะมารวมตัวกันเพื่อฟังเรื่องราวจากรายการของเราตอนหนึ่งผ่านทางออนไลน์จากนั้นก็มีการวิพากษ์วิจารณ์ตามมา

คุณใช้โมเดลธุรกิจรูปแบบไหน? แล้วคุณประทับใจอะไรบ้างให้มันยั่งยืน?

รายการราดิโออัมบูลานเต้เป็นโครงการที่ต้องใช้เงินมาก ปัจจุบันเรามีบุคลากร 20 คน ที่ไม่ได้ทำหน้าที่ผลิตข่าวหรือผลิตบทความจำนวนเท่านี้เท่านั้นขึ้นต่อวัน พวกเราผลิตรายการ 30 ตอนต่อปี ซึ่งไม่เยอะแต่ใช้เวลาในการผลิตนานเพราะต้องผ่านงานบรรณาธิการกิจอย่างพิถีพิถันและเข้มงวดมาก ๆ เราได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ 2-3 แห่ง และ 3 ปีที่ผ่านมาเราเซ็นสัญญากับ National Public Radio (NPR)

ซึ่งเป็นองค์กรด้านข่าวและสื่อที่ไม่แสวงผลกำไรให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนจัดจำหน่ายผลงานของเราในรูปแบบพอดคาสต์แต่เพียงผู้เดียวโดยจ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้เรา ทุก ๆ ปีเราจะจัดงานอีเวนต์และถ่ายทอดสดตามโรงภาพยนตร์/โรงละคร แล้วนำเสนอรายการกับสมาชิกที่ต้องการสนับสนุนรายการของเราเป็นประจำ

เมื่อไม่นานมานี้ เราพยายามจะผลิตสินค้าตัวใหม่ ๆ จากเนื้อหารายการของเราที่มีอยู่แล้วเพื่อเพิ่มมูลค่า การผลิตใช้ทุนไม่มากและจะช่วยสร้างรายได้ให้เราจากแคตตาล็อก ตัวอย่างเช่นในตอนนี้เรากำลังมองหาแหล่งทำรายได้เพิ่มอีก 2 ช่องทางจากรายการ 150 ตอนที่มีอยู่แล้วในแคตตาล็อกของเรา

ก้าวแรกของเรา คือการเปิดตัว แอป Lupa เพื่อช่วยผู้เรียนภาษาสเปนในระดับปานกลางถึงระดับสูงสามารถฝึกภาษาได้จากการฟังรายการของเรา ทั้งนี้เพราะสัดส่วนผู้ฟังของเราจำนวนมากอยู่ในกลุ่มผู้เรียนภาษาสเปนในอเมริกาและแคนาดา เราตื่นเต้นกับโครงการนี้มาก

ไอเดียที่สองเป็นโครงการระยะยาว เรากำลังมองหาโอกาสด้านทรัพย์สินทางปัญญาจากการสร้างหนังสือหรือละครซีรีส์ทางทีวี เราคิดว่าสักวันหนึ่งเรื่องบางเรื่องจากแคตตาล็อกของเราอาจจะนำมาใช้เป็นโครงเรื่องของนวนิยายหรือบทละครซึ่งจะทำให้เราได้รับค่าลิขสิทธิ์

คุณคัดสรรเรื่องราวมาออกกรายการอย่างไร?

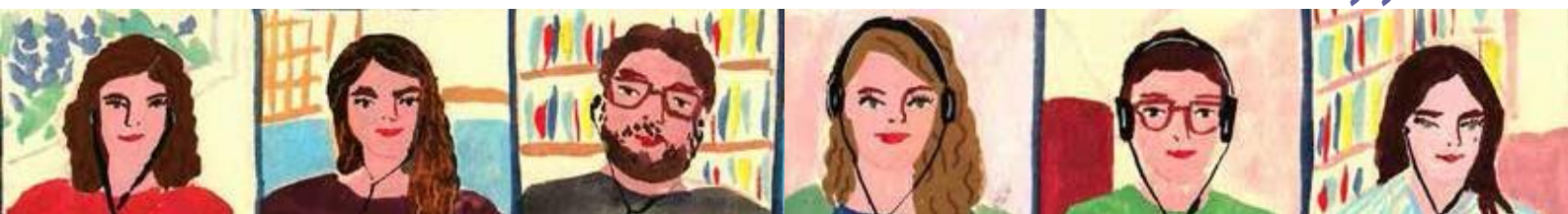
เรามองเรื่องราวที่มาพร้อมกับตัวละครมากกว่าจะไปเลือกที่หัวข้อของเรื่อง หัวใจของการเล่าเรื่องจะต้องมีตอนต้นและตอนจบโดยไม่ต้องไม่เป็นการเล่าแบบตรง ๆ ทีละ ๆ การที่เรามีผู้ฟังอยู่ทั่วโลกโดยเฉพาะในเมืองต่าง ๆ ของอเมริกาและลาตินอเมริกาแม้กระทั่งในกรุงลอนดอนเราจึงได้รับเรื่องเล่าเข้ามาตลอดทั้งปี

ยกตัวอย่าง เช่น เรารู้ว่าเรื่องเกี่ยวกับผู้ค้ายาเสพติดจะดึงดูดความสนใจจากผู้ฟังจำนวนมากแต่คนอื่น ๆ ก็ทำเรื่องพวกนี้แล้ว และเราก็ไม่อยากจะให้ความสำคัญกับพวกคนชั่ว ๆ ด้วย เราคิดว่าเราควรให้ความสนใจในเรื่องอื่น ๆ จะดีกว่า ผู้ฟังชื่นชอบเรื่องที่มีการบอกเล่าดีมีหลาย ๆ ฉากและหลากหลายเสียง เป็นเรื่องที่ทำให้ผู้ฟังสามารถสร้างมโนภาพตามเรื่องที่เชื่อมโยงพวกเขาสู่ภาพในวัยเยาว์ เรื่องที่ให้คุณค่ากับความใฝ่ฝันและความเพียรพยายาม เราพบเจอเรื่องราวหลากหลายทุกวิทุกวันตามสื่อ ทว่าในรายการของเรา เราสามารถเล่าเรื่องพวกนี้ได้โดยไม่ต้องเร่งรีบ เราสนุกกับการเจาะลึกลงไปในแต่ละเรื่อง ซึ่งผู้ฟังก็ชื่นชอบตรงจุดนี้ เวลาในการผลิตแต่ละเรื่องเฉลี่ยแล้ว 6 เดือน

คำถามสุดท้าย ซึ่งน่าจะเป็นคำถามแรกก็คือทำไมรายการถึงชื่อ ราดิโออัมบูลานเต้?

เราใช้เวลาานมาก ๆ กว่าที่จะค้นหาชื่อรายการวิทยุของเราได้ มันหมายถึงคนขายของที่เข็นรถเร่ไปตามท้องถนน ซึ่งใช้คำว่า ‘อัมบูลานเต้’ พวกเขาปรากฏตัวอยู่ทุกแห่งตามเมืองในลาตินอเมริกา เป็นคนกล้าแกร่งไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ พวกเขาจะเดินไปตามพื้นที่สาธารณะทั่วทั้งเมืองด้วยความอุตสาหะ เราารู้สึกว่านี่คือภาพลักษณ์ที่สะท้อนตัวตนของพวกเขาได้ดียิ่ง และเราก็ชื่นชอบไอเดียของโลกนี้ก็เป็นภาพคนกำลังเข็นวิทยุ

“ฉบับปล้นกันใจ เราก็มองออกกว่าอนาคตคือโลกดิจิทัล หากรายการราดิโออัมบูลานเต้ของเราจะมีผู้รับฟัง ก็จะต้องออกมาในรูปแบบสื่อดิจิทัล”

เสียง ที่มองไม่เห็น

เมื่อขาดภาพที่เป็นรูปธรรมผู้ฟังจึงอาศัยพลังกระตุ้นของเสียงจากวิทยุชักนำจิตให้ดำดิ่งไปกับเรื่องราว แล้วสร้างภาพในหัวที่ช่วยให้จดจ่อกับเนื้อหาที่ได้ยิน

โดย เอ็มมา โรเดโร

แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

การฟังเสียงนักจัดรายการทางวิทยุเป็นประสบการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและภาพนึกคิดในหัวหลังไหลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ฟังสร้างภาพตัวบุคคลและเรื่องราวขึ้นในใจคร่าว ๆ โดยไม่รู้ตัว ยิ่งฟังแล้วนึกวาดภาพหรือความรู้สึกนึกคิดในหัวได้แจ่มชัดมากเพียงใด กระบวนการรับรู้ของเจ้าตัวก็จะยิ่งเข้มข้นมากขึ้นเพียงนั้น เสียงที่ได้ยินจากวิทยุสร้างภาพประทับไว้ในความนึกคิด อันประกอบด้วยภาพที่เป็นตัวแทนทั้งทางกายและทางจิตใจของตัวผู้พูดและเนื้อหาสาระที่ถ่ายทอด

เวลาฟังวิทยุ คนจะรู้สึกของตัวเองไม่โดดเดี่ยว ผู้ฟังรู้สึกเชื่อมโยงกับผู้พูดและจดจ่อกับเนื้อหาที่ฟัง ความรู้สึกเชื่อมโยงและจดจ่อกับเนื้อหานี้เกิดในระดับจิตใต้สำนึก ผู้ฟังรู้สึกเพลิดเพลินสบายใจโดยสร้างสายสัมพันธ์แนบแน่นกับผู้จัดรายการและมีส่วนร่วมกับเรื่องราวในรายการ

ในการสร้างสายสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้ฟังมักอนุมานลักษณะของผู้จัดรายการไว้ในใจ งานวิจัยระบุว่าผู้ฟังสามารถทายลักษณะเฉพาะบางอย่างได้แม่นยำ เช่น อายุ เพศสภาพ น้ำหนัก และส่วนสูง แม้ว่าสองข้อหลังอาจจะเดายากหน่อย

พยายามสร้างภาพในความคิดคำนึง

เวลาฟังเสียงใครสักคน เราจะวาดภาพเจ้าของเสียงนั้นขึ้นมาในหัวตามลักษณะเสียงที่ได้ยิน ในงานวิจัยซึ่งโอลาสซ์ ลาร์เรีย และตัวผู้เขียนเองทำไว้ในปี 2013 จัดให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มหนึ่งรับฟังเสียงอ่านข่าวทางวิทยุหลาย ๆ เสียง กับให้อีกกลุ่มหนึ่งฟังเสียงชุดเดียวกัน ภายหลังจากดูภาพถ่ายของบรรดาผู้จัดรายการ ผู้เข้าร่วมร้อยละ 73 รายงานว่ารูปภาพที่เห็นส่งผลให้ตนใช้จินตนาการได้น้อยลงเพราะถูกกำหนดด้วยภาพที่ได้เห็น

ผู้ฟังทั้งสองกลุ่มต่างก็จินตนาการภาพผู้จัดรายการ แต่ทำไม่เหมือนกัน กลุ่มที่ได้ยินแต่เสียงนั้นร้อยละ 39 จะนึกวาดภาพรูปร่างหน้าตาเจ้าของเสียง ส่วนผู้ฟังกลุ่มที่สองนั้นเพียงร้อยละ 18.5 จะวาดภาพผู้จัดรายการในหัว กลุ่มที่ไม่เห็นรูปผู้จัดรายการมีสมาธิตั้งใจฟังมากกว่าเมื่อได้ฟังแต่เสียง ข้อสำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ กลุ่มนี้จดจำข้อมูลที่ฟังไปแล้วได้มากกว่า

ผู้ฟังอาศัยลักษณะของเสียงที่ได้ยินเพื่อสร้างภาพขึ้นในหัว กระบวนการนี้ได้รับอิทธิพลอย่างแรงกล้าจากการฉายภาพเหมารวมแบบที่สื่อใช้เชื่อมโยง โดยเฉพาะสื่อภาพยนตร์ เช่น ตัวร้ายในภาพยนตร์มักพูดเสียงต่ำ ๆ ห้วนกระด้าง ผู้ฟังใช้ขนบเหล่านี้สร้างภาพนึกคิดตามเสียงที่ได้ยิน ภาพในหัวจึงคิดคำนึงมักคล้ายกับของผู้ฟังรายอื่น ๆ เกินกว่าจะถือได้ว่าเป็นความบังเอิญ

ทั้งนี้หมายความว่าเวลาได้ยินเสียงผู้จัดรายการทางวิทยุ ใคร ๆ ก็จะมีถึงรูปลักษณะทางกายภาพทำนองเดียวกันหมด ถ้าเขาพูดเสียงอ่อน ๆ แหวม ๆ เรามักวาดภาพว่าเป็นคนตัวเล็ก ถ้าได้ยินเสียงทุ้มต่ำเร้าความรู้สึก เราก็มักนึกภาพเจ้าของเสียงว่าเป็นคนหล่อสวยมีเสน่ห์ แม้ว่าการเชื่อมโยงนี้จะไม่ตรงกับความเป็นจริงเสมอไป ด้วยเหตุนี้เวลาได้พบนักจัดรายการวิทยุ ผู้ฟังหลายคนจึงประหลาดใจ เพราะตัวจริงมักต่างจากภาพลักษณ์ซึ่งตนสร้างขึ้นในความนึกคิดมาก

ลักษณะเฉพาะของบุคคลซึ่งเรานอนุมานจากเสียงที่ได้ยินนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของเสียงเป็นส่วนใหญ่ ระดับหรือความสูงต่ำของน้ำเสียงจัดว่าสำคัญที่สุดในแง่การรับรู้ปกติเสียงสูงมักถูกโยงกับอารมณ์ด้านบวก เช่น ครีမ်อกรั้ใจ ตื่นเต้น หรือปีติยินดี แต่ก็โยงกับความตื่นตัว ซึ่งบ่งบอกความประหม่า หรือความหวาดกลัวด้วยเช่นกัน

เสียงกับคำนำเชื่อถือกว่า

งานวิจัยของเราสรุปว่าผู้ฟังมักนึกคิดว่าเสียงแหลมสูงที่ได้ยินจากวิทยุสื่อความรู้สึกดีใจ ครี้งครี้ง ห่างหิง เย็นซา และอ่อนแอสวนเสียงทุ้มต่ำมักถูกโยงกับคนร่างสูง แข็งแรง ผมสีเข้ม แต่ปัจจัยสำคัญซึ่งถูกใจผู้ฟังมากกว่าก็คือ เสียงทุ้มต่ำให้ความรู้สึกน่าเชื่อถือ มีวุฒิภาวะ และมีพลังอำนาจในการศึกษาข้อมูลโดยใช้ข่าววิทยุ ผู้ฟังให้คะแนนเสียงทุ้มต่ำว่าฟังสบายหูกว่ารวมทั้ง “สงบ ชักจูงใจ และน่าเชื่อถือกว่า”

เวลาได้ยินเสียงผู้จัดรายการ ผู้ฟังสามารถคาดเดาบุคลิกลักษณะตลอดจนภาวะอารมณ์ของเขาหรือเธอได้แม่นยำถึง 65% ทั้งนี้ตามข้อมูลงานวิจัยของนักจิตวิทยาชื่อเคลาส์ อาร์ เซอเรอร์ ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Voice (ฉบับเดือนกันยายน 1995) เสียงพูดเรบบ่งบอกให้รู้บุคลิกลักษณะของเรา เช่น คนที่พูดเร็วมาก ฟังแล้วมักรู้สึกว่าเขาคือคนประหม่า หรือว่าเป็นพวกชอบแสดงออกชอบเข้าสังคม ส่วนคนที่พูดเสียงอ่อนเบาที่สื่อว่าเป็นคนขี้อาย

➡ เมื่อไม่เห็นภาพที่เป็นรูปธรรมผู้ฟังจึงอาศัยพลังกระตุ้นของเสียงที่ได้ยินจากวิทยุ

© Serge Picard/Agence VU

“ผู้ฟังสร้างภาพขึ้นในหัวตามลักษณะของเสียงที่ได้ยิน”

วิธีใช้เสียงก็ถ่ายทอดอารมณ์และความตั้งใจของผู้จัดรายการวิทยุเช่นกัน คือที่เรียกกันว่าลีลาการพูด อันประกอบด้วยการขึ้นเสียงสูงทอดเสียงต่ำ การเน้นเสียง ความเร็วช้า และจังหวะเว้นช่วง สำหรับผู้จัดรายการวิทยุ กฎข้อแรกในประเด็นนี้ได้แก่ ควรเสียงลีลาที่สุดโต่ง เช่น พูดเสียงระดับเดียวตลอดเวลา (แทบไม่เปลี่ยนระดับเสียงเลย) หรือตอนท้ายประโยคขึ้นเสียงสูงตลอด (ใช้เสียงสูงบ่อยมาก)

การพูดด้วยน้ำเสียงระดับเดียวตลอดส่งผลโดยตรงให้ผู้ฟังหมดความสนใจ ส่วนลีลาการพูดแบบตรงข้ามคือ ชอบเน้นเสียงสูงตอนท้ายประโยคเป็นช่วง ๆ เสมอ ลีลาที่เน้นเสียงสูงบ่อยเกินควรนี้นิยมใช้กันแพร่หลายในหมู่นักจัดรายการข่าวและโฆษณาทางวิทยุ ลีลาที่ฟังคล้ายทำนองเพลงซ้ำซากเช่นนี้มักใช้ไม่ค่อยได้ผล ฟังแล้วเกิดความรู้สึกด้านลบ โดยเฉพาะถ้าเน้นเสียงสะเปะสะปะโดยไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่พูดหรือไม่ก็ทำให้ฟังเข้าใจยาก

แทนที่จะใช้เสียงในลีลาสุดโต่งทั้งสองแบบนี้ ทางที่ดีนักจัดรายการวิทยุควรสลับเปลี่ยนระดับเสียงให้หลากหลาย เช่น เริ่มประโยคด้วยเสียงสูงเพื่อดึงดูดให้ผู้ฟังสนใจ แล้วค่อยลงท้ายด้วยเสียงต่ำเพื่อเน้นย้ำข้อมูลสำคัญ

การฝึกใช้น้ำเสียงให้เหมาะสมจะช่วยให้นักจัดรายการวิทยุสามารถสร้างภาพในความคิด คำนึง ความประทับใจ ความตั้งใจ และอารมณ์ได้ตามที่ต้องการ จะให้ผู้ฟังรายการนี้คิดคล้ายตามไปเท่าที่ผู้ฟังต้องทำคือผ่อนคลาย ปล่อยใจไปตามน้ำเสียงอบอุ่นของผู้จัดรายการ จากนั้นก็วาดภาพในหัว แล้วมีอารมณ์ความรู้สึกตามเรื่องราวนั้น ๆ ด้วยใจจดจ่อ

เอ็มมา โรเดโร เป็นอาจารย์สอนเรื่องการสื่อสารอยู่ที่มหาวิทยาลัยปอมเปอูฟาบรา (UPF) ในเมืองบาร์เซโลนา ประเทศสเปน เธอเป็นผู้ดูแลห้องทดลองจิตวิทยาสื่อของที่นี่ รวมทั้งสอนวิชาทักษะการสื่อสารที่คณะบริหารจัดการบาร์เซโลนาของ UPF

ผู้หญิง กับ วิทยุ: คลื่นความถี่ที่ตรงกัน

โดย คริสติน สคูจ
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

เมื่อเดือนกันยายน 2019 เว็บไซต์ของบริติชบรอดคาสติงคอร์ปอเรชัน (บีบีซี) ได้ลงเรื่องราวของเซดิกา เซอโซเอาไว้ เซดิกาจัดตั้งสถานีวิทยุเรดิโอโรชานี (Radio Roshani) ขึ้นที่เมืองคุนดุก ทางตอนเหนือของอัฟกานิสถานตั้งแต่ปี 2008 ปัจจุบันสถานีซึ่งผู้หญิงเป็นผู้ดำเนินการและมุ่งส่งเสริมสิทธิสตรีแห่งนี้ยังคงกระจายเสียงออกอากาศแม้จะถูกขู่ฆ่าและประสบปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวโยงกับสงคราม รายการแนวสนทนาออกอากาศสดทางโทรศัพท์เปิดพื้นที่และเวทีสาธารณะที่สำคัญสำหรับสู้เสียงและความกังวลใจของผู้หญิงเรดิโอโรชานีคือตัวอย่างที่แสดงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างผู้หญิงกับวิทยุในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1920 เมื่อวิทยุเข้าถึงบ้านเรือนทั่วไป สื่อวิทยุก็เปิดพื้นที่ให้สังคมได้ยินเสียงของผู้หญิงทั้งทางตรงและทางอ้อมในสรรพเสียงรอบตัวซึ่งส่วนใหญ่ผู้ชายครอบงำอยู่ วิทยุประสานเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนเส้นแบ่งระหว่างขอบเขตส่วนตัวกับสาธารณะ ซึ่งการทำเช่นนั้นสื่อสารกับผู้หญิงทั้งในสถานะแม่บ้าน คนทำงาน ผู้บริโภคและพลเมือง แล้วการที่สื่อวิทยุเข้าถึงในบ้านยังประจวบกับการที่ผู้หญิงได้รับสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งในหลายประเทศด้วย

ในสิ่งแวดล้อมด้านการกระจายเสียงซึ่งถูกเพศชายครอบงำมายาวนาน ผู้หญิงพยายามหาที่ทางให้ตัวเองอย่างเชื่องช้า ทว่ากลายเป็นผู้ฟังที่ตั้งใจมาแต่ต้นทำให้ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างรูปรอยความเป็นมาและเนื้อหาของวิทยุ

ประวัติศาสตร์ที่ถูกลืม

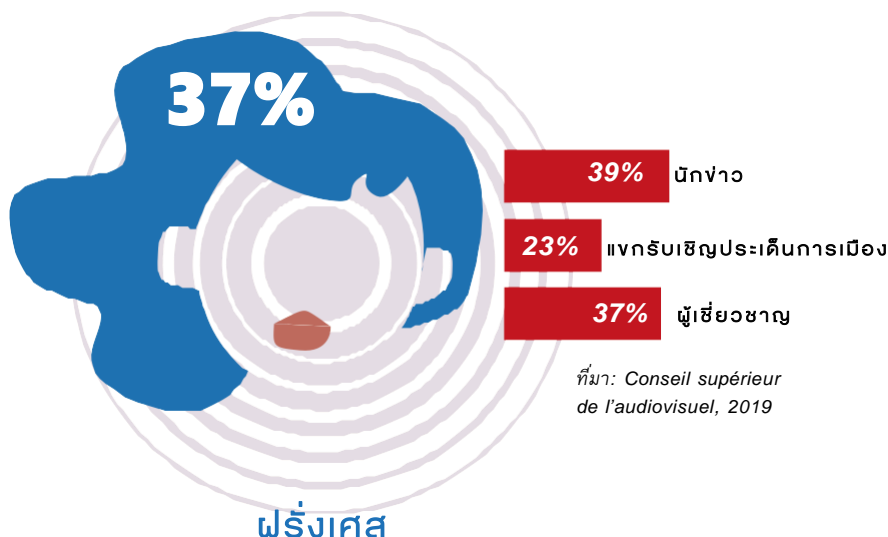
ปัจจุบันมีข้อสรุปเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากงานค้นคว้าประวัติศาสตร์ซึ่งศึกษาหัวข้อนี้ งานศึกษาค้นคว้าที่เจาะจงสำรวจบริบทในประเทศต่าง ๆ อาทิ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย เยอรมนี สวีเดน ตุรกี สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ได้จลจลเรื่องราวผู้หญิงและเพศหญิงกลับคืนไว้ในประวัติการออกอากาศวิทยุ งานศึกษาเหล่านั้นเผยเรื่องราวเก่าก่อนของสตรีในงานกระจายเสียงที่ถูกมองข้าม ความสำคัญและมัก “ถูกขูชซ่อนไว้” ชีวิตและผลงานของพวกเธอ ถูกหลงลืมหรือละเลย บันทึกพัฒนาการสำคัญ ๆ ของผู้หญิงในการร่วมจัดทำรายการวิทยุ รวมถึงเปลี่ยนแปลงนิยามของคำที่เป็นปัญหาถกเถียง คือ “ผลประโยชน์ของผู้หญิง” และเน้นข้อโต้แย้งในเรื่องเสียงของสตรีทั้งที่ได้และไม่ได้ออกอากาศ ประวัติความเป็นมาเหล่านี้โดยรวมบ่งบอกถึงบทบาทของวิทยุในชีวิตของผู้หญิง ตลอดจนชี้ให้เห็นว่าสัมพันธ์ภาพนี้มีส่วนเกื้อกูลกระบวนการพัฒนาสู่ประชาธิปไตยและความทันสมัยอย่างไรบ้าง

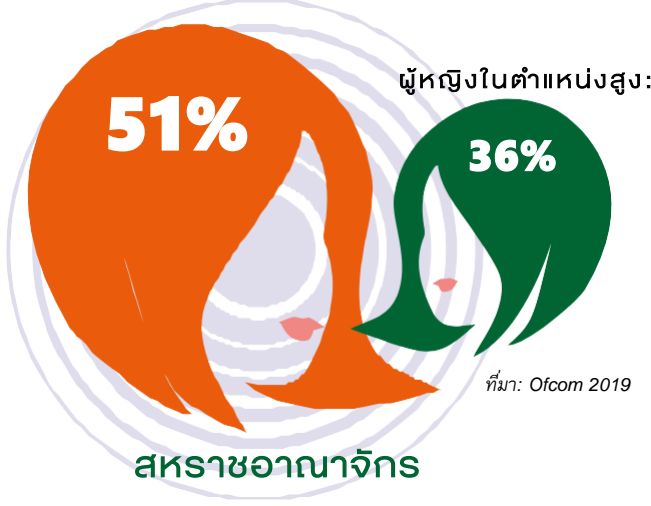
ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้จัดรายการและผู้ฟัง ต่อการสร้างพัฒนาการทั่วไปของงานวิทยุกระจายเสียง ประเภทและรูปแบบรายการซึ่งเราฟังจนชินในทุกวันนี้ เช่น รายการที่นำเสนอเป็นตอน ๆ และรายการสนทนา แรกเริ่มจัดทำขึ้นมาเพื่อให้ผู้หญิงฟังกัน หรือเช่นรายการวิทยุที่สหรัฐฯ ในช่วงทศวรรษ 1930 ซึ่งมุ่งเสนอขายสินค้าเป็นหลักนั้น ผู้หญิงก็มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้บริโภค ซึ่งกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายของบริษัทโฆษณาและบรรดาผู้อุปถัมภ์รายการ

รายการวิทยุภาคกลางวันถูกจัดให้มีลักษณะเป็น “รายการผู้หญิง” และไม่นานคลื่นวิทยุก็เคลื่อนไปด้วยละครเบาสมองเนื่องจากทำรายได้ดีมาก มิเชล ฮิลเมส อาจารย์ด้านสื่อและวัฒนธรรมศึกษาประจำมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-เมดิสันซึ่งเชี่ยวชาญเรื่องการกระจายเสียงทางวิทยุในสหรัฐฯ เสนอความเห็นที่ว่าเพียงเวลาไม่นานละครวิทยุช่วงกลางวันก็สื่อความหมายในตัวว่าเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้หญิง ปี 1997 มิเชลเขียนไว้ในหนังสือชื่อ Radio Voices: American Broadcasting (1922-1952) ว่า ละครวิทยุซึ่ง “แอบ ๆ อยู่ในช่วงเวลากลางวัน” นั้นนำเสนอและทำหายประเด็นปัญหาตลอดจนความวิตกกังวลที่สตรีอเมริกันเผชิญในช่วงทศวรรษ 1930 และ 1940

แนวโน้มทำนองเดียวกันนี้พบได้ในรายการซึ่งใช้รูปแบบเหมือนกับนิตยสาร รายการ Woman’s Hour ที่เริ่มออกอากาศทางวิทยุ บีบีซี ในปี 1946 นับเป็นรายการแรกซึ่งตั้งใจจัดให้ผู้ฟังสตรีในสหราชอาณาจักร หัวข้อพื้นที่เสนอในรายการ อาทิ “การดูแลบ้าน” และ “การเลี้ยงลูก” ไม่ช้าก็เปลี่ยนเป็นปัญหายาก ๆ ที่ผู้หญิงประสบ เช่น เรื่องการเมืองและสถานภาพพลเมืองของสตรี นับตั้งแต่ช่วงแรก ๆ รายการนี้ก็ยังคงหัวข้ออ่อนไหวและต้องห้ามด้วย เช่น เรื่องภาวะหมดประจำเดือน และความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่สมรส

บทบาทของผู้หญิงทางวิทยุ (ปี 2018):

“นับตั้งแต่ทศวรรษ 1920 สื่อวิทยุเปิดพื้นที่ให้สังคมได้ยินเสียงของผู้หญิงทั้งทางตรงและทางอ้อม”

นักข่าวผู้บุกเบิก

นอกจากนี้ผู้หญิงยังมีส่วนร่วมคิดค้นรูปแบบรายการใหม่ ๆ เช่น สารคดีเชิงสังคมตัวอย่างกรณีนี้ได้แก่ โอลิฟ แชนปีย์ (ปี 1910-1999) ผู้ผลิตและผู้จัดรายการวิทยุชาวบริติช เธอเริ่มทำงานที่บีบีซี ในปี 1934 ผลิตรายการ Children’s Hour ให้เขตภาคเหนือของบีบีซี โดยปกหลักในเมืองแมนเชสเตอร์

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงทศวรรษ 1930 ทำให้หลายพื้นที่ของสหราชอาณาจักรถล่มเข้าสู่ภาวะยากจน สภาพนี้เห็นได้ชัดเป็นพิเศษในเมืองแมนเชสเตอร์และพื้นที่โดยรอบ โอลิฟใช้ประโยชน์อย่างมากจากสถาบันที่เสียงเคลื่อนที่ซึ่งช่วยให้เธอตระเวนไปสัมภาษณ์ผู้คนตามบ้านเรือน ท้องถนน และที่ทำงานทั่วแถบนั้นได้ รายการสารคดีของเธอถือเป็นงานบุกเบิกทั้งด้านเทคนิคและประเด็นที่นำเสนอ เจ้าตัวกล่าวภายหลังว่าเธอตั้งเป้าให้รายการได้นำเสนอ “เสียงจากประชาชนตัวจริง”

ไม่นานก่อนสงครามโลกครั้งที่สองปะทุขึ้น โอลิฟผลิตรายการชื่อ Miner’s Wives ซึ่งสำรวจวิถีชีวิตในหมู่บ้านคนงานเหมืองสองแห่ง แห่งหนึ่งที่มณฑลเดอรัมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอังกฤษ กับอีกแห่งใกล้เมืองเบตุนของฝรั่งเศส ต่อมารายการนี้ได้รับการแปลและออกอากาศซ้ำทางสถานีวิทยุบีบีซีภาคภาษาฝรั่งเศสระหว่างสงครามดังกล่าว

นักข่าวสงครามคนแรก ๆ ที่เป็นสตรีก็เกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเช่นกัน เดิมทีเบตตี แวสัน (ปี 1912-2001) นักข่าววิทยุชาวอเมริกันเดินทางไปยุโรปเพื่อทำงานกับสำนักข่าวทรานส์เรดิโอ ซึ่งผลิตข่าวป้อนสถานีวิทยุต่าง ๆ ในปี 1938 เธออยู่ที่กรุงปรากตอนที่พวกนาซีบุกเข้าล้อมรัฐบาล เธอจึงรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ จากที่นั่น

ต่อมาทางโคลัมเบียบรอดแคสติงซิสเต็ม (ปัจจุบันคือสถานีโทรทัศน์ CBS) จึงจ้างเธอทำงาน และไม่เข้าเบตตีก็รายงานข่าวการรุกรานของนาซีในนอร์เวย์ ต่อมาเธอไปประจำการอยู่ที่กรีซ ทว่านักข่าวหญิงผู้บุกเบิกรายนี้ก็ถูกสั่งให้ใช้เสียงผู้ชายเป็นคนอ่านข่าวที่เธอเขียนรายงานออกอากาศสมัยนั้นคนทั่วไปเห็นว่าเสียงผู้หญิงไม่เหมาะสมจะใช้รายงานข่าวที่เคร่งเครียดจริงจัง เธอเล่าภายหลังว่า “พวกเขาบอกว่าผู้หญิงไม่น่าเชื่อถือหรือมีความรู้มากพอที่จะรายงานเรื่องคอขาดบาดตาย”

สตรีอีกรายที่บุกเบิกทางในวงการวิทยุคือ ออเดรย์ รัสเซล (ปี 1906-1989) เธอเป็นนักข่าวหญิงคนแรกของบีบีซีที่ทำข่าวสงคราม โดยเสนอรายงานข่าวและบทสัมภาษณ์ในระหว่างปี 1941 ถึง 1945 ออเดรย์เน้นเสนอประสบการณ์ของพลเรือนในช่วงสงคราม เช่น ผลกระทบของการที่ฝ่ายเยอรมันระดมยิงระยะไกลข้ามช่องแคบโดเวอร์และเมืองโพล์สโตน และการทำลายจรวด V-2 แต่ถึงอย่างไรความเป็นผู้หญิงก็ขัดขวางไม่ให้เธอได้รายงานข่าวจากแนวรบโดยตรงซึ่งสงวนไว้สำหรับนักข่าวเพศชายเท่านั้น แม้ต้องเผชิญอุปสรรคดังกล่าวก็ถือได้ว่าทั้งเบตตีและออเดรย์คือผู้เสียสละอันทำหายพื้นที่ซึ่งผู้ชายผูกขาดครอบงำ

ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองนั้น รายการวิทยุของผู้หญิงมีบทบาทสำคัญต่อการปลุกขวัญและกำลังใจในแนวหลัง อีกทั้งยังใช้เป็นสื่อโฆษณาชวนเชื่อในต่างแดนด้วย เช่น กรณีที่สหรัฐฯ ตั้งใจผลิตรายการวิทยุชวนเชื่อโดยเน้นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายในละตินอเมริกา ซึ่งมียางและน้ำมันดิบเป็นทรัพยากรสำคัญต่อยุทธปัจจัยของสหรัฐฯ เพื่อผูกมิตรกับประชาชนในแถบนั้นพร้อมทั้งดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายนาซีที่นั่น ผลวิจัยบ่งชี้ว่ารายการดังกล่าวเจาะจงเน้นผู้หญิงละตินอเมริกันเป็นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย เพราะเข้าใจดีว่าพวกเขาคือศูนย์กลางค่านิยมของครอบครัว

หลังสงครามแนวคิดที่ว่าวิทยุสามารถเข้าถึงผู้หญิงโดยรวมได้โดยไม่จำกัดเขตประเทศก็ปักหลักมั่นคง ผู้หญิงเป็นพลังขับเคลื่อนเบื้องหลังการจัดตั้งสมาคมสตรีในวงการวิทยุนานาชาติเมื่อปี 1951 (คือ International Association of Women in Radio: IAWR ซึ่งเติมตัว T ที่แทน Television เมื่อปี 1957) IAWRT ซึ่งยังคงดำรงอยู่จวบจนปัจจุบันนั้นตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมสันติภาพ โดยให้สตรีนักจัดรายการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ ผู้ริเริ่มจัดตั้งสมาคมนี้คือวิลเลียม (ลีเลียน) เฮนดริกา โปสฮิวมัส ฟานเดอคูต (ปี 1897-1989) ซึ่งเป็นนักจัดรายการวิทยุชาวดัตช์ที่เป็นนักสิทธิสตรีและนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจด้วย ปัจจุบันองค์กรนี้เป็นเครือข่ายระดับโลกที่มีสมาชิกจาก 54 ประเทศ ทำงานโดยเน้นประเด็นความเสมอภาคทางเพศและสนับสนุนบทบาทสตรีในงานด้านสื่อและการสื่อสาร

สิทธิสตรีกับวิทยุ

วิวัฒนาการของรายการวิทยุที่ผู้หญิงจัดมักสัมพันธ์แนบแน่นกับขบวนการสิทธิสตรี เช่น ช่วงปลายทศวรรษ 1940 และ 1950 รายการ Woman’s Hour ก็เชื่อมโยงกับกลุ่มสตรีหลายกลุ่มในสหราชอาณาจักรสมัยแรก ๆ ที่ก่อตั้ง IAWRT ก็โยงใยกับขบวนการสตรีสากลเช่นกัน โดยผ่านทางสภาสตรีสากล (International Council of Women: ICW)

กรณีตัวอย่างแรก ๆ ดังกล่าวนี้อาจไม่ได้ระบุว่าพวกตนเป็น “นักสิทธิสตรี” แม้จะเห็นชัดหลายด้านว่าเป็นเช่นนั้นก็ตาม วันวิทยุสากลปี 2014 ระลึกถึงบทบาทสตรีในงานวิทยุรวมทั้งส่งเสริมพลังความสามารถของสตรี แต่ก็ตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่าความเสมอภาคทางเพศยังคงเป็นปัญหาอุปสรรคในอุตสาหกรรมสื่อ

“ ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญทั้งในสถานะผู้จัดรายการ และผู้ฟัง ต่อการสร้างพัฒนาการทั่วไปของวิทยุ และการกระจายเสียง ”

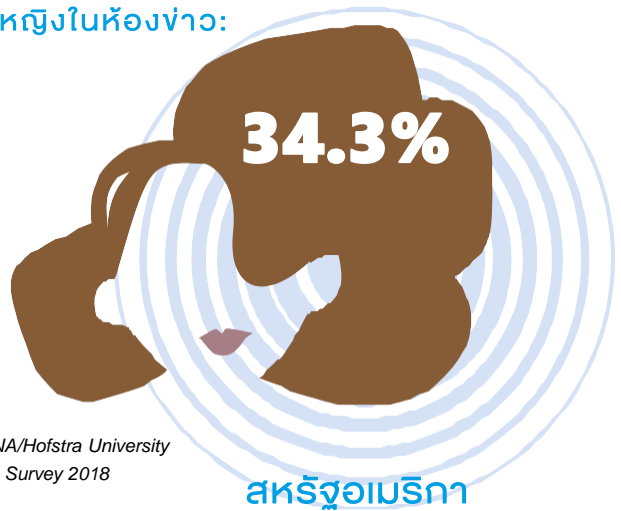
ท่ามกลางกิจกรรมทางวิทยุซึ่งเห็นชัดว่าเน้นประเด็น สิทธิสตรีก็มีหลายตัวอย่าง ราดิโอราเคิล (radiOrakel) ของนอร์เวย์ซึ่งประกาศตัวว่าเป็น สถานีวิทยุด้านสิทธิสตรีแห่งแรกของโลก ตั้งขึ้น ที่กรุงออสโลเมื่อเดือนตุลาคม 1982 ทุกวันนี้ ยังคงรับฟังได้ทางคลื่นเอฟเอ็ม และ ผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ต ภารกิจของสถานี แห่งนี้คือมุ่งฝึกฝนสตรีในด้านต่าง ๆ รวมถึง การทำข่าววิทยุและสื่อดิจิทัลกรรม ตลอดจน สนับสนุนบทบาทผู้หญิงอย่างแข็งขัน ทั้งในสถานะผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้ ยังกำหนดเงื่อนไขด้วยว่าต้อง ให้ผู้หญิงแต่งหรือเล่นเพลงที่ใช้ชื่อย่ออากาศ อย่างน้อยครั้งหนึ่ง

สถานีวิทยุชุมชนก็เปิดพื้นที่สำคัญเพื่อหนุนพลัง ความสามารถของสตรีเช่นกัน วิทยุชุมชน มักเรียกกันว่าเป็นรูปแบบ “ที่สาม” ของวิทยุ เนื่องจากเป็นทางเลือกนอกเหนือจากรายการ ของรัฐและรายการเชิงพาณิชย์ โดยทั่วไปวิทยุ ชุมชนจะไม่มุ่งทำกำไรแต่ดำเนินการ โดยอาสาสมัครและตั้งใจรับใช้ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสื่อกระแสหลักมักมองข้าม ดังข้อสังเกต ของคาโรไลน์ มิตเชล รองศาสตราจารย์ ด้านวิทยุและการมีส่วนร่วมที่มหาวิทยาลัย ซินเดอร์แลนด์ในสหราชอาณาจักร ผู้ร่วมก่อตั้ง เฟมเอฟเอ็ม (Fem FM) สถานีวิทยุเพื่อสตรี แห่งแรกของสหราชอาณาจักรที่ตั้งขึ้น ในปี 1992 ซึ่งกล่าวไว้ว่าวิทยุชุมชนเสนอ “พื้นที่ให้ผู้หญิงได้แสดงออก มีส่วนร่วม และ ต่อต้านขีดขึ้น”

การตีความบทบาทของผู้หญิงที่จัดและ ฟังรายการเสียใหม่เช่นนี้เผยแง่มุมใหม่ ของประวัติศาสตร์สื่อวิทยุ หากไม่นับ ความแตกต่างชุด ๆ ระหว่างสถานีวิทยุเรดิโอ โรซานที่ออฟฟานิสถานในปี 2019 ละครวิทยุ เป็นตอน ๆ ที่สหรัฐฯ ในทศวรรษ 1930 หรือ สถานีวิทยุราดิโอราเคิลที่นอร์เวย์ในปัจจุบัน ตัวอย่างเหล่านี้ย่อมบ่งบอกชัดเจนว่าสื่อวิทยุ คือเวทีรองรับเสียงของผู้หญิงอย่างมีพลัง มาตั้งแต่ต้นแล้ว

คริสติน สกุง เป็นอาจารย์อาวุโสผู้สอนวิชา ประวัติศาสตร์สื่อที่มหาวิทยาลัยบอร์นมัท ในสหราชอาณาจักร เธอร่วมก่อตั้งเครือข่าย วิทยุผู้หญิงในยุโรป (Women’s Radio in Europe Network: WREN) งานวิจัยของเธอ มุ่งเน้นเรื่องประวัติศาสตร์วิทยุและสื่อ รวมทั้ง ประวัติศาสตร์ของรายการวิทยุผู้หญิงและสตรี นักจัดรายการ

จำนวนผู้หญิงในห้องข่าว:

ที่มา: RTDNA/Hofstra University Newsroom Survey 2018

ยูเนสโกกับวิทยุ: ประวัติศาสตร์ยาวนาน

ยูเนสโกอภิปรายถึงบทบาทของวิทยุไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ แล้วในที่ประชุมสมัชชาสามัญ ครั้งที่ 1 เมื่อปี 1946 จูเลียน ฮักซลีย์ ผู้อำนวยการใหญ่คนแรกกล่าวบรรยายว่าวิทยุเป็น “สื่อซึ่งอาจกระโจนข้ามพรมแดนประเทศได้ในทางที่สื่อรูปธรรมอื่นใดไม่มีทางทำได้เลย” ข้อนี้ทำให้วิทยุเป็นเครื่องมือส่งเสริมสันติภาพและความเข้าใจซึ่งกันและกันในหมู่ประชาชน ได้อย่างสมบูรณ์แบบ

นอกจากนี้วิทยุซึ่งน้ำหนักเบา พกพาง่าย และรับฟังได้โดยไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ยังมีบทบาทสำคัญ ในช่วงควั่นหลังหลังการสู้รบและภัยธรรมชาติ อันที่จริงยูเนสโกได้ดำเนินการสนับสนุนสื่อ ซึ่งใช้ในท้องถิ่นได้ตีเลิศนี้มากกว่า 70 ปีแล้ว เพราะเป็นสื่อที่มีสมรรถภาพเชื่อมโยงสื่อสาร กับผู้คนจำนวนมาก เข้าถึงประชากรที่ด้อยโอกาส และครอบคลุมพื้นที่ห่างไกล พร้อมทั้ง ส่งเสริมเสรีภาพการแสดงออกและรับรู้ข้อมูลในเวลาเดียวกัน

ยูเนสโกมีประวัติยาวนานในด้านสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชน และพยายามใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ช่วยส่งเสริมให้วิทยุท้องถิ่นเข้มแข็ง โดยอาศัยเงินอุดหนุน จากสวีเดนสนับสนุนสถานีวิทยุท้องถิ่น 59 แห่งใน 10 ประเทศแอฟริกัน (บูรุนดี สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยคองโก เคนยา เลโซโท นามิเบีย รวันดา แอฟริกาใต้ แทนซาเนีย ยูกันดา และ แซมเบีย) ระหว่างปี 2012 ถึง 2018 โครงการระยะยาวนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งปรับปรุงคุณภาพ รายการ เสริมสร้างทักษะให้แก่ักข่าวและเจ้าหน้าที่เทคนิค จัดอบรมการใช้ไอซีที และ ช่วยปรับปรุงการขยายพื้นที่รับฟังโดยอาศัยเครือข่ายผู้สื่อข่าวท้องถิ่น

ในอัฟกานิสถาน ยูเนสโกช่วยซ่อมแซมปรับปรุงอุปกรณ์ของเครือข่ายวิทยุโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา (ERTV) และช่วยผลิตรายการต่าง ๆ โดยเริ่มต้นเมื่อปี 2007 ระยะเวลา หลัง ทางสำนักงานยูเนสโกในกรุงเบรุตก็จัดฝึกอบรมการติดต่อและจัดรายการให้แก่เยาวชน ผู้อพยพชาวซีเรียในเลบานอน โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “ส่งเสริมสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยต่อเสรีภาพการแสดงออก: งานปฏิบัติการสากลซึ่งเน้นภูมิภาคอาหรับเป็นพิเศษ” ด้วยทุนสนับสนุนจากฟินแลนด์และสวีเดน

มาร์ก ทัลลี

ผู้เป็นตำนานสื่อวิทยุ ของอินเดีย

เสียงของมาร์ก ทัลลี เป็นหนึ่งในกระแสเสียงทางวิทยุของอินเดียที่ผู้คนไว้วางใจและจดจำได้มากที่สุดมายาวนานกว่า 3 ทศวรรษ ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวบีบีซีจากสหราชอาณาจักรคนนี้ได้เป็นผู้นำเสนอข่าวที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดทุกข่าวซึ่งเป็นองค์ประกอบของประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของประเทศจนถึงกลางทศวรรษ 1990 เขาคือประจักษ์พยานที่ยังมีชีวิตของยุคสมัยที่วิทยุคือสื่อกระแสหลักที่สามารถเข้าถึงประชาชนหมื่นมาก ขณะที่การสื่อสารผ่านโทรศัพท์ยังไม่มีความสะดวกสบายทางด้านสัญญาณ การจัดทำรายการวิทยุจะต้องบันทึกลงบนแถบแม่เหล็กซึ่งหลังจากนั้นจะต้องนำไปส่งยังสำนักงานบรรณาธิการอีกต่อหนึ่ง

โดย เซบัสเตียง ฟาซิส
ผู้สื่อข่าวชาวฝรั่งเศส ประจำกรุงนิวเดลี
แปลโดย พิศาส ปทุมตตรังษี

ธันวาคม 1992: มัสยิดบาบริในอโยธยา ซึ่งสร้างขึ้นในศตวรรษที่ 16 เพิ่งถูกทำลายลงโดยกลุ่มคนหัวรุนแรงชาวฮินดู ผู้อ้างว่ามัสยิดแห่งนี้สร้างขึ้นบนสถานที่ที่เคยเป็นวัดเก่าแก่ของชาวฮินดูมาก่อน ผู้ถืออาวุธนับพัน ๆ คน ลูกฮือลงไปบนถนนสายต่าง ๆ ในหมู่บ้านแห่งนี้ซึ่งอยู่ในรัฐอุตตรประเทศของอินเดีย เพื่อทำร้ายบรรดาผู้สื่อข่าวซึ่งกำลังทำหน้าที่นำเสนอเหตุการณ์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของประเทศ ขณะเข้าทำลายภาพถ่ายของสื่อและกล้องทีวี พวกเขามองหาเป้าหมายผู้สื่อข่าวต่างประเทศคนหนึ่งเป็นพิเศษ ผูงชนพากันตะโกนเรียกชื่อของเขา – มาร์ก ทัลลี! หัวหน้าสำนักข่าวบีบีซีประจำอินเดียและเอเชียใต้ชาวบริติชผู้นี้รอดพ้นจากการถูกทำร้ายมาได้แบบเส้นยาแดงผ่าแปด เขาซ่อนตัวอยู่ในวัดเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง จนกระทั่งเพื่อนชาวอินเดีย 3 คนมาช่วย จนเขาปลอดภัยภายหลังการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นคนหนึ่ง

© Parthiv Shah

📍 มาร์ก ทัลลี ที่การประชุม
ทางการเมืองในนิวเดลี เมื่อปี 1991

“แม้กระทั่งทุกวันนี้ ชาวอินเดียทั่วประเทศ ก็ยังคงจำได้ว่า พวกเขาได้ยื่นข้อหา การลอบสังหารนางอินทิรา คานธี เป็นครั้งแรกจากคลื่นวิทยุบีบีซี ”

มากกว่า 30 ปี ที่ผู้สื่อข่าววิทยุ (และโทรทัศน์ ในบางครั้ง) ผู้ที่ต้องแบกรับความรับผิดชอบ ที่หนักอึ้งในการเป็นหนึ่งในกระแสเสียงที่มีคนรับฟังมากที่สุดในประเทศที่มีประชากรกว่า พันล้านคน เขาผ่านการถูกข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย และแม้กระทั่งถูกขับไล่ออกจากอินเดีย แต่เขาก็ หวนกลับมาทุกครั้ง ในที่สุดเขาก็ถือเอานิวเดลี เป็นบ้านของเขา และไม่เคยจากไปอีกเลย

อาจพูดได้ว่าอินเดียก็เป็นมาตุภูมิของเขาเช่นกัน เนื่องเพราะมาร์กถือกำเนิดที่เมืองกัลกัตตา เมื่อปี 1935 ในครอบครัวชาวบริติชที่มั่งคั่ง ผู้เข้าไปตั้งรกรากอยู่ที่นั่น พ่อดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการบริษัทรถไฟและเป็นหุ้นส่วน ในบริษัทโฮลดิ้งซึ่งเป็นเจ้าของธนาคารหนึ่งแห่ง บริษัทประกันภัยอีกหนึ่ง รวมทั้งไร่ชา ภายหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 พ่อแม่ส่งมาร์กไปอยู่ โรงเรียนประจำที่สหราชอาณาจักร ต่อมา เขาเลือกเรียนหลักสูตรศาสนา ศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และวิทยาลัยสอน ศาสนาตามลำดับ

“ตอนนั้น ผมคิดว่าผมอาจถูกลิดีลิตมาให้เป็น นักบวช แต่ผมก็เรียนที่นั่นได้เพียงแค่ 2 เทอม เท่านั้น” มาร์กวัย 84 ในปัจจุบันหวนคำนึงถึง ความหลังระหว่างการทำวารสารยูเนสโกคูริเย สัมภาษณ์ที่อพาร์ทเมนต์ของเขาในเขตเมืองเก่า นิซามุดดินของนิวเดลี “ช่วงนั้นผมเป็นเด็กหนุ่ม ที่ชอบต่อต้านและไม่ชอบกฎระเบียบ ในวิทยาลัยสอนศาสนาเอาเสียเลย แถมผม ยังเป็นนักตีมเปียร์ด้วยอีกด้วย” มาร์กยอมรับ พร้อมรอยยิ้มแหย ๆ

หวนคืนสู่อินเดีย

อาชีพของมาร์กในฐานะผู้สื่อข่าวส่งเขากลับสู่ บ้านเกิดอีกครั้ง ในปี 1965 สำนักข่าวบีบีซี ที่นิวเดลีจ้างงานเขาในตำแหน่งผู้บริหาร ทว่าภายในเวลาไม่นาน เขากลับลงเอย อยู่เบื้องหลังไมโครโฟน “งานออกอากาศ ขึ้นแรกของผมคือ รายงานการแข่งรถโบราณ ทางไกล ผมจำได้ว่าพวกเขามีการหยุดพัก เพื่อจัดปิกนิกกันด้วย ผมได้อัดเสียงมหาราชาไว้ พระองค์ตรัสว่า ‘คุณหยุดพักก่อน แล้วมาดื่ม แชมเปญสักแก้วหนึ่ง’”

มาร์กกลับไปยังลอนดอนในปี 1969 เพื่อรับ ตำแหน่งหัวหน้าส่วนกระจายเสียงภาษาฮินดี จากนั้นก็ย้ายไปดูแลส่วนเอเชียตะวันออก ซึ่งทำให้เขามีโอกาสเดินทางไปทำข่าว เรื่องสงครามการประกาศอิสรภาพ ในบังกลาเทศเมื่อปี 1971

“ผมเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้สื่อข่าวชุดแรกที่ได้รับ อนุญาตให้เข้าประเทศบังกลาเทศได้ในตอนนั้น นี่คือการณ์สำคัญที่สุดในอาชีพของผม ซึ่งทำให้ผมมีชื่อเสียงขึ้นมา”

แม้ว่ามาร์กจะต้องเดินทางไปพร้อมกับกองทัพ ซึ่งทำให้ผู้คนบางส่วนที่เขาพบเจอรู้สึก หวาดกลัว แต่ผู้สื่อข่าวชั้นยอดคนนี้ก็ยังสามารถ สังเกตขอบเขตวิกฤตการณ์ด้านมนุษยธรรม จากสงครามในครั้งนี้ได้ เขารายงานข่าว ส่วนใหญ่ไปยังสำนักงานผ่านทางโทรศัพท์ มาร์กอธิบายว่า “เราไม่มีหนทางที่จะส่งเทป ไปยังออฟฟิศได้ทันเวลาเพราะผมต้องที่ว มั่นกลับไปที่ลอนดอนเอง ส่วนใหญ่ผม จึงอัดเสียงเล่าข่าวโดยใช้เครื่องอัดเสียงยี่ห้อ อูเออร์ ในช่วงนั้นเราทำงานร่วมกับพวก ผู้จัดการสตูดิโอและวิศวกรด้านเสียง ซึ่งทำงาน ราวกับเป็นนักมายากล”

เหนือกลิ่นซึกในอพาร์ทเมนต์ของเขา แขนงรูป ชาวต่างชาติขนาดใหญ่ซึ่งถ่ายภายหลังสงคราม ประกาศอิสรภาพยุติลงได้ไม่กี่เดือน แสดงภาพ มาร์กในวัยหนุ่มกับซิค มุจิบูร์ ราห์มัน ประธานาธิบดีคนแรกของบังกลาเทศซึ่งใช้ การปกครองในรูปแบบใหม่

นับจากผลงานชิ้นนั้นเป็นต้นมา อาชีพของเขาก็ ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ในปี 1971 ได้รับแต่งตั้ง ให้เป็นผู้สื่อข่าวบีบีซีประจำกรุงนิวเดลี และ อีก 2-3 ปีต่อมา ก็ได้เป็นหัวหน้าสำนักงานดูแล ภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งครอบคลุมอินเดีย บังกลาเทศ และศรีลังกา เขาอยู่ในตำแหน่งนี้ ถึง 20 ปี จนกระทั่งเกษียณอายุในปี 1994 น้ำเสียงที่โดดเด่นของเขา ซึ่งถือว่าเป็น เสียงของบีบีซี เป็นเสียงที่ชาวอินเดีย หลายต่อหลายรุ่นจดจำได้ดี และให้ความนับถือ

ในช่วงเวลานั้น นักข่าวใจแกร่งกล้าผู้นี้ได้ลงไป ทำข่าวการจลาจลและการเลือกตั้งบ่อยครั้ง อีกทั้งได้ทำข่าวในหัวข้อที่หลากหลาย อาทิ การคอร์รัปชันทางการเมือง แรงงานที่ถูกกด อยากรู้ความชอบธรรม และลัทธิซูฟีอันร้ายลับ ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 มาร์กได้ทำข่าว อย่างรอบด้านในยุคที่อินเดียปรับเปลี่ยน ประเทศให้ทันสมัย ซึ่งครอบคลุม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่าง ๆ ที่เป็นผล ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รายงานส่วนนี้ ปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่อง “อินเดียในภาพ เคลื่อนไหวแบบช้า ๆ” (India in Slow Motion) ที่ตีพิมพ์ในปี 2002 โดยมีจิลเลียน ไรท์ นักเขียนจากสหราชอาณาจักรซึ่งเป็นผู้ชีวิต ของมาร์กเป็นผู้เขียนร่วม

ในช่วงทศวรรษ 1970-1980 ผู้สื่อข่าววิทยุ นานาชาติในอินเดียต้องเผชิญกับปัญหาท้าทาย ทางเทคนิคมากมาย การจะบันทึกเสียงรายงาน ข่าวแต่ละครั้ง สำนักข่าวที่นิวเดลีจะต้องจองคิว โทรศัพท์ออกนอกประเทศไว้ล่วงหน้า หรือไม่ ก็ต้องใช้บริการจากสถานีวิทยุของรัฐ นั่นคือ สถานีออลอินเดียเรดิโอ (AIR) ซึ่งสายโทรศัพท์ มีความเสถียรมากกว่า หากออกไปนอกเมือง หลวงการก็จะยังมีปัญหาท้าทายอีกหลายเท่า

ในการประชุมสุดยอดปี 1972 ที่เมืองสิมลา ซึ่งตั้งอยู่บนภูเขาสูงทางตอนเหนือของอินเดีย ที่เป็นสถานที่เซ็นสัญญายุติสงครามปี 1971 ระหว่างอินเดียบกับปากีสถาน มาร์กเล่าว่า “โทรศัพท์ที่ใช้การไม่ได้ เราเลยต้องส่งโทรเลข ไปที่ลอนดอน แล้วให้อ่านออกอากาศที่นั่น” ส่วนเทปรายงานข่าวตามปกติต้องส่งไป ทางเครื่องบินทุกครั้ง

“เสียงบอกความจริง”

มาตุ เซน บรรณาธิการวารสารวรรณกรรมและ วัฒนธรรม The Indian Quarterly เล่าว่า ในสมัยที่สถานีวิทยุหลักของประเทศคือ AIR อยู่ในการควบคุมของรัฐ สถานีวิทยุบีบีซีถือเป็น ตัวแทนของ “เสียงบอกความจริง” วิทยุ คลื่นบริติชนี้มีระบบส่งต่อการถ่ายทอดมากกว่า จึงสามารถเข้าถึงบรรดาหมู่บ้านที่เล็กที่สุด ของอินเดียได้ ในเวลาไม่นาน มาร์กก็กลายเป็น คนดังที่ผู้คนทั่วทั้งอนุภูมิภาคนี้จดจำน้ำเสียงได้ และให้ความนับถือ มาตุซึ่งรู้จักมาร์กดีกล่าวว่า “ผู้ฟังของมาร์กนับถือยกย่องเขาเหลือเกิน เพราะเขานำเสนออย่างเป็นกลางและ มีความมั่นคง” เธอจำการเสนอข่าวอย่าง มีอัตลักษณ์ของเขาได้ “มาร์กมีน้ำเสียงแบบ พวกผู้ดี ชนชั้นสูงที่มีการศึกษา ซึ่งตอนนี้ อาจจะดูเขยไพบ่น้อย เพราะทุกวันนี้วัยรุ่นนิยม พุดกันเร็ว ๆ”

ผู้ที่ทำงานเคียงข้างมาร์กในตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้าสำนักข่าวบีบีซีในช่วงปี 1978-2003 คือ สาดิซ เจคอบ เขามีส่วนช่วยเสริมความน่าเชื่อถือให้กับผู้สื่อข่าวต่างประเทศคนนี้เป็นอย่างมาก แม้ว่าสำนักข่าวบีบีซีที่ลอนดอนจะเคยเฝ้าปากวิจารณ์สำเนียงแบบแขกของเขาบ้างเป็นครั้งคราว แต่สาดิซก็ทำผลงานซึ่งติดหนึ่งในสื่อกข่าวที่น่าทึ่งมากที่สุด นั่นคือการประกาศข่าวการลอบสังหารนายกรัฐมนตรีอินทรา คานธี เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 1984

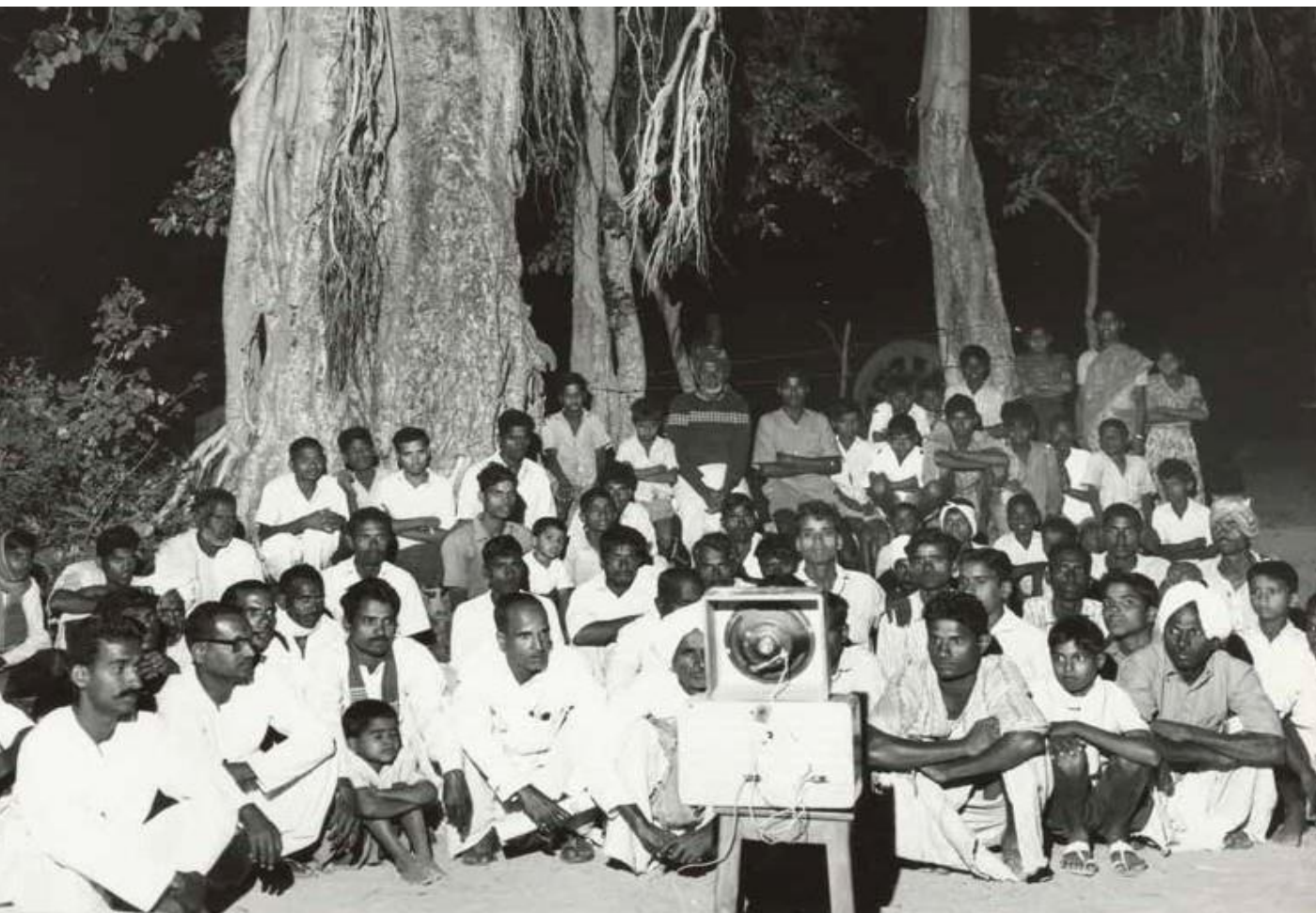
เช้าวันนั้น หลังได้รับแจ้งว่ามีใครคนหนึ่งจากทำเนียบนายกรัฐมนตรีถูกห้ามใส่รถพยาบาล สาดิซก็รีบวิ่งไปโรงพยาบาลแห่งนั้น และสามารถล้วงข่าวจากหมอคนหนึ่งได้ว่าเกิดอะไรขึ้น “พอมถามหมอว่าอาการของท่านนายกหนักหนาหรือไม่ หมอตอบว่า ‘ทั่วทั้งตัวท่านนายกเต็มไปด้วยกระสุนปืน’ สาดิซซึ่งตอนนี้อายุ 80 ปี ย้อนอดีตให้เราฟัง “ผมจึงวิ่งออกจากโรงพยาบาลราวกับเป็นนักวิ่งระยะสั้นระดับโลก แล้วขับตรงไปออฟฟิศให้คนจองโทรศัพท์ไปลอนดอนให้ผม ผมไม่มีเวลาเขียนอะไรทั้งนั้น สิ่งที่ผมประกาศทางโทรศัพท์คือ ‘อาฆมา อินทรา คานธี ถูกลอบสังหารและตอนนี้กำลังอยู่ในโรงพยาบาลชั้นนำแห่งหนึ่งในกรุงเดลี’”

นายกรัฐมนตรีอินเดียถึงแก่อนิจกรรมเวลา 10.50 น. ทว่ากว่าวิทยุของรัฐจะประกาศข่าวนี้อีกเป็นเวลา 18.00 น. เมื่อราจิบ คานธี บุตรชายของท่านนายกออกมายืนยันข่าวนี้อย่างเป็นทางการ แม้กระทั่งทุกวันนี้ ชาวอินเดียทั่วประเทศก็ยังคงจำได้ว่า พวกเขาได้ยินข่าวการลอบสังหารนางอินทรา คานธี เป็นครั้งแรกจากคลื่นวิทยุบีบีซี

ในที่สุดมาร์กก็ลาออกจากงานในตำแหน่งผู้สื่อข่าววิทยุเมื่อปี 1994 แต่เขายังคงพำนักอยู่ในอินเดีย เพื่อเป็นพิธีกรรายการเกี่ยวกับจิตวิญญาณชื่อว่า Something Understood ทางวิทยุช่อง 4 ของบีบีซี จบจนกระทั่งรายการนี้ถูกยุติลงในเดือนเมษายน 2019 ซึ่งรวมเวลากว่า 24 ปี มาร์กกล่าวว่า “ผมมีความเสนาหาในอินเดียอย่างมาก ซึ่งเป็นประเทศที่ควรค่ากับการต่อสู้ในสถานภาพผู้สื่อข่าว หากผมต้องจากอินเดียไปเพียงเพราะว่าผมสูญเสียการสนับสนุนจากองค์กรที่ทรงอิทธิพล มันคงจะสะท้อนภาพที่แย่มาก ๆ ของผลงานที่ผมได้ทำมาทั้งหมด (อย่างยาวนานหลายทศวรรษ)”

อินเดียซึ่งเปรียบเสมือนประเทศแม่บุญธรรมของมาร์กได้ตอบแทนความเสนหานี้ด้วยการมอบเหรียญตราตอบแทนคุณงามความดีประเภทพลเรือนชั้นสูงสุดให้เขา 2 เหรียญ คือ ปัทมาศรี (บริการโดดเด่น) และปัทมาภูสัณ (บริการโดดเด่นชั้นสูง) ส่วนที่สหราชอาณาจักร ครีวินทรงมอบเกียรติยศชั้นอัศวินแก่มาร์กสำหรับผลงานด้านการสื่อข่าว เมื่อปี 2002 มาร์ก ทัลลี ผู้ยังคงรักษาสำเนียงอังกฤษแท้ ๆ ไว้ได้ ยืนยันว่าเหรียญเกียรติยศพวกนี้ “เป็นเรื่องน่าซัดเซินใจ แต่ถ้าปฏิเสธไม่รับ ก็เป็นการแสดงความเย่อหยิ่ง” ดูเหมือนว่าสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความถ่อมตนของชายคนนี้ได้ มาร์กยังคงผูกพันอย่างลุ่มลึกกับวิทยุ “ซึ่งเป็นสื่อพิเศษที่ช่วยให้เราสามารถพูดคุยกับผู้คนได้โดยตรง”

๐ คนในหมู่บ้านมารวมตัวนั่งอยู่หน้าเครื่องรับวิทยุของชุมชน เพื่อฟังการกระจายข่าวสารในชนบทอินเดีย เมื่อปี 1967

© UNESCO/M. Serrallier

บูร์กินาฟาโซ:

เสพตัดวิทยุ

โดย ยายา บุตานี
นักข่าวประจำบูร์กินาฟาโซ
แปลโดย จงจิต อนันต์คุศรี

เมื่อพูดถึงเรื่องการฟังวิทยุ บูร์กินาฟาโซถือเป็นประเทศหนึ่งในอนุภูมิภาคซาราที่ครองแชมป์ การเพิ่มกระจายจำนวนสถานีวิทยุและความนิยมในรายการที่ทำให้ผู้ฟังได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นออกอากาศ สะท้อนให้เห็นถึงความกระตือรือร้นที่ชาวบูร์กินาฟาโซมีต่อสื่อวิทยุ

ในซานยีรี เขตที่มีประชากรหนาแน่นทางตะวันออกเฉียงของวากาตูกู มีสถานีวิทยุพัลซาร์ที่ออกอากาศรายการต่าง ๆ อย่างรายการข่าวกีฬา ดนตรี บันเทิง กระจายเสียงออกไปในรัศมี 45 กิโลเมตร สถานีวิทยุอิสระแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ชั้นล่างของอาคารสูงสามชั้น ที่มีแค่สองห้องสำหรับผลิตและออกอากาศสื่อวิทยุ

ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 7.15 น. นักข่าวเฮอร์มานัน นาเซ จะทำหน้าที่จัดรายการ Faut qu'on en parle! (เราต้องพูดคุยเรื่องนี้กัน) รายการสดที่เชิญแขกมาที่สตูดิโอเพื่อพูดคุยกันในหลากหลายหัวข้อ ทั้งเรื่องการเลือกตั้ง การก่อการร้าย หัวข้อที่เป็นกระแส การบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน ไม่มีหัวข้อใดที่นำมาพูดไม่ได้ “ทุก ๆ เช้า เราจะเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้พูดในสิ่งที่ต้องการพูด” นาเซอธิบาย ผู้ฟังถูกกระตุ้นให้โทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็นออกอากาศในเรื่องที่พวกเขาได้ยิน

การนำเสนอประเด็นการพูดคุยแบบออกอากาศสดกับผู้ฟังถือเป็นภารกิจของ Affairage รายการวิทยุยามเช้าที่จัดผ่านคลื่นเอฟเอ็มวากา (Ouaga FM) สถานีวิทยุเอกชนอีกแห่งหนึ่งในเมืองหลวง “นี่เป็นรายการวิทยุรูปแบบสดเรียลลิตี้” พอล มิกิ-รูอามาบา ผู้จัดรายการแห่งคลื่นเอฟเอ็มวากาอธิบาย “พวกเราสนใจทุกหัวข้อที่อยู่ในกระแสการพูดคุยถกเถียงในปัจจุบัน”

๑ ในบรรดาประเทศในอนุภูมิภาคซารา ชาวบูร์กินาฟาโซเป็นผู้มีส่วนร่วมและภาคีต่อการฟังวิทยุมากที่สุด จากผลสำรวจของ Africascope ปี 2019

© UNESCO/Dominique Roger, 1971

จำนวนสถานีวิทยุในบูร์กินาฟาโซ :

47 แห่ง	สถานีวิทยุชุมชน
39 แห่ง	สถานีวิทยุที่เกี่ยวข้องกับศาสนา**
38 แห่ง	สถานีวิทยุเชิงพาณิชย์
19 แห่ง	สถานีวิทยุเพื่อส่วนรวม
7 แห่ง	สถานีวิทยุของรัฐ
3 แห่ง	สถานีวิทยุประจำสถาบันต่าง ๆ

*โรมันคาทอลิก โปรเตสแตนต์ และอิสลาม

ขณะออกอากาศ ผู้ฟังสามารถโทรศัพท์เข้ามา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงในชีวิต หรือรายงาน ปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถตั้งคำถาม ฝากไปถึงผู้นำชุมชน เมื่อว่าจะได้รับฟังคำตอบ ในขณะนั้นเลย “เราจะติดต่อคนที่สามารถตอบ คำถามให้ผู้ฟังเราได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นปัญหา ที่หยิบยกขึ้นมาออกอากาศด้วย” ผู้จัดการรายการ กล่าวเสริม

สถานีวิทยุโพซิง 154 แห่ง

ซาบูบา ซานโฟ เจ้าของร้านค้าและร้านซักรีด ในวากาดูกู ฟังวิทยุ 6-7 สถานีในแต่ละวัน เขาก็เหมือนคนอื่น ๆ ในเมืองหลวงแห่งนี้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในบางครั้งกับรายการที่มีการถามตอบ กันทันที “เพื่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ”

เขาเล่าให้ฟังว่า “วันหนึ่ง ผมวิพากษ์วิจารณ์ วิธีการทำงานของศูนย์สุขภาพ ผมสังเกตเห็นว่า พวกเขาบาลกำลังชนเวชภัณฑ์กลับบ้าน และ ศูนย์แห่งนั้นก็สกปรกมาก หลังจากผมพูดเรื่องนี้ ในรายการวิทยุ ก็มีการแก้ไขบางอย่างในเรื่องนี้”

การใช้โทรศัพท์มือถืออย่างแพร่หลายในช่วง กว่าทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้รายการวิทยุและผู้ฟัง ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น เมื่ออีสิบปีที่แล้วผู้ฟังที่มี โทรศัพท์บ้านเท่านั้นที่สามารถโทรเข้ามาในช่วง ออกอากาศสดได้ แต่ตอนนี้ ทุกคนสามารถ โต้ตอบแบบสด ๆ ในช่วงออกอากาศทั้งโดยการพูดผ่านสายหรือพิมพ์ข้อความส่ง

ความสำเร็จของบรรดารางายการที่เปิดโอกาส ให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมนี้ แสดงให้เห็นภาพ ความมีชีวิตชีวาของสื่อวิทยุในบูร์กินาฟาโซ ประเทศที่มีอย่างน้อย 154 สถานีวิทยุที่เปิด ดำเนินการด้วยความกระตือรือร้น ในจำนวนนี้ เป็นสถานีวิทยุชุมชน 47 แห่ง สถานีวิทยุ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา 39 แห่ง สถานีวิทยุ เชิงพาณิชย์ 38 แห่ง และสถานีวิทยุของรัฐ 7 แห่ง ผลการสำรวจเมื่อเดือนกันยายน 2019 ของ AfricaScope ซึ่งจัดพิมพ์โดยบริษัทแคนดาร์ ที่ทำการวิจัยตลาดนานาชาติ พบว่า ชาวบูร์กินาฟาโซเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมและภักดี ต่อการฟังวิทยุมากที่สุดในบรรดา 8 ประเทศ ของอนุภูมิภาคซาราร่า (ได้แก่ บูร์กินาฟาโซ แคเมอรูน คองโก โกตดิวัวร์ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยคองโก กาบอง มาลี และเซเนกัล)

ในปี 2019 ประชากรประมาณ 62% ของประเทศเหล่านี้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปฟัง วิทยุทุกวันโดยเฉลี่ย 1 ชั่วโมง 20 นาที ในแต่ละวัน ส่วนบูร์กินาฟาโซน่าโด่งประเทศ เพื่อนบ้านด้วยชั่วโมงการฟังเฉลี่ยเป็นเวลา 3 ชั่วโมง 8 นาที

ความกระตือรือร้นของชาวบูร์กินาฟาโซในสื่อ ประเภทนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่มีที่มาจากกรณีที่เคย ทดลองออกอากาศกับวิทยุท้องถิ่นตั้งแต่ ช่วงทศวรรษ 1970 ในประเทศที่มีประชากร อายุ 15 ปีอ่านออกเขียนได้แค่ 41% เท่านั้น (จากสถาบันสถิติแห่งองค์การยูเนสโก ปี 2018) วิทยุทำให้การเข้าถึงประชาชนหลากหลายกลุ่ม เป็นไปได้ดี แม้ว่าประชากรในท้องที่ห่างไกล จากเมืองและเมืองใหญ่ ๆ จะมีการรู้หนังสือ ในระดับต่ำก็ตาม

คลื่นวิทยุในชนบทได้รับความนิยมอย่างสูง

“มีการบุกเบิกคลื่นวิทยุท้องถิ่นตั้งแต่ปี 1969 เราจำเป็นต้องมีสื่อที่ใช้สอนเกษตรกรในการทำ เกษตรกรรมแบบใหม่ ๆ” เซย์ดู ดรามะ อธิบาย เขาเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยโอบเนนุแวล และสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Institut des Sciences et Techniques de l'Information et de la Communication - ISTIC) ทั้งสองสถาบันตั้งอยู่ในวากาดูกู

นี่คือการถือกำเนิดของ “ชมรมวิทยุ” ซึ่งหมายถึง กลุ่มผู้ฟังหลากหลายกลุ่มภายในประเทศ ผู้ฟังวิทยุในชนบทจะรวมตัวกันรอบ ๆ เครื่องรับ วิทยุเพื่อฟังด้วยกันตอนออกอากาศ พอรายการ จบ ก็จะพูดคุยอภิปรายกันต่อทุกครั้ง “ผู้คน ในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญและ ให้การยอมรับวิธีการสื่อสารแบบใหม่นี้ทันที เพราะ เป็นการพูดถึงปัญหาของพวกเขา ในภาษาที่พวกเขาเข้าใจได้” แมทธิว บองกวนกู อธิบาย เขาทำงานอยู่ที่สถานีวิทยุแห่งชาติ ของบูร์กินาฟาโซมาเป็นเวลานานหลายปีแล้ว

แม้ว่าภาษาฝรั่งเศสยังคงเป็นภาษาราชการ แต่ในความเป็นจริงกลับมีประชากรที่เข้าใจ ภาษานี้เพียงแค่ 20% เท่านั้น ฉะนั้น วิทยุจึงเป็น หนทางการสร้างสะพานเชื่อมโยงระหว่างภาษา พูดต่าง ๆ ในประเทศ รวมทั้งระหว่างสื่อต่าง ๆ ด้วย เนื่องจากข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบัน ที่ลงพิมพ์ไปแล้วในสื่อสิ่งพิมพ์ จะถูกนำมา ออกอากาศผ่านสื่อวิทยุในภาษาที่พวกเขาได้รับรู้ และเข้าใจได้มากกว่าสื่อที่เป็นตัวอักษรซึ่งผู้คน แทบไม่สนใจหรือเข้าใจไม่ถึง

รายการ Sonré อันโด่งดังของคลื่นเอฟเอ็ม ชาวาน ซึ่งเป็นหนึ่งในสถานีวิทยุที่มีผู้ฟัง มากที่สุด เป็นรายการสรุปข่าวจากหนังสือพิมพ์ นำเสนอโดยอาบูบาคาร์ ซิดา (หรือที่รู้จักกันในชื่อ ซิดนาบา) ในภาษามูเร ซึ่งเป็นหนึ่งใน ภาษาประจำชาติ บรรดานักข่าวจะจัดแบ่ง หนังสือพิมพ์หลากหลายฉบับ แล้วคัดเลือก บทความเพื่อมาสรุปและอ่านออกอากาศ “แม้จะเป็นผู้ฟังที่มีการศึกษาสูง พวกเขาก็ยังฟัง รายการสรุปข่าวที่ออกอากาศทางวิทยุ ซึ่งช่วย พัฒนาทักษะในภาษามูเรของพวกเขา” ซูไมยา ราโบ หัวหน้าสถานีวิทยุกล่าว

ความสำเร็จของรายการทางวิทยุในบูร์กินาฟาโซ คงอธิบายให้ทราบเหตุผลที่ว่า ทำไมชาวบูร์กินาฟาโซจึงให้ความสนใจรับชมรายการโทรทัศน์ น้อยกว่า ผลการสำรวจของ AfricaScope ระบุว่า ในขณะที่ผู้คนในประเทศเพื่อนบ้าน ใช้เวลาเฉลี่ยวันละเกือบสี่ชั่วโมงหน้าจอทีวี ชาวบูร์กินาฟาโซใช้เวลารับชมทีวีแค่วันละ สามชั่วโมงเท่านั้น

ช่วงเวลาการฟังวิทยุแต่ละวันของประเทศ ในอนุภูมิภาคซาราร่า

3.08 ชั่วโมง	บูร์กินาฟาโซ
2.21 ชั่วโมง	มาลี
1.53 ชั่วโมง	เซเนกัล
1.17 ชั่วโมง	โกตดิวัวร์
1.17 ชั่วโมง	สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก
1.11 ชั่วโมง	คองโก
1.03 ชั่วโมง	กาบอง
56 นาที	แคเมอรูน

ที่มา: ผลการสำรวจจาก Africascope 2019

“เฮเลน แพงก์เฮิร์สต์: แนวคิดสตรีนิยม อยู่ในสายเลือดของฉัน”

สองปีหลังกระแสต่อต้านการคุกคามทางเพศ #MeToo ปะทุขึ้นในสหรัฐอเมริกา และ 25 ปีหลังการประชุมระดับโลกว่าด้วยสตรี ครั้งที่ 4 ณ กรุงปักกิ่ง เฮเลน แพงก์เฮิร์สต์ ได้ประเมินแนวคิดสตรีนิยมซึ่งแบ่งออกเป็นคลื่นลูกที่ 1, 2, 3 และ 4 ในช่วงระยะเวลากว่า 100 ปีที่ผ่านมา นักเคลื่อนไหวและนักเขียนหญิงผู้นี้ ยังได้กล่าวถึงบทบาทของเอ็มเมอิลีน แพงก์เฮิร์สต์ ผู้เป็นทวด และซิลเวียผู้เป็นย่าของเธอทั้งสองเป็นผู้นำการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้งซึ่งช่วยให้สตรีชาวบริติชได้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งในต้นศตวรรษที่ 20

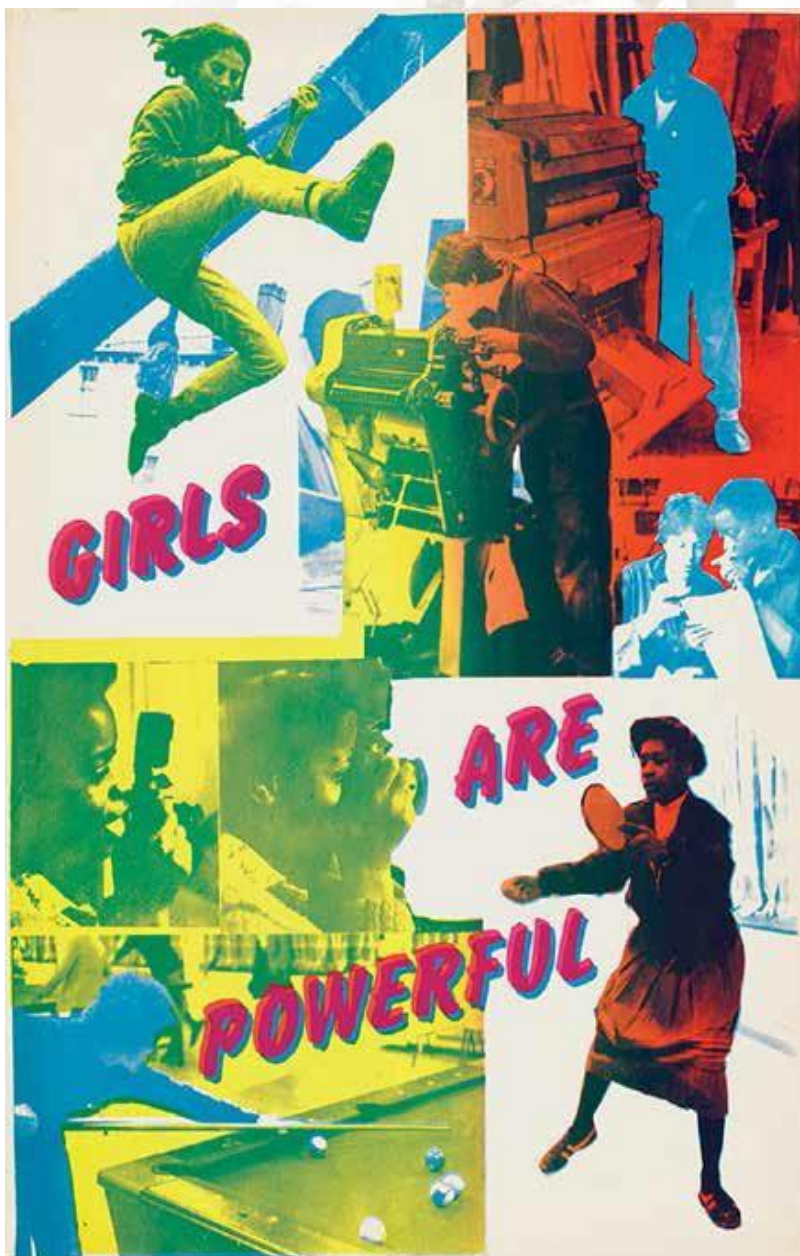
โดย เฮเลน แพงก์เฮิร์สต์
แปลโดย เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์

การต่อต้านที่สตรีลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้งเมื่อหนึ่งร้อยปีก่อน โดยเรียกร้องสิทธิการเป็นผู้แทนทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ได้เป็นเพียงแค่เหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ แต่ยังคงมีให้เห็นในปัจจุบันเฉกเช่นเดียวกับในอดีต และดูเหมือนว่ากำลังจะเกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งเป็นสิ่งที่ย้ำเตือนให้ฉันนึกถึงการต่อสู้ของผู้หญิงในยุคแรก ๆ ที่มีคุณทวดของฉันเป็นผู้นำ รวมถึงนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีหลายล้านคนที่ยืนหยัดมาเดินขบวนตามท้องถนนอีกครั้ง เพื่อท้าทายผู้นำรัฐและรัฐบาลซึ่งกำลังใช้นโยบายที่ทำให้สังคมถอยหลังเข้าคลองอย่างโจ่งแจ้ง

แม้ว่าการเรียกร้องสิทธิสตรีจะมีความก้าวหน้าไปมาก แต่ผู้หญิงทั่วโลกยังคงต้องต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศสภาพ อย่างเรื่องอัตราค่าจ้างในปัจจุบัน ทำไมเราจะต้องรอจนถึงปี 2069 เพื่อให้ช่องว่างรายได้ระหว่างชายหญิงในสหราชอาณาจักรหมดไป? ทำไมในปี 2015 ผู้หญิง 11% ถึงต้องตกงานเพราะตั้งครรถ์ด้วย? ทำไมผู้หญิง 1 ใน 3 คนจากทั่วโลกต้องพบเจอปัญหาการทำร้ายร่างกาย หรือความรุนแรงทางเพศ?

เส้นทางการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีของแต่ละประเทศย่อมมีรายละเอียดเฉพาะของประเทศนั้น ๆ แต่กระนั้นประสบการณ์ของผู้หญิงก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่คล้ายคลึงกัน เหนือกาลเวลาและสถานที่ ความเหลื่อมล้ำและการเลือกปฏิบัติทางเพศสภาพยังคงเป็นเรื่องสำคัญต่อระบบการเมืองและเศรษฐกิจของเรา ต่ออัตลักษณ์ของผู้คน ต่อวัฒนธรรมและศาสนา ตลอดไปจนถึงเรื่องอำนาจ

➔ กลุ่ม See Red Women's Workshop ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1974 โดยอดีตนักศึกษาศิลปะชาวบริติช 3 คน มุ่งเน้นการสร้างสรรค์โปสเตอร์ของนักสิทธิสตรีเพื่อต่อต้านภาพลักษณ์ที่มีการเหยียดสตรีเพศ

© See Red Women's Workshop

๑ เอ็ม เมอลิน แพงก์เฮิร์สต์ ถูกจับกุม เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 1914 ขณะพยายามยื่นคำร้องต่อกษัตริย์ที่พระราชวังบักกิงแฮมในกรุงลอนดอน ©พีพีอาร์ลอนดอน

May 21. 1914.

คลื่นลูกใหม่

เช่นเดียวกับเหตุการณ์เมื่อหนึ่งร้อยปีก่อน การเรียกร้องสิทธิสตรีในปัจจุบันจะมุ่งไปที่ประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งเป็นเรื่องร้อนแรงในช่วงเวลานั้น ประเด็นในห้วงเวลานี้ซึ่งกลายเป็นคำจำกัดความของสตรีนิยมคลื่นลูกที่สี่ คือ ประเด็นความรุนแรงต่อสตรีในที่ทำงาน คลื่นลูกที่สี่นี้ถูกแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนด้วยสัญลักษณ์ #MeToo ซึ่งเริ่มต้นขึ้นที่สหรัฐอเมริกาในเดือนตุลาคม 2017 และลูกกลมจนสร้างความสั่นสะเทือนไปทั่วโลกโดยเป็นที่รู้จักในชื่อต่าง ๆ กันเช่น #WatashiMo ในญี่ปุ่น และ #BalanceTonPorc ในฝรั่งเศส

และที่สำคัญ เสียงของปัจเจกชนที่ออกมาแสดงความคิดเห็นและท้าทายบรรทัดฐานทางสังคมในการเลือกปฏิบัติกำลังได้รับความสนใจในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งในระดับประเทศและระดับโลก หลังจากกรณีความรุนแรงหลายปี อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงและการคุกคามในโลกแห่งการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ก็ได้รับความเห็นชอบเมื่อเดือนมิถุนายน 2019 และตอนนี้ก็มีความพยายามมุ่งเน้นไปที่การรับรองการให้สัตยาบัน

โดยรวมแล้ว สิ่งแรกที่สำคัญที่สุดของคลื่นลูกต่าง ๆ คือการอธิบายถึงแรงผลักดันที่เกิดจากการรวมตัวของผู้คนเพื่อท้าทายสภาพสังคมที่เป็นอยู่ เมื่อผู้คนมารวมตัวกันมากขึ้นก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของพลังที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และร่วมกันเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบายของสังคม ผลที่ตามมาไม่เพียงแต่เปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของผู้คนเท่านั้น แต่ยังเป็นเสมือนหัวหอกที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายอีกด้วย

การใช้คำว่า “คลื่น” ในการเปรียบเทียบเป็นการมองย้อนกลับไปที่อธิบายแนวคิดสตรีนิยม ซึ่งเป็นวิธีอธิบายแบบง่าย ๆ ให้เห็นว่าพลังและการจัดลำดับความสำคัญเปลี่ยนไปตามกาลเวลาอย่างไร

สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นทั้งเครื่องมือในการกดขี่และการปลดปล่อย คือลักษณะพิเศษของคลื่นลูกที่สี่ คลื่นลูกล่าสุดนี้ตระหนักดีหรืออาจให้นิยามตามความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิพิเศษและความเปราะบางที่แตกต่างกันไปตามระดับชั้นที่ผู้หญิงต้องเผชิญ หากเกี่ยวข้องกับตำแหน่งทางการเมืองที่ผู้หญิงดำรงอยู่ไม่

คำว่าสภาวะทับซ้อน (Intersectionality) ที่คิดค้นโดยคิมเบอร์เล่ แครนชอร์ ทำให้เรื่องนี้ได้รับความสนใจอย่างยิ่งยวด และเรียกร้องให้สร้างความเข้าใจในเรื่องความเหลื่อมล้ำที่อยู่นอกเหนือจากเรื่องเพศสภาพ เช่น อายุ สถานภาพการเจริญพันธุ์ ชนชั้นทางสังคม สีผิว เพศวิถี และความสามารถ

บรรดาผู้นำหญิงยังได้นำแนวคิดสตรีนิยมไปต่อยอดกรณีเรื่องอื่น ๆ เช่น เรื่องที่กำลังเป็นกระแสตอนนี้อย่าง Black Lives Matter (ชีวิตคนผิวสีก็มีความหมาย) ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวของนักเคลื่อนไหวทั่วโลกโดยเริ่มจากชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันในสหรัฐอเมริกา และการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม โดยเกรตา ธันเบิร์ก เด็กหญิงชาวสวีเดน

นอกจากนี้ยังมีวันสำคัญตามปฏิทินถึงสองช่วงที่เชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวของสตรีทั่วโลก คือวันเด็กหญิงแห่งโลกในวันที่ 11 ตุลาคมของทุกปี เป็นวันที่เตือนความจำเราให้นึกถึงข้อจำกัดเฉพาะที่เด็กหญิงเผชิญอยู่ และความเป็นจริงที่ว่าเราแทบจะไม่ได้ยินเสียงของเด็กผู้หญิงในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจใด ๆ รวมทั้งเรื่องที่ตั้งผลกระทบต่อชีวิตของกลุ่มเด็กหญิงมากที่สุด

๑ ขบวนพาเหรดอดีตนักโทษ ซึ่งประกอบด้วยสตรีที่ออกมาเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้งกว่า 600 คนและถูกจองจำมาแล้ว เป็นการสนับสนุนร่างกฎหมายอนุญาตให้ผู้หญิงมีสิทธิลงคะแนนเสียงในปี 1910 ตรงกลางคือซิลเวีย แพนก์เฮิร์สต์ กำลังถือหุ่นจำลองของประตูเรือนจำ

วันสำคัญอีกช่วงหนึ่งในปฏิทินสตรีนิยมทั่วโลกอยู่ระหว่างวันที่ 25 พฤศจิกายน – 10 ธันวาคม ซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วไปว่าเป็นช่วง 16 วันแห่งการรณรงค์เพื่อยุติความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศสภาพ กิจกรรมในช่วงนี้จะมุ่งเน้นไปที่ปัญหาที่ยังคงค้างค้ำและการรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อยุติความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศสภาพในทุก ๆ รูปแบบของการล่วงละเมิดทางเพศ อย่างไรก็ตาม การรณรงค์ของนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีมักจะถูกย้อนกลับมาที่เรื่องความรุนแรงอันเกิดจากพื้นฐานเพศสภาพ อันเป็นอีกด้านหนึ่งของการไร้อำนาจทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของผู้หญิง

การออกเสียงเลือกตั้งคือกุญแจสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งปวง

คลื่นลูกแรกของผู้หญิงซึ่งเริ่มต้นขึ้นในปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 นำความต้องการของผู้หญิงในหลายศตวรรษก่อนหน้านี้มาใช้เป็นพื้นฐานในการเรียกร้องเพื่อให้เสียงดังยิ่งขึ้น และยังร่วมใช้พื้นฐานของการรณรงค์ที่มีผู้หญิงเป็นแกนกลาง เช่น การเคลื่อนไหวต่อต้านระบบทาส มีการพูดถึงเรื่องที่น่ากังวลมากมายหลายเรื่อง รวมถึงเรื่องสิทธิในการได้รับการศึกษาและการจ้างงาน การกระทำสองมาตรฐานในเรื่องเพศวิถี การค้ามนุษย์และการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิง การละเว้นสิ่งมีนม (การรณรงค์ต่อต้านการดื่มแอลกอฮอล์) การประท้วงต่อต้านอาณานิคมและต่อต้านสงครามที่นำโดยสตรี อย่างไรก็ตาม คลื่นลูกแรกนี้เป็นที่รู้จักกันจากการรณรงค์เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับคะแนนเสียงเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในเวลานั้นถูกมองว่าเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งหมด

การต่อสู้ครั้งแรกในสหราชอาณาจักรนั้นดุเดือดอย่างยิ่ง เอ็มเมอิลิน แพนก์เฮิร์สต์ (1858-1928) คุณทวดของฉันในบทบาทผู้นำการเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้งของสตรีเป็นแนวหน้าในการต่อสู้ครั้งนั้น ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในเมืองแมนเชสเตอร์ในปี 1903 และทำให้ทวดของฉันยังคงเป็นที่จดจำไปทั่วโลก ในสถานะตัวแทนผู้หญิงที่ลุกขึ้นมาต่อต้านอำนาจรัฐ

การเคลื่อนไหวดังกล่าวทำให้ประชาชนหลายแสนคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงออกมาเดินขบวนประท้วง แต่ก็ก่อให้เกิดการทำลายทรัพย์สิน การคุมขังผู้ประท้วงหลายพันคน การใช้กำลังบังคับกรอกอาหารผู้ที่อดอาหารประท้วง และการพลีชีพเพื่อเจตนาฆาตกรรมด้วยเช่นกัน ความกล้าหาญ ความมุ่งมั่น และวิสัยทัศน์ในเรื่องความเสมอภาคทางเพศสภาพของเอ็มเมอิลินในสถานะผู้นำการเคลื่อนไหว ได้จุดประกายให้ผู้หญิงออกมาเดินขบวนเรียกร้องอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน เอ็มเมอิลินก็ยังเป็นบุคคลก่อให้เกิดความขัดแย้งด้วยเช่นกัน แม้แต่ในหมู่ผู้สนับสนุนเป้าหมายของตนเอง

ลูกสาวทั้งสามคนของเอ็มเมอิลิน ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวดังกล่าว ซิลเวีย (1882-1960) ลูกสาวคนที่สองซึ่งเป็นคุณย่าของฉัน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการเป็นผู้นำการเคลื่อนไหวของเอ็มเมอิลินผู้เป็นแม่ ที่ให้ความสำคัญเฉพาะกับผู้หญิงฐานะร่ำรวยและการใช้ความรุนแรง โดยซิลเวียจะคอยคัดค้านการตัดสินใจแบบอำนาจนิยมของผู้เป็นแม่

๒ Non Una Di Meno (ห้ามขาดแม้แต่คนเดียว) ขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรีของอิตาลีเกิดขึ้นในปี 2016 หลังการเคลื่อนไหวในชื่อเดียวกันของอาร์เจนตินา Ni Una Menos เพื่อประณามความรุนแรงทางเพศสภาพและการฆ่าผู้หญิง

ซิลเวียยังเชื่ออีกด้วยการรณรงค์เพื่อให้ผู้หญิงมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ต้องทำไปพร้อมกับกลยุทธ์ที่ผู้หญิงทำงานออกมาพูดถึงการต่อสู้ดิ้นรนในแต่ละวัน

นอกจากนี้ ซิลเวียยังได้สนับสนุนให้เห็นความสำคัญของการให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างถ่วงหน้า ซึ่งในเวลานั้นแม้แต่ผู้ชายชนชั้นแรงงานจำนวนมากก็ยังไม่มียุทธสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเช่นกัน ท่านยังเป็นนักต่อสู้เพื่อสันติภาพฝักปกเกล้า

เมื่อพูดถึงสงครามโลกครั้งที่สอง ตามมาด้วยการพูดถึงการรุกรานเอธิโอเปียของมุสโสลินี เรื่องนี้เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ท่านลุกขึ้นมาต่อสู้ และซิลเวียยังได้ย้ายไปอยู่เอธิโอเปียประเทศที่จัดพิธีฝังศพแบบรัฐพิธีให้แก่ท่านด้วย

ความแตกแยกในครอบครัวเราเป็นภาพสะท้อนที่ทำให้เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องส่วนตัวมากแค่ไหน และสะท้อนให้เห็นถึงความแตกแยกตลอดประวัติศาสตร์การเรียกร้องสิทธิของสตรี

คลีนลูกที่สองของสตรีนิยมจากช่วงทศวรรษ 1960 มุ่งความสนใจไปที่เรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ เช่น ค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน และความท้าทายต่อลำดับชั้นการทำงานตามสถานะเพศสภาพ ซึ่งส่งผลให้ผู้หญิงถูกผลักไสให้ไปทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำเตี้ยเรี่ยดิน

📖 ภาพของกลุ่มความร่วมมือของสตรี มณฑลเกรทเธอร์แมนเชสเตอร์ 2028 การประชุมกลุ่มความร่วมมือนี้จัดขึ้นโดยเฮเลน แฟงก์เฮิร์สต์ มีเป้าหมายสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคทางเพศในมณฑลเกรทเธอร์แมนเชสเตอร์ของอังกฤษภายในปี 2028 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้งของสตรีเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก

เสรีภาพทางเพศและทางเลือกเฉพาะบุคคลคือลักษณะเด่นของคลีนลูกที่สามในช่วงทศวรรษ 1990 หรือในอีก 30 ปีต่อมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐมีความมุ่งมั่นเพิ่มขึ้นในการพิจารณาประเด็นเรื่องเพศสภาพ การประชุมระดับโลกว่าด้วยผู้หญิงของสหประชาชาติก็เกิดขึ้นในรอบเวลานี้

อิทธิพลส่วนบุคคล

ผู้หญิงในตระกูลแฟงก์เฮิร์สต์เป็นผู้หญิงที่โดดเด่นในยุคสมัยของแต่ละคน แล้วสตรีเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อฉันซึ่งเป็นผู้หญิงในศตวรรษที่ 21 อย่างไร? แน่ใจว่าฉันถูกหล่อหลอมให้มีความคิดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันในครอบครัว อีกทั้งฉันยังเติบโตมาในประเทศเอธิโอเปีย ในปี 1992 ฉันจึงเขียนหนังสือเกี่ยวกับสตรีในเอธิโอเปีย ตั้งชื่อเรื่องว่า “Gender, Development and Identity” (เพศสภาพ การพัฒนา และอัตลักษณ์) โดยอิงกับวิทยานิพนธ์ของฉัน

ปีที่แล้ว ฉันเปลี่ยนไปเขียนเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้หญิงในสหราชอาณาจักรออกมาเป็นหนังสือที่มีชื่อว่า Deeds Not Words: The Story of Women’s Rights, Then and Now (การกระทำ ไม่ใช่ดีแต่พูด: เรื่องราวของสิทธิสตรีในอดีตและปัจจุบัน) หนังสือเล่มนี้วิเคราะห์ว่าเราก้าวมาไกลแค่ไหนในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา และได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อ่านมากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

หากว่าแนวคิดสตรีนิยมอยู่ในสายเลือดของฉันฉันใด ความเข้าใจในพลังของความเป็นเอกภาพและเป้าหมายที่เกิดจากการเดินขบวนก็ไม่ต่างกันฉันนั้น การเฉลิมฉลองสตรีนิยมทั่วโลกในวันสตรีสากล และกิจกรรม March4Women โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงลอนดอน ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญแห่งปีสำหรับฉันมานานแล้ว

และในวันที่ 8 มีนาคมของปีนี้ (2020) ฉันจะไปเดินขบวนเหมือนอย่างที่เคยหลายคนทำ และจะทำอย่างนั้นต่อไปเรื่อย ๆ ทั่วโลก พร้อมกับชูป้ายรณรงค์ เพราะหนทางการต่อสู้ของเรานั้นยังอยู่อีกยาวไกล

เฮเลน แฟงก์เฮิร์สต์ นักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนและนักเขียนเป็นที่ปรึกษาขององค์การแคร์นานาชาติ เป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ และเป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยซัพพอล์ก เฮเลน อาศัยอยู่ในเอธิโอเปียและสหราชอาณาจักร

© Jacky Fleming / www.greatermanchester2028.org

INTERNATIONAL DAY

“วันสำคัญสากล (INTERNATIONAL DAY)”

เดือนกรกฎาคม

4 กรกฎาคม	International Day of Cooperatives (วันเสาร์แรกของเดือนกรกฎาคม)
11 กรกฎาคม	World Population Day (UNDP)
15 กรกฎาคม	World Youth Skills Day
18 กรกฎาคม	Nelson Mandela International Day
20 กรกฎาคม	World Chess Day
26 กรกฎาคม	International Day for the Conservation of the Mangrove Ecosystem
28 กรกฎาคม	World Hepatitis Day [WHO]
30 กรกฎาคม	- International Day of Friendship - World Day against Trafficking in Persons

เดือนสิงหาคม

9 สิงหาคม	International Day of the World's Indigenous People
12 สิงหาคม	International Youth Day
19 สิงหาคม	World Humanitarian Day
21 สิงหาคม	International Day of Remembrance and Tribute to the Victims of Terrorism
22 สิงหาคม	International Day Commemorating the Victims of Acts of Violence Based on Religion or Belief
23 สิงหาคม	International Day for the Remembrance of the Slave Trade and its Abolition [UNESCO]
29 สิงหาคม	International Day against Nuclear Tests
30 สิงหาคม	International Day of the Victims of Enforced Disappearances

เดือนกันยายน

5 กันยายน	International Day of Charity
7 กันยายน	International Day of Clean Air for Blue Skies
8 กันยายน	International Literacy Day [UNESCO]
9 กันยายน	International Day to Protect Education from Attack
12 กันยายน	United Nations Day for South-South Cooperation
15 กันยายน	International Day of Democracy
16 กันยายน	International Day for the Preservation of the Ozone Layer
17 กันยายน	World Patient Safety Day [WHO]
18 กันยายน	International Equal Pay Day
20 กันยายน	International Day of University Sport
21 กันยายน	International Day of Peace
23 กันยายน	International Day of Sign Languages
24 กันยายน	World Maritime Day (วันหยุดที่สับดีสุดท้ายของเดือนกันยายน)
26 กันยายน	International Day for the Total Elimination of Nuclear Weapons
27 กันยายน	World Tourism Day
28 กันยายน	International Day for the Universal Access to Information
29 กันยายน	International Day of Awareness of Food Loss and Waste
30 กันยายน	International Translation Day

วารสาร ความร่วมมือ กับต่างประเทศ

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

วัตถุประสงค์

- เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการด้านต่างประเทศที่สำคัญสำหรับใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานการศึกษาและการวิจัยของหน่วยงาน สถานศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
- เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
- เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่มีสนใจสามารถติดตามความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าในงานด้านต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
- เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิชาการเกี่ยวกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการในอันที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศในอนาคตให้มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- เพื่อเป็นแหล่งรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการสำหรับการสืบค้นอ้างอิง และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

กำหนดออก

วารสารราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ

ที่ปรึกษา

ดุริยา อมตวิวัฒน์ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

บรรณาธิการบริหาร

สมทรง งามวงศ์
ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

บรรณาธิการ

พิมพ์วิรัชญ์ เมืองนิล

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

กุสุมา นวพันธ์พิมล
ฐิติ พอกสันเทียะ

กองบรรณาธิการ

สุปราณี คำยวง
วิไลลักษณ์ ผดุงกิตติมาลย์
นฤมล สุวรรณเนตร
วิมล ลุ่มพิภานนท์
จิตรลดา จันทร์แหยม

ออกแบบรูปเล่ม

พิมพ์ชนา ดารารวิช

เผยแพร่เว็บไซต์

สุเมธ อรรถพันธ์พจน์

ผู้แปล

นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์
จงจิต อนันต์คูศรี
พิศวาส ปทุมต์ตรังษี

ผู้ตรวจแก้ไขบทความแปล

พิศวาส ปทุมต์ตรังษี

สำนักงาน

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร 0 2628 5646 ต่อ 122 - 124 โทรสาร 0 2281 0953
www.bic.moe.go.th

หมายเหตุ : บุคคลหรือองค์กรใดต้องการนำข้อเขียน บทความหรือภาพถ่าย ที่อยู่ในวารสารฉบับนี้ไปตีพิมพ์หรือประโยชน์ในสิ่งตีพิมพ์อื่น หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์ขอความกรุณาแจ้ง สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ทราบเป็นการล่วงหน้า และขอให้ระบุชื่อผู้เขียนหรือชื่อวารสารในการอ้างอิงด้วย

©Thomas Hawk

JOURNALISM WITHOUT FEAR OR FAVOUR

WORLD PRESS FREEDOM DAY
3 MAY 2020

#WorldPressFreedomDay

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

World Press
Freedom Day